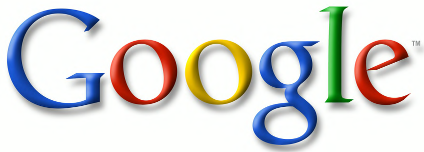

DOMI MINA
NUS TIO
ILLU MEA
Taylor Institution.

DE
UNIE VAN BRUSSEL.

646

DE
UNIE VAN BRUSSEL
DES JAARS
1577,

NAAR HET OORSPRONKELIJKE
UITGEGEVEN,

DOOR

Mr. *J. C.* DE *JONGE*,

SUBSTITUUT ARCHIVARIUS VAN HET RIJK.

> Fuit id unum omnino tempus, quo de rebus Belgicis bene sperare licuit, si cum armis et odia ponerentur.
> GROTIUS, *Annal.* lib II.

IN 'sGRAVENHAGE, BIJ
DE WEDUWE J. ALLART,
MDCCCXXV.

e

LIBRARY OF THE
LOR INSTITUTION
UNIVERSITY
22 JAN. 1934
OF OXFORD

DE UNIE VAN BRUSSEL

DES JAARS

1577.

Het is een der schoonste tafereelen, welke de Geschiedenis oplevert, een geheel Volk tot behoud zijner Vrijheid te zien opstaan, en zich plegtig tegen de Dwingelandij te zien vereenigen. Dit deden de Grieken der Oudheid, toen zij het Acheïsche Verbond aangingen; dit de Zwitsers, toen zij mannelijk besloten, het Oostenrijksche juk af te schudden; dit hebben onze Voorvaderen gedaan, toen zij zich tegen den Spaanschen Koning verzetteden, en onderling zwoeren, liever goed en bloed op te offeren, dan zich aan den Dwingeland te onderwerpen.

Jammer slechts, dat de Verbonden van Volken, bezield met geestdrift voor de Vrijheid, zoo dikwerf van korten duur zijn. Het voorbeeld der Grieken leert dit, wier eigene verdeeldheid, meer dan de wapenen des vijands, hen tot slavernij bragt. En heeft het noodlot onzer Vaderen niet geleerd, dat het Spaansche geweld onvermogend was, hen te overwinnen, maar dat jaloezij, verdeeldheid in staatkundige gevoelens en godsdiensthaat, den edelen band, welke het Zuidelijke Nederland met het Noordelijke vereenigd hield, voor meer dan twee eeuwen hebben kunnen verscheuren?

Ik heb mij voorgenomen, de Nederlanders als dusdanige te schetsen, bezield met vurige liefde voor de Vrijheid, maar zich daarna onderwerpende aan de Dwingelandij; vereenigd, maar daarna verdeeld;

 naauw

naauw aan elkander verbonden, maar ten laatste door tweedragt gescheiden. De UNIE VAN BRUSSEL geeft mij hiertoe ruime stof; een Verbond, hetwelk met den *Gendschen Vrede* en met *de Unie van Utrecht* gerekend mag worden onder de belangrijkste Vereenigingen, welke immer hier te lande gesloten zijn.

Het is vreemd, hoe weinig deze Unie de aandacht der Geschiedschrijvers tot zich getrokken heeft. Sommige, zoo als DE TASSIS (*a*), stellen de sluiting van dezelve een jaar later dan behoort, plaatsende haar in het jaar 1578. HOOFT (*b*) merkt dezelve slechts als eene vereeniging tusschen de Roomsche gewesten aan. BOR (*c*), die anderzins naauwkeurige schrijver, zegt niet, of Holland en Zeeland ook aan deze Unie hebben deel genomen. WAGENAAR (*d*) en

(*a*) DE TASSIS, *Commentar. de Tumultibus Belg.* lib. IV, p. 278 in de *Analecta* van HOYNCK VAN PAPENDRECHT, II, p. 2. Waarschijnlijk is die spaanschgezinde schrijver in deze dwaling vervallen, omdat hij meende, dat de dagteekening naar den hofstijl was ingerigt; doch uit de *onuitgegeven Notulen der Algemeene Staten* des jaars 1577, welke op het Archief berusten, blijkt het onwedersprekelijk, dat de Unie in Januarij 1577, en niet in 1578 gesloten is. Het oorspronkelijk Verbond wijst dit ook duidelijk aan, daar ik bij een der latere onderteekeningen den 22 *April* 1577 vermeld vinde. Paschen viel in 1577 op den *zevenden April* in; behoorde dit stuk tot 1578, dan hadden deze latere onderteekenaren niet 22 *April* 1577, maar 1578 moeten schrijven. Zie *l'Art de Verif. les Dates.*

(*b*) *Nederl. Hist.*, bl. 487.

(*c*) D. I, bl. 769. Hij is waardig opgeslagen te worden.

(*d*) WAGENAAR, *Vad. Hist.*, D. VII, bl. 171. *Zij hebben*, zegt hij van de Afgevaardigden van Holland, *in dit Verbond, gelijk ligtelijk te denken was, niet willen treden.*

en BONDAM (*e*) verzekeren stellig, dat zij zonder de deelneming dier beide gewesten gesloten zij, terwijl andere, gelijk STRADA, en in lateren tijd VAN DER VINCKT, haar geheel met stilzwijgen zijn voorbijgegaan. BENTIVOGLIO (*f*), DE GROOT (*g*) en VAN METEREN (*h*) zijn de eenige schrijvers, die met meerdere naauwkeurigheid het Verbond hebben overwogen; maar beide eerste spreken er slechts in weinige woorden van, de laatste geeft een meer omstandig berigt, doch heeft het gewigt van hetzelve niet geheel doorgrond. Alle, wie zij ook zijn, hebben geene voldoende beschrijving nagelaten, noch deszelfs aanleiding, noch deszelfs gevolgen behoorlijk opgemerkt. De afschriften, welke men van hetzelve in onderscheidene boeken (*i*) aantreft, zijn niet in de taal, waarin het oorspronkelijk gesloten is; dezelve deelen de namen niet mede van hen, die dit Verbond hebben onderteekend, veelmin de omstandigheden, welke bij die onderteeteekening

(*e*) *Redevoering over de Unie van Utrecht*, bl. 81.

(*f*) *Hist. de las Guerras de Flandes* p 180. Hij noemt het eene *otra union mas eficaz.*

(*g*) *Annall.* p. 48 en 49.

(*h*) VAN METEREN, p. 116. Deze schrijver geeft, gelijk zoo dikwerf, het meest omstandig en het meest naauwkeurig verslag van het sluiten dezer Unie. Hij zegt uitdrukkelijk, dat Holland en Zeeland er deel aan genomen hebben, *behoudens nogtans hare Religie.* Deze plaats is aan WAGENAAR ontgaan.

(*i*) Zie dezelve vermeld in de *Redevoering over de Unie van Utrecht*, door BONDAM gehouden, waarbij VAN METEREN gevoegd moet worden. DE TASSIS deelt het mede in het *latijn*, de overigen in het *Nederduitsch.*

teekening hebben plaats gevonden, noch de voorwaarden, waaronder sommigen tot die onderteekening zijn overgegaan.

Het Archief van het Rijk in 's Gravenhage bevat, nevens vele andere kostbare gedenkteekenen onzer Geschiedenis, deze UNIE in het oorspronkelijke, geschreven in de taal (*k*), waarin dezelve is gesloten, voorzien van al de handteekeningen der aanzienlijke Personen, welke haar hebben onderteekend, en bevattende de voorwaarden, onder welke sommigen tot dit Verdrag zijn toegetreden.

Ik heb gemeend, den voorstanders der Nederlandsche Geschiedenis geenen ondienst te zullen bewijzen, met de volledige uitgave en verklaring van dit echt Nederlandsche Staatsstuk. Van welke zijde wij het toch beschouwen, is hetzelve van groot gewigt: hetzij wij overwegen, wat aanleiding tot het sluiten van dit Verbond gegeven heeft; hetzij wij onderzoeken, welke dadelijk en min dadelijke gevolgen daaruit zijn voortgevloeid; hetzij wij nagaan, welke de oorzaken van deszelfs ontbinding geweest zijn; hetzij wij, eindelijk, verklaren, wie diegenen geweest zijn, welke in zoo grooten getalle hetzelve onderteekend hebben, welke omstandigheden daarmede zijn gepaard ge-

---

(*k*) De *Fransche*. De reden, waarom dezelve in die taal werd opgesteld, is niet moeijelijk te bevatten. De ontwerpers dezer Unie waren meestal Edelen, bij welke in die dagen het *Fransch* de gewone taal was, offschoon de landstaal *Nederduitsch* of *Vlaamsch* was. De deelneming der Waalsche gewesten, welker Afgevaardigden alleen Fransch spraken, is eene andere reden.

geweest, onder welke voorwaarden die onderteekening door sommigen geschied is.

De taak, welke ik op mij genomen heb, verdeelt zich in vier hoofddeelen. Ik zal aanwijzen:

I. Welke gebeurtenissen tot het sluiten van dit Verbond aanleiding gegeven hebben.

II. Welke heilzame en nadeelige uitwerkselen uit dit Verbond zijn voortgevloeid.

III. Wat aanleiding tot deszelfs ontbinding gegeven heeft.

IV. Wie de personen geweest zijn, die het Verbond onderteekend hebben, welke omstandigheden dit sluiten vergezeld hebben, onder welke voorwaarden sommigen tot dit Verbond zijn toegetreden.

De behandeling dezer vier hoofddeelen zal, zoo ik mij vleije, eenig nieuw licht over de Geschiedenis kunnen verspreiden; het vierde en uitvoerigste zal vooral vele voorname mannen der Zuidelijke gewesten doen kennen, die niet, of ten minste zeer weinig, in de Noordelijke provincien bekend zijn, en wier daden bij onze schrijvers meestal onvolledig staan opgeteekend.

I. *Welke gebeurtenissen hebben aanleiding gegeven tot het sluiten van de Unie van Brussel?*

Het vertrek van Alva had Nederland van eenen vreesselijken Dwingeland verlost, doch hetzelve niet

aan de heerschappij des Spaanschen Konings onttrokken. Requesens, deszelfs opvolger, was in vele opzigten gevaarlijker. Had de wreedheid van den eersten den haat tegen Spanje algemeen gemaakt, en velen onder de vanen der vrijheid gevoerd: de staatkunde en zachtmoedigheid van den laatsten hadden dien haat gelenigd, en velen tot de gehoorzaamheid aan den Koning terug gebragt. De ijver tegen den algemeenen vijand was verflaauwd, men helde tot vrede. Hierbij kwam het wel doordacht en gelukkig krijgsbeleid van Requesens. Vele plaatsen vielen voor zijne wapenen, en het beleg van Zierikzee dreigde afscheiding tusschen Holland en Zeeland te zullen bewerken, en met haar den ondergang dier Landschappen. Maar de Voorzienigheid waakte over het lot van het zinkend Nederland.. Requesens stierf plotseling; het onbetaalde krijgsvolk sloeg aan het muiten, verliet de veroverde plaatsen, trok naar Braband en Vlaanderen, vereenigde zich aldaar met deszelfs spitsbroederen, en verspreidde moord, plundering en verwoesting over de Zuidelijke gewesten. Wat in dezen gevaarlijken toestand, in welken de bandelooze soldaten aan geen' opperheer onderworpen, de aan den Koning getrouw gebleven Gewesten van eenen Landvoogd beroofd waren, te doen, was de vraag, welke uit aller monden en van alle zijden oprees. De Raad van State, als daartoe het meest geregtigd, nam het bewind der zaken in handen, en werd, bij voorraad, van wege den Koning, daarin bevestigd. Maar deszelfs vermogen was niet voldoende, om de rust te herstellen. Veracht van de Span-

Spanjaarden, werd dezelve door hen beschouwd als een ligchaam, aan hetwelk zij geene gehoorzaamheid verschuldigd waren; terwijl de Nederlanders, sommige leden van den Staatsraad van kwade gezindheid verdenkende, en hen als slaafsche dienaren des Konings aanmerkende, evenmin zich aan deszelfs bevelen wilden onderwerpen. Van deze omstandigheid maakten de Afgevaardigden van Braband en Henegouwen, door Requesens ter raadpleging naar Brussel geroepen (*l*), een nuttig gebruik. Als vertegenwoordigers des Volks, begonnen zij eerst alleen, daarna met de Afgevaardigden der overige Gewesten, welke zich weldra, op hunne uitnoodiging, bij hen voegden, over de belangen des Vaderlands te raadplegen, en middelen te zoeken, om in den nood te voorzien. Hunne aandacht vestigde zich op den grooten voorvechter der Vrijheid, op Willem van Oranje. Met dezen zich te vereenigen, met de Landschappen, onder zijn bestuur staande, een verbond aan te gaan, scheen het eenige middel te zijn tot redding des Vaderlands. De bevrediging van Gend was hieraan haar oorsprong verschuldigd.

Inmiddels was Don Jan van Oostenrijk in Luxemburg, als algemeen Landvoogd der Nederlanden, verschenen, juist op denzelfden dag, toen het woedend rot der Spanjaarden Antwerpen, door moord en plundering, van koophandel en welvaart voor twee eeuwen beroofde. Men kan zich ligt voorstellen, welk een

(*l*) STRADA *de Bello Belgico* I, p. 416.

een' indruk zijne verschijning, in deze oogenblikken van haat en verbittering tegen het vreemde krijgsgeweld, maakte. En is het dan vreemd, dat de Algemeene Staten, na het sluiten van den Gendschen Vrede, na de herhaling der wreedheden, weigerden, ten minste zwarigheid vonden, om zich onvoorwaardelijk aan den nieuwen Landvoogd te onderwerpen? Daartoe was het geledene nog te versch in het geheugen, daartoe was de haat des Volks te groot en te algemeen. Niet, dat men weigerde, hem als Landvoogd te ontvangen, integendeel, werden door de Algemeene Staten afgezanten gezonden, om hem te begroeten, doch men vorderde, alvorens hem aan te nemen, de wegzending der vreemde krijgsknechten en de aanneming van den Gendschen vrede. Zonder deze beide voorwaarden verklaarden de Algemeene Staten, tot geen vergelijk te kunnen komen. Hoe vele moeijelijkheden hieruit voortsproten, getuigen onderscheidene uitgegeven schriften (*m*), getuigen vooral de tot hiertoe slechts weinig gekende *Notulen der Algemeene Staten* van deze jaren. De Staten, zelve niet altijd eensgezind, verschillende in bedoelingen

(*m*) Men leert dit uit onderscheidene schrijvers, maar vooral uit de belangrijke *Onuitgegeven Stukken* van BONDAM D. I. De *Notulen der Algemeene Staten, te Brussel vergaderd*, van welke ik hier spreek, berusten in het *orgineel* op het Rijks Archief; dezelve zijn nimmer uitgegeven, en door niemand, dan door BONDAM, en dan nog slechts enkele malen, gebruikt. Zij zijn hoogst gewigtig voor de kennis der Geschiedenis van die jaren. Dezelve nemen een' aanvang met den *vierden Augustus* 1576.

gen en waikelende tusfchen vrees en hoop, traden met befchroomdheid tot de onderhandelingen. Don Jan, te leur gefteld in zijne verwachtingen, was misnoegd, eischte volftrekte en oogenblikkelijke onderwerping, en ondernam de onderhandelingen niet dan met tegenzin. Zich ftreelende met de hoop, door ftaatkunde en eerambten, twist tusfchen de Verbondenen te zaaijen, ftelde hij zijne toetreding tot den Gendfchen vrede van dag tot dag uit, zonder evenwel dezelve van de hand te wijzen; en was het, dat de trotschheid van fommige der Bondgenooten hem fomwijlen in drift ontftak, en hij zijne inzigten onvoorzigtig verraadde, zijne geflepenheid wist daarna zijne ligtzinnigheid met kunftig vernis te bedekken. Aldus was de gefteldheid der zaken in Wintermaand des jaars 1576. Het fcheen, als of de onderhandelingen nimmer een gelukkig einde zouden hebben; maar men vreesde van beide zijden den oorlog, want Don Jan vond zich te zwak, en van de Staatfche zijde ontbrak het aan eenheid van gevoelens, aan kracht, om moedig naar de wapenen te grijpen. In dezen toeftand meende Don Jan eene fchrede voorwaarts te moeten doen, opdat alles niet voor hem, door de tusfchenkomst van Oranje, wien men telkens raadpleegde, en wien hij boven allen vreesde, zou verloren gaan. Hij noodigde de Algemeene Staten derhalve uit, om, na het fluiten van eenen wapenftilftand, met den Raad van State naar Namen te verreizen, en aldaar met hem in perfoon de verfchillen bij te leggen. Dit vond bijval bij vele Edelen en bij fommige Afgevaardigden, doch andere zagen dit vertrek

met

met bekommering aan, vreezende te Namen *eenen tweeden Bartholomeusnacht* te zien geboren worden (*n*). Bovendien verzetteden zich de burgers van Brusfel, in die oogenblikken bezield met blakende liefde voor de vrijheid des Vaderlands, en beminnaars en bewonderaars van Oranje (*o*), tegen deze afreize. Zij vertoonden, hoe gevaarlijk die togt zijn zou, en fmeekten, dat een deel ten minfte der Leden van de Algemeene Staten in die ftad blijven mogt, opdat, wanneer den overigen eenige ramp mogt overkomen, het Vaderland niet van alle befchermers zou beroofd zijn. Er werd dan ook befloten, flechts een deel der Afgevaardigden, met den Raad van State, naar Namen te doen vertrekken; doch zij ondernamen deze reize niet eerder, dan nadat zij zich onderling plegtig beloofd, en met eede bevestigd hadden, dat zij zich niet vaneen zouden fcheiden, noch afzonderlijk zich met Don Jan zouden vereenigen; maar gezamenlijk, hetzij in vrede, hetzij in oorlog, naar Brusfel zouden terugkeeren (*p*). Nu hoopte men,

(*n*) Men vergelijke den belangrijken brief van *Floris Thin*, een der Afgevaardigden van Zutphen, in BONDAM, *Onuitgegeven Stukken*, D. I, bl. 283.

(*o*) Dit blijkt uit onderfcheidene plaatfen van de Notulen der Algemeene Staten; onder anderen kwam den 20 Dec. 1576 een verzoek van ettelijke burgers van Brusfel in, *pour faire venir le Prince d'Orange, afin de donner conseil et advis sur tout.*

(*p*) Men leest dit in de *Notulen der Algemeene Staten* van den 18 Nov. 1576, aldus: *Les Seigneurs tous et chacun ont et a solemnellement promis et jurez de ne ses dessoudre en alcune maniere tant quilz soient d'accord avecq son Altesse et les Espagnolz.. Quilz retourneront trestous par ensemble de Namur a Bruxelles, soit que le dict accord se faict ou non. Bien*

men, dat toch eindelijk de onzekerheid van 's Lands toestand zou ophouden. Doch het was er verre af. De Raad van State met de Algemeene Staten te Namen gekomen zijnde, weigerde Don Jan, tegen zijne belofte, naar die stad zich te begeven, vreezende, gelijk hij zich uitdrukte, voor zijne vrijheid, en, onder allerlei uitvlugten, stelde hij nu weder eene andere, eene onzijdige stad voor. De onderhandelingen liepen door dit voorgeven vruchteloos af, en de Afgevaardigden keerden met den Raad van State, onverrigter zake, naar Brussel weder.

Het was in deze omstandigheden, dat bij sommigen, van wie de Abt van St. Gertruid, de Graaf van Lalaing, Bossu, Champaignie, Dongnies, Heze en Berseele genoemd worden (q), het denkbeeld opreez, een nader en naauwer verbond aan te gaan, in vele opzigten overeenkomende met den Gendschen vrede, in andere van denzelven verschillende, opdat de gemoederen van hen, die wankelende waren, mogten ver-

---

Bien entendu que tous les Seigneurs du Conseil d'Estat se trouveront semblablement a Namur, sans se separer desdicts Seigneurs Estatz, et retourneront quant et les Estatz, le tout a paine destre chastié arbitralement.

Les Seigneurs Duc d'Arschot entre aultres a faict le dict serment, le Marquis de Havré, le Vicomte de Gand, le Vicomte de Bruxelles et plusieurs aultres.

Men kan uit deze aanmerkelijke woorden opmaken, hoe groot het mistrouwen was tusschen de voorstanders der Vrijheid, hoe groot de vreeze was, alleen en niet gezamenlijk, iets tegen Don Jan te ondernemen. Een Verbond, aangegaan door zulke lieden, kon niet blijven bestaan.

(q) Bor, D. I, bl. 769, Hooft, p. 487.

versterkt worden, opdat de aanklevers van den Roomschen Godsdienst, bezwaard door de zachtere denkbeelden van dien vrede, aan de zaak der vrijheid meer mogten verkleefd worden, opdat allen nieuwe kracht en eendragt mogten verwerven, opdat, eindelijk, Don Jan, ziende de vereeniging en het edel en standvastig besluit der geheele Natie, om Vaderland en Vrijheid tegen de geweldenarijen der Spanjaarden manmoedig te verdedigen, zijne slinksche staatkunde zou doen varen, en tot erkenning van den Gendschen vrede en tot de uitdrijving der vreemde krijgsknechten mogt overgehaald worden. En hieruit is de *Unie van Brussel* voortgesproten; eene Unie, achtbaar in het oog van den Nakomeling, als zijnde het *eenige* Verbond, waarbij *al* de Gewesten van Nederland, Luxemburg alleen uitgezonderd, zamenspanden tot behoud der Vrijheid, en tot verdediging des Vaderlands. Te regt, zegt onze verlichte Geschiedschrijver HUGO DE GROOT, van het sluiten van dit Verbond sprekende: *Fuit id unum omnino tempus, quo de rebus Belgicis bene sperare licuit.* Dit was voorwaar het eenige tijdpunt, op hetwelk men iets goeds voor de Nederlandsche aangelegenheden mogt hopen.

II. *Welke waren de heilzame en nadeelige gevolgen, die uit de Brusselsche Unie voortgevloeid zijn.*

Om deze gevolgen wel te kunnen onderzoeken, moeten wij den inhoud van het Verbond zelve raadplegen.

Er waren *drie* hoofdoogmerken, volgens den inhoud der Unie, welke bij dit Verbond bedoeld werden: 1. *De bewaring en handhaving van den Roomschen Godsdienst*; 2. *De bevestiging van den Gendschen vrede*; 3. *De uitdrijving der Spaansche en andere vreemde krijgsknechten.* Wij zullen eerst zien, in hoe verre de beide laatste oogmerken, door de voltrekking dezer Unie, bereikt zijn; daarna zal ik trachten aan te wijzen, welke gevolgen de bepaling omtrent den Godsdienst gehad heeft: in andere woorden, ik zal eerst de *heilzame*, daarna de *nadeelige* gevolgen, welke uit het sluiten dezer Unie voor het Vaderland zijn voortgesproten, trachten te ontvouwen.

1. Het is boven allen twijfel verheven, dat de Gendsche bevrediging de eerste en voornaamste grondslag was, op welken de Vrijheid des Vaderlands tot op deze oogenblikken gerust had; maar het is niet minder zeker, dat deze grondslag, offchoon naauwelijks gelegd, reeds te dezen tijde veel geleden had, en dreigde weg te zinken. De komst van Don Jan, zijne handelwijs, zijne staatkundige kunstenarijen, hadden dien grondslag ondermijnd, terwijl het weifelende gedrag van onderscheidene Grooten, tot deszelfs ondergang had medegewerkt. Zou de band, welke de Gewesten tot hiertoe vereenigd had, niet ontknoopt worden, dezelve moest naauwer worden toegehaald. En dit was een der hoofdbedoelingen bij de Unie van Brusfel. Doch op welk eene wijs ging men bij dezelve te werk, om dat doel te verkrijgen? Niet slechts werd dit Verbond geteekend door enkele Afge-

gevaardigden, gelijk dit bij den Gendschen Vrede geschied was, maar de voornaamste Grooten werden verpligt deze Unie in persoon goed te keuren, door hunne onderteekening te bevestigen, en zich, bij de verlating van hetzelve, voor eerloozen en verraders van het Vaderland te verklaren (*r*). Inderdaad een fijne staatkundige maatregel, daar elk nu, wie hij ware, voor zijne gevoelens moest uitkomen, zich aan de zijde der Vrijheid, of aan die der Dwingelandij moest rangschikken.

Weldra werd de weldadige uitwerking van dezen heilzamen maatregel openbaar. Sedert dien oogenblik heeft de Gendsche Bevrediging nieuwe kracht ontvangen, de laauwheid der Bondgenooten houdt op, hunne besluiteloosheid neemt een einde, een nieuw leven verspreidt zich over hunne daden; aan alle zijden wapenen zij zich, een leger trekt te velde. Maar hiermede was het doel ter bevestiging van den Vrede van Gend nog niet geheel bereikt. Wilde men de vreeze, van dit Verbond der Vrijheid verbroken te zien, doen ophouden, wilde men verzekerd zijn van des

(*r*) Deze maatregel strekte zich over al de vereenigde Gewesten uit. Volgens besluit der Algemeene Staten van 23 April 1577, werd deze Unie gedrukt, en naar de onderscheidene Provincien gezonden, om aldaar door de voornaamste Geestelijken en Edelen, en door de stedelijke Overheden, tweemalen onderteekend te worden. Een dier stukken moest in de Archiven der Provincie bewaard, het tweede naar Brussel opgezonden worden. Zij die weigerde hieraan te voldoen, werden bij name aan de Algemeene Staten bekend gemaakt, en als vijanden des Staats beschouwd.

deszelfs bewaring: Don Jan moest hetzelve in naam des Spaanschen Konings aannemen en goedkeuren. Uit de Unie van Brussel sproot dit heilzaam gevolg voort. De Landvoogd, verschrikt door de kracht en eensgezindheid, welke dat Verbond aan de Nederlanders gegeven had, vreezende den oorlog, en bekommerd over zijne aanstaande uitsluiting, knoopt de afgebrokene onderhandelingen aan, voldoet aan de wenschen der Nederlanders, en weinige weken, na het sluiten der Unie van Brussel, wordt de Vrede van Gend door Don Jan, bij het *Eeuwig Edict*, erkend en goedgekeurd. *De bevestiging van den Gendschen Vrede was één der heilzame gevolgen van het sluiten der Unie van Brussel.*

Maar, zal men zeggen, deze bevestiging was immers slechts van korten duur. Of gingen de Gendsche Vrede en de Unie van Brussel beide, weinige jaren na derzelver sluiting, niet verloren? De waarheid hiervan is niet te ontkennen. Hij, aan wien de Geschiedenis niet geheel onbekend is, zal moeten toestemmen, dat de heilzame gevolgen dezer beide Verbonden en hunne dadelijke werking spoedig ophielden te bestaan. Derzelver vruchten gingen evenwel niet geheel verloren. Uit het zaad der vrijheid, hetwelk de Gendsche Vrede en de Brusselsche Unie gestrooid hadden, schoot eene weelderige plant op, welke in het zuiden verrees, doch spoedig verwelkte, maar die in het noorden gekoesterd en met zorg opgekweekt, aldaar, gedurende twee eeuwen, tegen de stormen des oorlogs en der tweedragt bestand is geweest, en heerlijk heeft gebloeid. Bij den Gendschen Vrede waren het slechts

de Zuidelijke gewesten nevens Utrecht, welke een Verbond aangingen met den Prins van Oranje en met Holland en Zeeland: bij de Unie van Brusfel zag men al de Nederlandsche gewesten, Luxemburg alleen uitgezonderd, geschaard onder de banieren der Vrijheid, elkander de broederlijke hand van vereeniging toereiken, en zweren voor het Vaderland te zullen leven en sterven. De Gendsche Vrede verviel, de Brusselsche Unie werd ontbonden, maar de zaak der Vrijheid zegevierde. De toetreding van Gelderland, Overijssel, Vriesland, Groningen en de Ommelanden tot de Unie van Brusfel bragt eene toenadering van deze Gewesten tot Holland en Zeeland, de wieg en bakermat der Vrijheid, te weeg. De min of meer aangeknoopte betrekkingen werden door die Vereeniging nader aangebonden (s); de weg tot behoud der Vrijheid en des Vaderlands was door het Verbond van Brusfel gebaand, en de *Unie van Utrecht* mag als een uitvloeisel van de bevestiging, welke de Gendsche Vrede bij de Brusselsche vereeniging verkreeg, aangemerkt worden.

2. Bij den Gendschen Vrede was eene der hoofdbedoelingen van de vereenigde Gewesten, de uitdrijving der Spanjaarden geweest. De wreedheden, welke dat krijgsvolk, zoo wel in de steden, als ten platten lande, had bedreven, gaven hiertoe aanleiding. Die

(s) Onderscheidene Afgevaardigden van Gelderland, Overijssel enz., welke de Unie van Brusfel teekenden, waren ook groote ijveraars voor de Unie van Utrecht, zoo als *Pieck*, *Jarges* en anderen.

Die wreedheden hadden den toorn der geheele Natie ontstoken; Roomschen zoo wel als Hervormden, de voorstanders der vrijheid zoo wel als de aanhangers des Spaanschen Konings, waren met weedom en spijt vervuld over de gewelddadigheden der krijgsknechten. Er heerschte slechts één gevoelen, dat kwaad te verdrijven, den geleden' hoon, de geledene verliezen te wreken. Deze waren de eerste drijfveren tot het sluiten van den Gendschen Vrede, en de eenstemmige onderteekening van dit punt in de Unie van Brusfel, door Mannen van allerlei stand en gezindheden, door Geestelijken, Edelen en Steden, door Roomschen en Hervormden, toont, dat de algemeene haat, dat het algemeene gevoelen omtrent de uitdrijving der vreemde krijgsknechten, nog even zeer, als bij den Gendschen Vrede, aanwezig was. Het moest Don Jan, het moest vooral den Spaanschen Koning hard vallen, door zijne onderdanen zich de uitdrijving der trouwe Spanjaarden te zien voorschrijven, en wij kunnen de afkeerigheid van den Landvoogd tot het erkennen van den Gendschen Vrede, grootendeels hieruit verklaren. De eenparigheid en de standvastigheid, waarmede al de Gewesten van Nederland, bij de Brusfelsche Unie, op nieuw die uitdrijving eischten, zegevierden eindelijk. Don Jan, de trotsche Filip stemden ten laatste tot het vertrek der vreemde krijgsknechten toe, en wij mogen, als een *der heilzame gevolgen van het Verbond van Brusfel*, beschouwen de *uitdrijving der Spaansche en andere vreemde krijgsknechten*, die, weldra na het verleenen van het Eeuwig Edict, op bevel des

Landvoogds en des Spaanschen Konings, deze Gewesten verlieten, om in de velden van Italië een' weinig roemrijken dood te sterven. Met hen stierf de bloem des Spaanschen legers uit. De Castiliaansche krijgsknechten, sedert Karel V de eerste krijgslieden van Europa, verloren na dit tijdperk hunnen roem en hun overwigt, en het Vaderland, bevrijd van het geweld dier dapperen, haalde adem, en rustte zich tot eenen tweeden kampstrijd toe, in welken de dapperheid van Maurits en het beleid van Fredrik Hendrik zegevierden. Zoo veel vermag de eensgezinde en de standvastige wil van een vrij Volk, zelfs tegen den magtigsten Monarch.

3. De regeling van den Godsdienst in Holland en Zeeland was, bij den Gendschen Vrede, aan de Algemeene Staten overgelaten, wanneer deze, na de uitdrijving der Spanjaarden, te zamen geroepen zouden zijn, om over 's Lands hooge en algemeene belangen uitspraak te doen. Bij die Bevrediging was de liefde der Zuidelijke bewoners tot, en hunne zorg voor den Roomschen Godsdienst wel doorgestraald: doch, om de eendragt te bevorderen, had men zich toen wijsselijk van beide zijden onthouden, hieromtrent eenige bepalingen te maken. De regeling van dat teeder punt was voor meer vreedzame tijden bewaard. Geheel anders droeg het zich bij het sluiten der Unie van Brussel toe. Hier staat de handhaving van den Roomschen Godsdienst op den voorgrond; één der hoofdoogmerken van het aangaan van dit Verbond wordt gezegd de bewaring van dien Godsdienst te zijn. Kon uit zulk eene ontijdige, uit zulk eene onstaatkundige be-

pa-

paling, wel iets anders dan nadeelige gevolgen voor de zaak der Vrijheid, voor het welzijn des Vaderlands verwacht worden? Zij moge, en ik geef dit gaarne toe, den weg tot de verzoening met Don Jan gemakkelijker gemaakt hebben, maar dit zelfs verraadde reeds zwakheid. Zij moge hen, die den Roomſchen Godsdienst toegedaan waren, nader aan het Vaderland verbonden hebben: zij bragt verdeeldheid en afſcheiding der bondgenooten, vernietiging van den Gendſchen Vrede en van de Unie van Bruſſel te weeg. Het was toch natuurlijk, dat, door zoodanig eene bepaling, de ijverzucht zoowel der Hervormden als der Roomschgezinden werd opgewekt.

In Braband en Vlaanderen, met name in Antwerpen, Gend en Brugge, was, te dezen tijde, eene groote menigte, welke den Hervormden Godsdienst was toegedaan. Zoo lang de Roomſche Godsdienst niet één der vereenigingspunten geweest was, was de rust aldaar niet geſtoord geworden, en de Hervormden gedroegen zich als vreedzame burgers. Maar, nadat de handhaving van den Roomſchen Godsdienst verklaard was, één der hoofdbedoelingen van de Bruſſelſche Unie te zijn, ontſtonden er volksbewegingen. De vreeze, van de vrijheid van geloof te zullen verliezen, verwekte misnoegen, het misnoegen ontaardde in beroerten, de beroerten ſloegen over tot gewelddadigheden, en de tooneelen van geweld, moord en plundering, welke de Vlaamſche ſteden, welke Gend vooral, in die dagen opleverden, moeten worden aangemerkt als de heillooze gevolgen van de bepalingen der Bruſſelſche Unie, omtrent den Godsdienst. De

Hervormden van deze steden en van geheel Nederland merkten het Verbond van Brussel weldra niet meer als eene beschermende, maar als eene verdrukkende vereeniging aan; de aanhangers van den Roomschen Godsdienst werden door hen niet meer beschouwd als vrienden en voorstanders der Vrijheid, maar als vijanden en aanklevers der Dwingelandij; eene openlijke scheuring ving aan, en de rampzalige, en voor het Vaderland verderfelijke gevolgen van de ontijdige en onstaatkundige handhaving van den Roomschen Godsdienst bleken door de ondervinding duidelijk.

De aard der zake leert, dat deze handhaving uit een geheel ander oogpunt door de belijders van den Roomschen Godsdienst beschouwd werd, en dat zij vooral grooten bijval vond in de Waalsche gewesten, alwaar deze Godsdienst met den meesten ijver werd voorgestaan. De Roomsche Godsdienst werd, sedert het sluiten der Unie van Brussel, het middelpunt van vereeniging tusschen die Gewesten, en dezelve werd door hen als de Godsdienst van den Staat aangemerkt. Om dien Godsdienst te handhaven, sluiten allen, aan wie dezelve dierbaar is, zich aaneen; zij beschouwen de tegenstrevers van dien Godsdienst niet langer als Landgenooten, maar als Vijanden; de volksbewegingen der Hervormden vervullen hen met haat, worden door hen veroordeeld, en met kracht van wapenen bestreden; het Vaderland wordt verdeeld; de Roomschgezinden en Hervormden scheiden zich door bijzondere verbindtenissen vaneen; de Waalsche gewesten zoeken bescherming en waarborg voor hunnen

nen Godsdienst bij den nieuwen Spaanſchen Landvoogd, bij Parma; de meeste der overige Zuidelijke gewesten volgen derzelver voorbeeld, en de *Brusſelſche Unie brengt, door hare ontijdige en onſtaatkundige handhaving van den Roomſchen Godsdienst, verwarring, tweedragt en het verlies der Vrijheid en den ondergang van het Vaderland te weeg.*

III. *Wat gaf aanleiding tot de ontbinding van de Brusſelſche Unie?*

Onze wijsgeerige Geſchiedſchrijver, HUGO DE GROOT (*t*), ſchijnt, bij de overweging van dit Verbond, deszelfs ontbinding voornamelijk aan twee oorzaken toe te ſchrijven. Want, prijzende het voordeel dezer vereeniging, zegt hij, dat men in die oogenblikken alles goeds voor Nederland had mogen hopen, indien men met de wapenen den onderlingen haat had afgelegd. „Doch," dus vervolgt hij, „de zekerſte oorzaak van de rampen, welke het Vaderland

(*t*) De woorden zijn te opmerkelijk, om niet in de oorſpronkelijke taal hier geplaatst te worden: „Fuitque id „unum omnino tempus, quo de rebus Belgicis bene sperare „licuit, si cum armis et odia ponerentur. Sed mihi haec „altius repetenti certissima malorum origo videtur procerum „aemulatrix ambitio, et huic non dissimile populi vitium ab„ruptus suae religionis amor, nunquam se intra foedera, „nunquam presentem intra sortem tenens: haec dum manent, „nec partes unquam desunt, nec instrumenta in libertatem." Annal. lib II p. 49.

„ land troffen, ſchijnt gezocht te moeten wor„ den in de *jaloerſche eergierigheid* der Grooten, en „ in het niet minder ſchadelijk, maar aan het Volk „ meer eigen kwaad, in den grenzeloozen *Godsdienst„ haat.* Zoo lang deze beide kwalen aanwezig zijn, „ ontbreekt het nimmer aan partijſchap, noch aan „ middelen tot benadeeling der vrijheid."

Het behoeft, na hetgeen reeds gezegd is, weinig betoog, dat *verſchil in godsdienſtige gevoelens, dat Godsdiensthaat*, en de gewelddadigheden, daaruit tusſchen Hervormden en Roomſchen voortgevloeid, eene der voornaamſte oorzaken van de ontbinding der Brusſelſche Unie geweest zij. Die Unie was, voornamelijk wegens hare handhaving van den Roomſchen Godsdienst, het ſchild, waarmede zich de Roomſche gewesten dekten, waarmede zij hunne daden regtvaardigden. Dit was voor hunne tegenpartij eene voldoende reden, om dezelve, van het oogenblik dat zulks openbaar werd, te verwerpen. De Hervormden hielden zich aan den meer verdraagzamen Vrede van Gend, en bouwden alleen op denzelven hunne Godsdienstvrijheid. Dit verſchil in godsdienſtige begrippen verwijderde hoe langer zoo meer de laatstgenoemden van het Verbond van Brusſel, deed hen dat Verbond allengs als van geene waarde beſchouwen, ſloot hen aan de Hervormde gewesten, aan Holland en Zeeland, vereenigde hen met dezelve bij de Unie van Utrecht, en het Brusſelſche Verbond hield, ſedert dien oogenblik, op, voor hen te beſtaan.

Van de andere zijde, geleidde dat Verbond de Roomschgezinden tot den Spaanſchen Koning. De

Room-

Roomſche Godsdienst, na hen van hunne Landgenooten verwijderd te hebben, deed hen tot dien Monarch naderen. De verzekering, aldaar eene veilige toevlugt voor, en beſcherming en handhaving van hunne begrippen te zullen vinden, was de drijfveer van hunne onderhandelingen met Parma, en de verzoening met den Spaanſchen Koning vond plaats. De Waalſche, daarna de overige Zuidelijke provincien, verwierven hierbij waarborg voor de uitſluitende uitoefening van den Roomſchen, en voor de wering van den Hervormden Godsdienst; maar zij offerden, zoo zeer verblindde hen, gelijk altijd, verkeerde Godsdienstijver, daarmede Vrijheid en Vaderland op. De Zuidelijke gewesten, het is waar, bereikten hun oogmerk wegens den Godsdienst, maar zij moesten de Spaanſche krijgsknechten, die zij zoo plegtig bezworen hadden te zullen verdrijven, in hun midden dulden; maar de vrijheden en voorregten, voor welker handhaving en beſcherming zij zich mannelijk vereenigd hadden, werden niet behouden, en de Gendſche Vrede en de Brusſelſche Unie, offchoon in naam door den geſlepenen Landvoogd erkend en aangenomen, werden weldra in de vergetelheid bedolven.

Doch het was onderlinge tweedragt wegens den Godsdienst niet ſlechts alleen, welke de ontbinding der Brusſelſche Unie bewerkte. De aard en de zeden van de inwoners der onderſcheidene Gewesten, de denkwijs der bijzondere perſonen, die het Verbond teekenden, waren zoo zeer verſchillende; bij zoo vele der Bondgenooten ontbrak het aan echte, onbaatzuchtige, onwankelbare liefde voor het Vaderland, dat

het eer te verwonderen is, dat eene vereeniging van dezen aard en uit zulke leden zamengesteld, immer is tot stand gebragt en gedurende eenigen tijd is gehandhaafd geworden, dan dat zij na twee jaren ontbonden is. Immers, wanneer wij in aanmerking nemen het verschil in taal, zeden en belangen, hetwelk de onderscheidene Gewesten sedert de oudste tijden verdeelde, kan het ons dan bevreemden, dat er weinig overeenstemming in gevoelens tusschen de Bondgenooten bestond? Het was voor den Hollander en Zeeuw moeijelijk, met den Brabander, voor den Brabander met den Vlaming, of voor den Gelderschman en Vries met de inwoners van Henegouwen, Namen en Atrecht zich te verdragen; ja, het was dikwerf voldoende, dat de inwoners van één Gewest iets als nuttig voor het Vaderland beschouwden, om het door die van een ander Gewest als nadeelig te doen aanmerken. Door een' zamenloop van omstandigheden waren deze Gewesten eerst door den Gendschen Vrede, daarna door de Unie van Brussel, tot elkander gebragt, en, als het ware, tot één ligchaam geformeerd; maar de beslanddeelen van dat ligchaam waren van eenen te tegenstrijdigen aard, dan dat zij voor altijd vereenigd zouden zijn gebleven. De Nederlandsche gewesten waren te zeer in gevoelens en belangen van elkander onderscheiden, om als vrije volken zonder hoofd een Gemeenebest te kunnen uitmaken. Godsdienstshaat was voorzeker eene der oorzaken van de scheiding tusschen de Waalsche en overige gewesten, doch *verschil in taal, zeden en belangen*, werkte even zeer mede, om hen van elkander te verwij-

wijderen, om de ontbinding der *Unie van Brusſel* te bevorderen en daar te ſtellen.

Dit verſchil in zeden en inzigten, bedoelingen en belangen, was bij de bijzondere perſonen, bij de Edelen, die de Brusſelſche Unie teekenden, nog meer merkbaar, dan bij de *masſa* der Gewesten, en hunne bijzondere gedragingen waren boven alles de oorzaak van de ontbinding van dat Verbond.

Bij het aangaan dezer vereeniging doen zij zich wel van eene voordeelige zijde kennen, daar wij hen als één man zien zamenſpannen tot beſcherming en behoud der Vrijheid. Maar weldra openbaarde zich, wie velen derzelve waren, openbaarde zich, dat bij velen geene echte, geene ſtandvastige liefde voor het Vaderland huisvestte. *Arembergh*, een van de ſteunpilaren der Vrijheid, verliet, kort na het ſluiten der Unie, de zaak des Vaderlands, en ging tot den dienst des Landvoogds over. *Egmond*, welverre van het bloed zijns Vaders te wreken, ſchaamde zich niet, den grond, op welken dat edel bloed geſtroomd had, te verraden. *La Motte*, *Capres*, *Willerval*, *Montigny* en anderen, zetteden zich aan het hoofd der misnoegden, en haalden, door voorbeeld en overreding, velen tot de zijde des vijands over. Gekrenkte eerzucht, teleurgeſtelde eergierigheid waren de drijfveren van hun gedrag; die liefde voor het Vaderland, welke Champaigny en anderen bezielden, kenden zij niet; hunne verwachting op eigene grootheid zag zich bedrogen, het geluk des vijands lachte hun toe, zij verlieten het Vaderland, rangſchikten zich onder de vanen, welke zij eenmaal beſtreden hadden, en *de Unie van Brus-*

fel verviel door hunne ligtzinnigheid en ontrouw. Men kan aan den aanzienlijkften der Brabandfche Edelen, aan den *Hertog van Aarfchot*, een' man, begaafd met groote bekwaamheden, geene echte liefde tot de Vrijheid en tot het Vaderland ontzeggen. Zijne daden, zijn dood bewijzen dit. Maar eene kleingeestige benijding van het groot genie van Willem van Oranje, maakte hem afvalling, en deed hem tot de ontbinding der Brusfelfche Unie medewerken. Gelijk die fchrandere Staatsman in het Noorden, werkte Aarfchot in het Zuiden voor de zaak der vrijheid, en zijne ijverige pogingen bragten velen tot de verdediging des Vaderlands toe. Zoolang hij dan ook de voornaamfte aangelegenheden beftierde, en alles aan hem, als Hoofd des Staatsraads, en als Opperbevelhebber des Legers, onderworpen was, was hij vol van ijver voor de zaak der Vrijheid. Doch toen die beide Mannen zich op dezelfde baan der eer ontmoetten, toen Aarfchot zich door het helder licht van het wonder zijner Eeuw overfchaduwd zag, toen hij de toejuichingen der menigte, welke Oranje ten hemel verhieven, hoorde, toen verflaauwde zijn ijver; allerlei kleine en afgunftige maatregelen tot afbreking van het gezag des grooten Stadhouders werden door hem aangewend, het belang des Vaderlands werd aan eigene inzigten opgeofferd, het welzijn zijner medeburgeren werd uit het oog verloren, en Aarfchot bragt, door zijne verzoening met den Koning, eenen doodelijken flag aan de Unie van Brusfel, aan de vrijheid des Vaderlands toe. De waarlijk edele Man betreurde welhaast zijne hartstogtelijke han-

handelwijs. De Gendſche Vrede en Bruſſelſche Unie, welker handhaving door Parma plegtig was beloofd, zag hij dagelijks ſchenden; hij genoot eer en grootheid, maar hij ondervond, met diep leedwezen, dat redelijke vrijheid plaats gemaakt had voor onbepaalden wil. Aarſchot kon zijn Vaderland, kon zijne medeburgers niet 'zien verdrukken; hij zeide zijnen geboortegrond voor altijd vaarwel, en begaf zich naar het vrije Venetië, om in zijne laatſte jaren, ten minſte vrije lucht te kunnen inademen, vrij te kunnen ſterven.

Doch ware het ſlechts enkel onſtandvastigheid van eenige Grooten geweest, misſchien zou het zoo heilzaam Verbond, ook bij derzelver afval, door de verkleefdheid van vele overige Bondgenooten, hebben kunnen blijven beſtaan. Maar er waren ſommige Mannen, die, de ſtrenge Geſchiedenis mag het met geenen anderen naam beſtempelen, die van den beginne af aan, ontrouw waren aan hunne verbindtenis, en aan den duren eed daarbij gezworen. Ik noem hier *Mansfelt*, *Rasſenghien*, *de Berlaymonts*, en hunne namen herinneren ons, hoe de beide eerſte, hoog aanzienlijk door geboorte en eerambten, bijna op denzelfden oogenblik, toen zij het Verbond teekenden, toen hunne trouw van zoo veel gewigt voor het Vaderland had kunnen zijn, de zaak der Vrijheid verrieden, en openlijk de zijde des Landvoogds kozen. En wat zal ik zeggen van de Berlaymonts? Had dit geſlacht, aan welks hoofd zich de vermaarde Graaf Karel bevond, en hetwelk van den aanvang der Spaanſche beroerten, altijd aan den Koning verkleefd geweest was,

zich

zich ook nu openlijk voor de zaak, welke het zoo vele jaren, met raad en daad verdedigd had, verklaard: de Nakomelingschap mogt deszelfs dwaling bejammeren, maar zou tevens deszelfs trouw eerbiedigen. Doch nu zij vijf leden van dit geslacht, nu zij Graaf Berlaymont met vier zijner zonen, alle Mannen van moed, in dit Verbond onder de voorstanders der vrijheid telt, nu zij die alle, na weinige maanden, aan de zijde van den Landvoogd ziet, hen, door de verrassing van Namen, den weg tot vernietiging van de Vrijheid zich banen, hen in de velden van Gemblours de eerste van alle Nederlanders hun Vaderland ziet bestrijden; nu kan zij niet anders, dan de nagedachtenis dier Mannen veroordeelen, en *hunne ontrouw aanmerken als eene der voornaamste oorzaken van de ontbinding der Unie van Brussel.*

Van al de Afgevaardigden der onderscheidene Gewesten, welke dit Verbond teekenden, waren die van Holland en Zeeland de eenige, welke, onder zekere voorbehoedende voorwaarden, hunne namen onder de Unie schreven, plegtig daarbij verklarende, dat zij tot dit Verbond niet traden dan met vasthouding aan den Gendschen Vrede, voornamelijk aangegaan met het doel tot uitdrijving van het Spaansche krijgsvolk. en zonder zich te willen onderwerpen aan de bepaling omtrent den Roomschen Godsdienst. De overige Gewesten stemden wel bij de sluiting der Unie toe, dat deze voorwaarde zou aangenomen worden, maar vele tijdgenooten veroordeelden evenwel de handelwijs van Holland en Zeeland bij dit Verbond, en schreven derzelver beschroomdheid in de verdere onder-

han-

handelingen met Don Jan, en derzelver weigering, tot aanneming van het *Eeuwig Edict*, aan halstarrigheid toe. Maar het was geene beschroomdheid, het was geene halstarrigheid, welke Holland en Zeeland aldus deden handelen. Hun Raadsman en voorganger doorzag, reeds bij het sluiten van het Verbond, de gebreken dezer vereeniging. De verheven geest van Oranje kende de bestanddeelen der Unie, zijne diepe wijsheid voorspelde hare aanstaande ontbinding, en met haar den afval en het verlies van vele Gewesten. Daarom waren Holland en Zeeland angstvallig in de toetreding tot het Verbond, in de onderhandelingen met Don Jan. Zijne tijdgenooten mogen dan Oranje veroordeeld hebben, zijne tijdgenooten en vijanden mogen dien Edelen Voorstander der Nederlandsche Vrijheid van eerzucht hebben beschuldigd: wij, op een verhevener standpunt geplaatst, eerbiedigen zijn beleid en zijne Vaderlandsliefde, aan welke Holland en Zeeland hun behoud, in deze moeijelijke omstandigheden, zijn verschuldigd geweest, en aan welke het Nederlandsch Gemeenebest deszelfs oorsprong en aanzijn verpligt is; want ééne onbedachte daad, ééne onvoorzigtige toetreding tot den vijand in deze oogenblikken, had ook in die gelukkige Provincien de vrijheid kunnen vernietigen, gelijk zij die in het Zuiden te gronde heeft doen gaan.

IV

IV. *Wie zijn de Perſonen geweest, die de Bruſſelſche Unie onderteekend hebben? Welke omſtandigheden hebben de ſluiting van dit Verbond vergezeld?*

De ontwikkeling van dit vierde en laatſte punt is, in een algemeen overzigt, onmogelijk. Ik zal, derhalve, het voorbeeld volgen van den Hoogleeraar TE WATER, door, gelijk die Geleerde in zijn *Verbond der Edelen*, het geſlacht en de daden der perſonen, welke de Unie van Bruſſel onderteekend hebben, in het bijzonder, aan te wijzen. Hierbij zal de gelegenheid zich aanbieden tot het ontvouwen van de omſtandigheden, welke bij het aangaan van dat Verbond hebben plaats gehad, en ik zal gevoegelijk de voorwaarden, onder welke Holland en Zeeland deze Vereeniging hebben onderſchreven, nader kunnen doen kennen. Mogt dit moeijelijk en uitgebreid gedeelte eenig nieuw licht over de Geſchiedenis van die belangrijke dagen verſpreiden, dan zal ik mij beloond vinden voor eenen langdurigen en niet altijd aangenamen arbeid.

Wij vinden aan het hoofd van de Gewesten, welke zich bij de *Unie van Bruſſel* vereenigden, het *Hertogdom Braband* geplaatst. En met reden: hetzelve had,

ſe-

ſedert de Bourgondiſche Regering, onafgebroken den voorrang boven alle overige Gewesten bezeten, en bezat denzelven nog bij het ſluiten van dit Verbond. Zoo als boven reeds gezegd is, waren het de Afgevaardigden van dat Hertogdom, welke, na den dood van Requeſens, met die van Henegouwen, het eerst over de belangen des Vaderlands begonnen te raadplegen en die de andere Gewesten tot eene algemeene bijeenkomst uitnoodigden. De zucht tot vrijheid toch was te dezen tijde in Braband, vooral in Bruſſel, groot, en de ijver der inwoners van dat Landſchap had eenen heilzamen invloed op de beraadſlagingen der Algemeene Staten. De ongelukkige veldſlag van Gemblours bragt ſchrik over hetzelve, welke, door het verplaatſen van de vergadering der Algemeene Staten uit Bruſſel naar Antwerpen, in Februarij 1578, niet weinig vermeerderd werd. Maastricht, Antwerpen en andere ſteden vielen ſedert dien tijd voor de wapenen van Parma; in 's Hertogenbosch keerden de Roomschgezinden, met de wapenen in de hand, tot den Koning weder; Bruſſel hield, door de kloekmoedigheid en vrijheidsliefde harer burgers, het langst zich ſtaande; doch honger en geweld dwongen ook deze ſtad ten laatſte. Met haar werd het geheele Hertogdom aan de gehoorzaamheid des Konings teruggebragt.

Gelijk dit reeds ſedert ruim drie eeuwen geſchied was, wordt het Hertogdom, bij de ſluiting dezer Unie, door de drie Standen, door de *Geestelijkheid*, door de *Edelen* en door de *Steden* vertegenwoordigd. De uitdrukkelijke handhaving van den Roomſchen

Godsdienst in de Unie haalde de Geestelijkheid over, om zich bij de voorstanders der Vrijheid te voegen, maar hunne zamenspanning was van korten duur. Zoodra de Zuidelijke Bondgenooten zich naauwer met Oranje en met de Hervormde Gewesten, Holland en Zeeland, vereenigd hadden, verliet de Geestelijkheid de zaak der Vrijheid, en begaf zich onder de bescherming van den Spaanschen Koning. Vele Edelen, hoe goedgezind zij in het eerst geweest waren, volgden haar voorbeeld, maar het geweld der wapenen bragt de meeste steden tot onderwerping.

(1) L. METSIUS, *Episcopus Buscodensis.* (*u*) Deze *Laurentius Mets* of *Metsius*, geboren te Grammont, in Vlaanderen, wijdde zich, van zijne eerste jeugd, aan den geestelijken stand toe. Na zijne inwijding was hij eenen geruimen tijd *Pastoor* te *Menen*, vervolgens werd hij tot *Deken* der Kerk van St. Gudula te Brussel aangesteld, daarna door Granvelle benoemd tot *Generaal Vicaris* en *Officiaal* van het District van Brussel, eindelijk, in het jaar 1569, om zijne zonderlinge verdienste, door den Spaanschen Koning tot *Bisschop van 's Hertogenbosch* verheven, in de plaats van Franciscus Sonnius, wien het Bisdom van Antwerpen was opgedragen. Dewijl de Roomsche Godsdienst bij deze Unie gehandhaafd werd, maakt *Metsius*, evenmin als de overige Geestelijken, zwarigheid, dit Verbond te teekenen, maar ras scheidde hij zich

(*u*) Men vergelijke bij elken naam de *Unie*, hier achter geplaatst, welke zoo naauwkeurig mogelijk naar, en in den vorm van de oorspronkelijke gedrukt is.

zich van hetzelve. Hij verliet, bij het uitbreken des oorlogs, in het laatst des jaars 1577, zijn Bisdom, en begaf zich naar Namen bij Don Jan, in welke ſtad hij in het jaar 1580 overleed. Zie *Oudheden van 's Hertogenbosch*, bl. 212. *Metſius* was een geleerd man, hetwelk, onder anderen, blijkt uit een tot hiertoe ongedrukt geſchiedkundig werk over de *Troebelen der Nederlanden*, waarvan met lof melding gemaakt wordt, in de *Obſervations Histor. et Critiq. ſur la prétendue époque de l'admission des Ecclésiastiques aux Etats de Braband, vers l'an 1383 par Mr.... Maastricht* 1786. Vergelijk verder over hem BUTKENS, *suppl. II aux Trophées du Duché de Braband*, p. 425, alwaar zijne afbeelding en zijn grafſchrift gevonden worden.

(2) PETRUS COELS, *Abbas Vlierbacenſis*. Vlierbeck was eene der aanzienlijkſte Abdijen van Braband, welke in het jaar 1125 te Leuven geſticht werd en tot de orde der Benedictijnen behoorde. Aan het hoofd van deze abdij, welke in het begin der Spaanſche omwenteling verwoest werd, doch daarna is herſteld, was *Petrus Coels*, gezegd *Glymes*, naar den edelen ſtam, waartoe hij behoorde. Veel had deze Abt te dien tijde van de Hervormden te lijden, die hem in de gevangenis wierpen en allerlei mishandelingen deden ondergaan. Eindelijk in vrijheid geſteld, verſchijnt hij hier als lid der hooge Geestelijkheid van Braband, en teekent de Unie als een van hare vertegenwoordigers. Hij overleed in het jaar 1580. SANDERI *Geogr. sacr. Brab.* T. I, p. 67 en GRAMAYE, *Antiqq. Belg. Lovan.*, p. 28.

 (3)

(3) FRANÇHOIS VILLERS, *Abbé*. Het is zeer waarschijnlijk, dat hij, die hier geteekend heeft, de Abt was der Abdij van *Villers*, een der aanzienlijkste geestelijke Gestichten van Braband, opgerigt in de twaalfde Eeuw, en gelegen niet verre van Gemblours in Fransch Braband. De naam des Abts was eigenlijk: *Franciscus Vleyshouwers*; hij werd in het jaar 1570 tot Abt van Villers benoemd, en overleed in 1587. GRAMAYE *Antiqq. Gall. Brab.*, p. 16 en vooral SANDERI *Geograph. sacr. Brab.*, T. I, p. 417—433.

(4) WILHELMUS 'S GREVE, *Abbas Scti Michaëlis*. De Geestelijke, die te dezer plaatse teekent, was aan het hoofd van eene der beroemdste Abdijen van Braband, die van *St. Michiel* te Antwerpen, gesticht in het jaar 1124, en door de Hertogen van Braband met groote geschenken begiftigd. Men vindt deze giften in de *Opera Diplomatica* van *Miraeus*, en de beschrijving dezer Abdij bij SANDERUS cit T. I, p. 88, 134 en bij GRAMAYE, *l. l. Antverpia*, p. 15.

(5) LAMBERT *Abbé et Seigneur de Gembloux*. De Abdij van Gemblours was eene der oudste en aanzienlijkste van Braband; dezelve werd in de tiende eeuw gesticht. MIRAEI, *Opera Diplom.* T. I, p. 139. Kort na hare stichting, werden de Abten van die Abdij ook Heeren der stad Gemblours, en hieruit is te verklaren, waarom *Lambertus* zich, te dezer plaatse, ook *Heer van Gemblours* noemt. De naam van dezen Abt was eigenlijk *Lambert Hanckaert*, geboren te Ath, en beroemd wegens zijne kennis, vooral in het vak der Godgeleerdheid. Bij den aanvang der be-

bewegingen, was hij een ijverig voorstander der Staatsgezinde partij; maar hij onderwierp zich aan, en verzoende zich met Don Jan, na de nederlaag, welke het Staatsche leger in het jaar 1578, in de nabijheid van Gemblours trof. Hij overleed nog in het zelfde jaar. Zie GRAMAYE *l. l. Gallo. Brab.*, p. 26 en 27, en bijzonder SANDERUS in het aangehaalde werk, alwaar de volledige beschrijving dezer Abdij te vinden is T. I, p. 1—84.

(6) AMBROSIUS LOOTS was Abt van de Abdij van het *Park*, gelegen in de nabijheid van Leuven, en gesticht in het jaar 1129. MIRAEI *Opera Dipl.* T. I, p. 90. Hij wordt, om zijne geleerdheid en vaste gehechtheid aan den Roomschen Godsdienst, zeer geprezen door GRAMAYE *lib. cit. Lovanium*, p. 31 en door SANDERUS *Op. cit.* T. I, p. 254 en 255.

(7) EGIDIUS BERNARDI, *Abbas Heylesfinensis.* De Abdij van Heijlissem, gelegen onder het Geestelijk Regtsgebied van Mechelen, niet verre van Thienen, werd in het jaar 1132 gesticht. MIRAEI, *Opp. Dipl.* T. IV, p. 365. De naam van den Abt, die hier teekende, was eigenlijk *Egidius Braes*, *zoon van Bernardus*. Zie verder over deze Abdij, GRAMAYE *l. c. Lovanium*, p. 47 en SANDERUS *Op. cit.*, T. I, p. 284 seq.

(8) *Par ordonnance de Monseigneur de fainct Gertrud.* Het Kapittel van *St. Geertruda* te Leuven, was zeer beroemd en aanzienlijk; de *Deken* van dat ka-

Kapittel behoorde tot de voornaamste Geestelijken van Braband, en het is uit naam (want dit wordt met deze woorden bedoeld) van dien Geestelijke, dat de onderteekening, welke wij hier vinden, geschiedt. Wie die Deken in deze oogenblikken was, is mij niet duidelijk gebleken. *Druitius* en *Rithovius* waren met deze aanzienlijke plaats bekleed geweest, maar waren beide tot Bisschoppen benoemd. Misschien was *Henrick van Cuyck* thans Deken. Zie GRAMAYE cit. *Lovanium*, p. 15, ook SANDERUS *l. l.* T. II, p. 5—7.

(9) JOHAN VAN DER LINDEN, *Abbé de Sainct Gertruid.* Deze onderteekenaar trad hier op in de plaats van den Deken van het Kapittel van St. Geertruid, in welks Kerk hij de waardigheid van *Abt* vervulde. *Van der Linden* behoorde tot een aanzienlijk geslacht van Leuven; hij was een man van bekwaamheid, ervaren in staatszaken. Als Afgevaardigde der Algemeene Staten, hielp hij den Gendschen Vrede sluiten, daarna werd hij meermalen naar Don Jan gezonden, om met dien Vorst te onderhandelen. Bij den afval der overige Geestelijken, verzoende ook deze Abt zich met den Koning. De Vorst wist deszelfs begaafdheden op prijs te stellen, hem benoemende tot lid van den Staatsraad. Hij overleed in het jaar 1585. GRAMAYE cit. *Lovanium*, p. 16, SANDERUS *l. l.* T. II p. 5.

(10) LIVINUS COUWENBERGIUS, *Abbas Jettensis.* Deze Abdij was gelegen in een dorp, nabij Brussel, *Jette* geheeten, en was in het jaar 1140 gesticht.

Cou-

Couwenberg, wordt bij GRAMAYE l.c. *Bruxellae*, p. 15 als Abt van die Abdij aangehaald, en wordt gezegd in 1603 overleden te zijn.

De eerste Brabandsche Edelman, welke hier voorkomt, is:

(11) PHILIPPE D'EGMONT, oudste zoon van den beroemden Graaf Lamoraal van Egmont, die voor het Vaderland op het schavot zijn leven verloren had. *Philips*, sedert den dood zijns vaders, zich in Duitschland opgehouden hebbende, keerde, bij den algemeenen opstand der Nederlanders in 1576, naar het Vaderland weder, en koos de zijde der Algemeene Staten. Met mannelijken moed streed hij kort daarna tegen den vijand, toen deze uit Aalst tot den aanval op Antwerpen aanrukte, doch, zoo als STRADA lib. VIII, zegt, „de nog niet bejaarde Bevelhebber aan „het hoofd van jonge en ongeoefende krijgslieden, „was niet in staat, de oude en geoefende Spaansche „soldaten tegen te houden." Na zijne loslating, stond hij de zaak der Vrijheid nog eenigen tijd voor; maar, in den Roomschen Godsdienst opgevoed, verliet hij spoedig de voorstanders des vaderlands, zocht eerst Brussel door verraad aan Parma over te leveren, en verzoende zich daarna met den Koning. Hij onderscheidde zich meermalen in 's Konings leger, en sneuvelde in den veldslag van Ivry, in den jeugdigen leeftijd van 32 jaren.

(12) CHARLES D'AREMBERGHE was de zoon van *Johan van Ligne*, Graaf van Arembergh, wegens Ko-

ning Filips II Stadhouder van Vriesland, Overijsfel, Groningen en de Ommelanden, en gefneuveld in den ftrijd bij Heiligerlee, in het jaar 1568. Hij was een der aanzienlijkfte en rijkfte Edelen van Nederland, en het was waarfchijnlijk uit dien hoofde, dat de Algemeene Staten het opperbevel over het voetvolk in hunnen dienst, aan hem opgedragen hebben. Men vindt evenwel niet, dat hij dezen gewigtigen post aanvaard heeft. Voor het overige wordt, in deze belangrijke jaren, weinig van dezen Edelman gelezen, hetgeen doet vermoeden, dat hij in bekwaamheden niet bijzonder heeft uitgemunt. Offchoon hij deze Unie teekende, toonde hij weldra aan de zaak des Spaanfchen Konings toegedaan te zijn; want hij was een der eerfte Nederlandfche Edelen, die zich in den dienst van Don Jan begaven. In latere jaren was hij, van wege de Aartshertogen Albert en Izabella, Afgezant in Engeland, en overleed in het jaar 1616, oud 64 jaren.

(13) PHILIPPES DE CROY. Deze is de beroemde Hertog van Arfchot, van wien boven reeds gefproken is; een man, die eene belangrijke rol in de gebeurtenisfen van de jaren 1576—1580 gefpeeld heeft. Hij was Hoofdbevelhebber van de geheele legermagt, welke de Algemeene Staten op de been bragten; hij was aan het hoofd van den Staatsraad, en moet worden befchouwd als de fpil, om welke al de aangelegenheden dier dagen in de Zuidelijke gewesten ronddraaiden. Dat hij groote bekwaamheden in Staatszaken bezat, en dat hij vurige liefde voor de

vrij-

vrijheid van zijn Vaderland voedde, hieromtrent komen alle schrijvers overeen; doch zijne begaafdheden, hoe groot ook, wer en door de schitterende talenten van den grootsten Staatsman dier Eeuw, van Willem I, overschaduwd. Dit, en de liefde en hoogachting en bewondering, welke aan den Prins van Oranje, ook in België, in die dagen werden toegedragen, waren de zaden, waaruit, tot groot nadeel des Vaderlands, tweespalt tusschen deze beide aanzienlijke Personen ontstond; eene tweespalt, welke door het verschil in Godsdienst grooter werd. Tot vestiging van zijn gezag en tot tegenwerking van den Prins, riep Arschot den Aartshertog Mathias; maar deze poging mislukte, en Willem rees meer en meer in aanzien. Dit verbitterde den te leurgestelden Edelman, en hij verzoende zich met den Koning. Maar weldra vond hij zich in zijne verwachting op eene billijke vrijheid bedrogen, te laat doorgrondde hij zijne dwaling en hij zag het Vaderland, door zijne medewerking, onder slavernij bukken. Nu verliet hij den voorouderlijken grond voor altijd, en begaf zich naar Venetië, om, ten minste aldaar, gelijk hij zeide, vrij te mogen sterven. Hij overleed op den 11 December 1595.

(14) GUILLAUME DE HORNES behoorde tot het edel geslacht der *Hornes*, en is de vermaarde *Heer van Heze*, op wiens bevel, offchoon in dien tijd niet meer dan *Kolonel* zijnde, de *Raad van State*, in het jaar 1576, gevangen genomen werd. Wij zullen hier onder gelegenheid hebben, op deze stoute daad terug te komen. Hij was een jong Edelman, vol van het

vuur der jeugd, en brandende van ijver voor de zaak, welke hij voorstond. Jammer slechts dat zijne gevoelens niet altijd standvastig waren: want eerst stelde hij alles in het werk tot het bevorderen van de zaak der Vrijheid, daarna verliet hij dezelve, en plaatste zich met eenige anderen aan het hoofd der Misnoegden. Doch ook in dien afval was hij onstandvastig; welhaast trad hij op nieuw in onderhandeling met de Bondgenooten; maar deze laatste aanslag kostte hem het leven. Eenige Nederlandsche Edelen, welke zich met den Koning verzoend hadden, ontdekten deszelfs verraad, maakten zich van hem meester, en leverden hem aan Parma over. Deze listige Veldheer stelde, onder stille toejuiching van de verdeeldheid der Edelen, de vrucht zijner staatkunde, den ligtzinnigen Hornes te regt, en op den achtsten November des jaars 1580, eindigde Heze te Quesnoy, door beuls handen, het leven, van weinigen beklaagd, van velen gehaat. STRADA, hoewel geen regt doende aan zijne kloekmoedigheid, zegt niet onjuist van dezen Edelman: *Superbo juvenis ingenio et commutabili, quique semper alibi, quam quo loco erat, esse mallet.*

(15) JAN DE BERSELLE. De naam van dezen Edelman was eigenlijk *Jan de Witthem*, *Baron van Berselle* of *Berseelle*, en van *Bauterheim*, *Heer van Zeeburg*. Hij was te dezen tijde *Opperjagermeester* van Braband, en voerde het bevel over een Regement Voetvolk, in dienst der Algemeene Staten. Door zijn huwelijk met *Margaretha van Merode*, eenige erfgename van haren oom, Jan, Markgraaf van

van Bergen, in Spanje overleden, kwam aan *Berſelle* het Markgraafſchap Bergen toe. Hiervan wilde hij zich in het jaar 1581, na hij zich met den Koning verzoend had, door Spaanſche troepen meester maken, doch zijn aanſlag mislukte, en de Algemeene Staten verklaarden *Witthem* voor vijand des Vaderlands. Zie WAGENAAR Vad. Hist. D. VII, bl. 418, *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. I, p. 189, en vooral BUTKENS, *Troph. de Brab.* T. I, p. 658—659.

(16) CHARLES DE CROY, eenige zoon van *Philips*, *Hertog van Arschot* en van *Johanna*, *Vrouwe van Halewijn* en *Comines*. Gedurende het leven van zijnen Vader, voerde hij den titel van *Prins van Chimay*, na deszelfs dood dien van *Hertog van Arschot*. Hij had, te dezen tijde, ſlechts den ouderdom van twintig jaren bereikt, maar was toch reeds ijverig, om, naar het voorbeeld van zijnen Vader, de zaak der Vrijheid en des Vaderlands voor te ſtaan. Zijn huwelijk met *Maria van Brimeu*, *Gravinne van Megen*, welke zeer der Hervormde Kerk toegedaan was, haalde hem tot het omhelzen van de leer dier kerk over, en hij was in die oogenblikken een harer ijverigſte voorſtanders. Doch eergierigheid deed hem het Vaderland en de nieuwe leer verlaten. Tot Stadhouder in Vlaanderen, van de Staatſche zijde, aangeſteld, was zijn gedrag aldaar eerst dubbelzinnig, daarna verklaarde hij zich openlijk voor den Spaanſchen Koning, en hij verzoende zich met dien Monarch. Zijn afval was voor het Vaderland ten hoogſte nadeelig; want in hem verloor hetzelve een' moedig' verdediger,

ger, door hem werd geheel Vlaanderen aan Parma onderworpen. Bij zijnen overgang tot Spanje, veinsde hij nog eenigen tijd der Hervormde leer getrouw te blijven, doch allengs fcheidde hij zich van dezelve af, en het leed niet lang, of hij keerde tot den eeredienst zijner Voorvaderen weder. Na dezen tijd diende hij in het leger van den Spaanfchen Landvoogd, nam de ftad *Bonn* in, en ftierf in het begin des jaars 1612. Hij was een man van kloek verftand, bezat groote ervarenheid in ftaatszaken, en muntte in den oorlog door dapperheid uit; maar zijne onftandvastigheid en zijn dubbelzinnig gedrag maakten hem bij geen der partijen bemind. Men zie over hem STRADA, HOOFT en anderen, vooral VAN METEREN, bl. 210. Vergelijk ook *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. I, p. 151.

(17) P. DE LIEDEKERCKE. Indien ik mij niet bedrieg, is de Bondgenoot, die hier geteekend heeft, *Philippe de Liedekercke*, Ridder en Heer van *Heestert*, *Zulte* en *Eversbeke*, een zeer bejaard Edelman, waarvan de oorfpronkelijke handteekening het kenmerk draagt, en vader van *Anthony van Liedekercke*, dien wij hierna zullen ontmoeten. *Nob. des Pays-Bas*, T. I, p. 224.

(18) G. HORNES. *Gerard van Hornes* of *Horne*, dien ik in deze naamteekening meen te moeten erkennen, was *Heer van Baucignies*, *Baron van Boxtel.* Hij behoorde tot den derden tak van dit aanzienlijk geflacht, en was de zoon van *Philips van Horne*,

Heer

Heer van *Baucignies*. In de jaren 1592—1595 was hij Gouverneur van Mechelen. Als Afgezant van de Spaansche zijde, woo de hij de onderhandelingen bij, welke in het jaar 1600 te Bergen-op-zoom geopend werden. Hij overleed in het jaar 1612. Zie *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. I, p. 15, WAGENAAR, D. IX., p. 90.

(19) JAN DE MOL behoorde tot het oud en edel geslacht van dien naam, hetwelk reeds in de veertiende eeuw bekend was, en in welks bezit de Heerlijkheid van Herent, nabij Leuven gelegen, en vele andere rijke en uitgestrekte goederen geweest is. De Bondgenoot, welke hier geteekend heeft, was Heer vam *Oetingen*, en Kamerheer ten tijde van Karel V, aan het hof te Brussel. In de jaren 1561—1569, was hij bekleed met de aanzienlijke waardigheid van *Luitenant der Leenen* in Braband, bij welke hij den Koning zelven vertegenwoordigde. In het jaar 1576 was hij een der Afgevaardigden, welke door de Algemeene Staten naar Gend gezonden werden, en aldaar uit hunnen naam den Gendschen Vrede onderteekenden. In 1579 was hij *Amman* van Brussel. Zie over het geslacht van *Mol*, TE WATER, *Verbond der Edelen*, D. III, p. 139 en de schrijvers aldaar aangehaald; over *Jan de Mol*, BUTKENS, *Troph. de Brab.* T. II, p. 428, Suppl. I, p. 223, DE TASSIS bij HOYNCK VAN PAPENDRECHT in de *Analecta*, T. IV, p. 233, VAN METEREN, fol. 111.

(20) FREDERIC PERRENOT, *Baron van Renaix*, Heer

Heer van *Champaigny*. Hij was de vijfde zoon van den beroemden *Nicolaas Perrenot*, Heer van *Granvelle*, een der bekwaamste en meest begunstigde Staatslieden van Keizer Karel V, en jonger broeder van den befaamden Kardinaal van Granvelle. Als Stadvoogd van Antwerpen, bewaarde hij in 1574 die rijke stad, door zijn mannelijk en voorzigtig gedrag, voor plundering. Na den dood van Requesens, was hij een der ijverigste Staatsgezinden, en hij verdedigde Antwerpen met kloeken moed, tegen den woesten drom van Spanjaarden, welke ter plundering tegen die stad waren opgetrokken: maar zijne magt was te zwak. Van de zijnen verlaten, werd *Perrenot* verpligt den terugtogt aan te nemen, en hij moest de ongelukkige stad aan haar jammerlijk lot overgeven. Zijn ijver werd door deze ramp niet uitgebluscht; hij bleef de zaak der Staten trouw aanhangen, en hielp hunne krijgszaken bezorgen. In den veldslag van Gemblours streed hij voor de Vrijheid. Ten laatste bewoog hem zijne verkleefdheid aan den Roomschen Godsdienst, en het voorbeeld van zoo velen in de Zuidelijke gewesten, welke zich aan den Koning onderworpen hadden, om zich insgelijks te verzoenen. Sedert dien tijd bekleedde hij de aanzienlijke waardigheid van lid van den Raad van State. Alle schrijvers, van welke partij ook, komen overeen in den lof van dezen krijgsman; zijne dapperheid en zijn edel hart worden door allen geprezen. Men vindt drie gedenkpenningen, ter zijner eere vervaardigd, bij VAN LOON, D. I, p. 184. Een onuitgegeven is door mij beschreven in de *Notice du Cabinet des Medailles*

de

de Sa Majesté, p. 68. Zijne handelwijs beantwoordde aan zijne zinspreuk: *Ni ça*, *Ni la*, Noch herwaarts, Noch derwaarts.

(21) PHILIPPES VAN DER MEERE, uit een oud en aanzienlijk geslacht gesproten, was Heer van *Saventhem* en *Sterrebeke*, Ridder, Stadhouder der Leenen van Braband, en Edelman des Prinsen van Oranje. Hij was van den beginne af een der ijverigste voorstanders van de Vrijheid, en teekende het Verbond der Edelen. Dit haalde hem den haat van Alva op den hals, en weldra werd hij verklaard schuldig te zijn aan gekwetste Majesteit. Waarschijnlijk gaf dit aanleiding, dat hij zich, ten minste voor eenen tijd, naar Holland begaf. Bij den opstand van al de Nederlanden in 1576, onderscheidde *van der Meere* zich op nieuw. Als Afgezant der Algemeene Staten, vertrok hij naar Gelderland, om dat Gewest tot de zaak der Vrijheid over te halen. En is het dan vreemd, dat wij ook hem, als een der onderteekenaren, bij deze Unie van Brussel aantreffen? Wegens zijne verdere lotgevallen is mij niets voorgekomen, dan dat hij in het jaar 1592 overleed. Zie over hem TE WATER, *Verbond der Edelen*, D. III, p. 125, BONDAM *Onuitgegeven stukken*, D. I, p. 69, BUTKENS, *Troph. de Brab.*, D. II, p. 287.

(22) LANCELOT DE BERLAYMONT was de vijfde zoon van den vermaarden Graaf van Berlaymont. Met zijnen vader, in het jaar 1576, door Heze gevangen genomen, werd hij niet vóór het begin des jaars 1577 met denzelven wederom in vrijheid gesteld. Toen ver-

verbond hij zich tot het voorſtaan van de zaak des Vaderlands, en tot het teekenen van de Unie. Maar hij was ontrouw aan zijne beloften; kort daarna voegde hij zich bij Don Jan, en leverde, met zijne broeders, bij verrasſing en door verraad, de ſtad Namen aan den Landvoogd over. Sedert dien oogenblik koos hij openlijk de zijde der Spanjaarden, diende in derzelver leger, en voerde aldaar het bevel over de Duitſche benden. Door eene hevige ziekte overvallen, overleed hij in jeugdigen leeftijd, ten jare 1578. Hij had tot echtgenoote *Marie de Brimeu*, Gravinne van Meghem, naderhand hertrouwd met Charles de Croy. Zie *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. II, p. 17. *Not. der Algem. Staten*, Jan 1578, STRADA T. I, p. 495.

(23) PHILIP DE LOCQUENGHIEN, Baron van *Pamele*, Heer van *Oudenaarde*, was de zoon van Jan van Locquenghien, Heer van *Berchem*, den ontwerper en beſtuurder van het kanaal van Bruſſel. Zie *Nob.* D. I, p. 367. Philip was een krijgsman, die te dezen tijde, het bevel voerde over eene afdeeling Staatſche krijgsknechten. Zijne vrouw was *Valerie de Contereau*, dochter van *Jan van Contereau*, Heer van *Jauche*, *Asſche* enz. Groot-Baliu van Dendermonde. BUTKENS, T. II, p. 135. Vergelijk ook dienzelfden ſchrijver, Suppl. II, p. 86, en SANDERUS *Fland, Illust.* T. III, p. 273—275, uit welken ſchrijver blijkt, hoe aanzienlijk het geſlacht van *Locquenghien* geweest is.

(24)

(24) P. F. DE MOL behoorde zeer waarschijnlijk tot hetzelfde oud en edel geslacht van Braband, van hetwelk Jan de Mol een der leden was. Onder de Verbonden Edelen komt *Anthony de Mol*, misschien de vader van onzen Edelman, voor. Zoo dit aldus is, toonde de zoon, door de onderteekening van dit Verbond, geenen minderen ijver voor de zaak der Vrijheid. Ik durf niet beslissen, of *Pieter Mol*, die, te dezen tijde, zeer in Vriesland voor de belangen der Algemeene Staten werkzaam was, de hier vermelde persoon zij. Men vergelijke TE WATER, *Verbond der Edelen*, D. III, p. 140.

(25) J. BARON DE MERODE, Heer van *Petershem*, was de zoon van Hendrik, Baron van Merode en Francisca van Brederode, en behoorde tot een der aanzienlijkste Nederlandsche geslachten. TE WATER, *Verbond der Edelen*, D. III, p. 135, trekt in twijfel, of hij niet tot de Edelen, welke aan Margaretha het Verzoekschrift aanboden, behoord hebbe. Hij was in dienst der Algemeene Staten, als Kolonel over een gedeelte van derzelver krijgsvolk. Met hetzelve in Maastricht in bezetting liggende, voerde hij het gebied in die stad; daarna werd aan hem het bevel over Lier en Herenthals opgedragen. Hij overleed in het jaar 1601. *Nob. des Pays-Bas*, T. I, p. 206.

(26) RRECKEN. De handteekening te dezer plaatse voorkomende, is bij verkorting geschreven, en derhalve niet te verklaren. Gissing zelfs is hier bezwaarlijk.

(27) J. D. SCHORE. In de *onuitgegeven Notulen der Algemeene Staten* van deze jaren, komt *De Scho-*

te, als Schepen van Leuven voor. Men vindt hem ook als dusdanig op de lijst van Schepenen dier stad, bij BUTKENS vermeld. Hij behoorde tot het aanzienlijk geslacht van dien naam, hetwelk te dezen tijde in Leuven bloeide.

(28) ROL. DE RYCKE. Volgens eene aanteekening, voorkomende in een op het Archief berustend Handschrift, tot titel voerende *Register van de namen der Heeren Gedepp., die sedert 1 Oct. 1576 — ult. Dec. 1629. ter Vergad. van H. H. M. M. gecompareerd hebben*, was *De Rycke* Raad der stad Leuven. In de *Notulen der Algemeene Staten*, 13 Febr. 1577, komt hij voor onder den titel van *Pensionaris*. Hij was dus *Raad* en *Pensionaris* der stad Leuven.

(29) ANTONIS QUARRÉ. Het geslacht, hetwelk den naam van *Quarré* droeg, was te dezen tijde in Braband zeer aanzienlijk. De heerlijkheid *La Haye*, in Henegouwen, was in deszelfs bezit. *Willem Quarré* onderteekende het Verbond der Edelen. *Antonis Quarré*, die hier onderteekend heeft, was Heer van *Salmslach*, en in dit jaar, gelijk in eenige vorige jaren, *Schepen* der stad Brussel. Zie *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. IV, p. 223 en VI, p. 231. Zie ook TE WATER cit, D. III, bl. 238, en BUTKENS *Trophées de Brab.* T. II, 453.

(30) ANTH. VAN DER HERT komt in de *Notulen der Algemeene Staten* van dezen tijd en bij BUTKENS, als *Threforier* en *Schepen* van Brussel voor.

(31)

(31) DE BACKER. Een geslacht van *De Backer* komt in de helft der zeventiende eeuw in Brussel voor, van hetwelk *Cornelis de Backer*, lid der Rekenkamer van Braband was, en in 1650 tot den adelstand verheven werd. Waarschijnlijk behoorde onze *De Backer* tot dat geslacht, en zal ongetwijfeld, als lid der regering van eene der Brabandsche steden, te dezer plaatse geteekend hebben.

(32) J. MAELCOTE was, te dezen tijde, *Pensionaris* van Brussel, en als zoodanig Afgevaardigde ter Staatsvergadering. Aan hem werd, op den 1 Dec. 1578, door de Algemeene Staten de waardigheid van Raadsheer in het Hof van Braband opgedragen. *Notulen der Algem. Staten.*

(33) HENRI VAN BERCHEM, Ridder, Heer van *Berchem*, was uit een aanzienlijk geslacht van Braband gesproten, en gehuwd met *Margaretha van de Werve*, insgelijks behoorende tot een der edelste geslachten van datzelfde Gewest. Of hij tot de Verbonden Edelen behoord hebbe, is twijfelachtig; zeker is het, dat hij een ijverig voorstander was van 's Lands vrijheid, en door Alva, wegens gekwetste Majesteit, veroordeeld werd. Hij bekleedde, te dezen tijde, de Burgemeesterlijke waardigheid in zijne vaderstad Antwerpen, en woonde, als Afgevaardigde derzelve, de Vergadering der Algemeene Staten te Brussel bij. *Nob. des Pays-Bas*, T. I, p. 108, *Suppl.* T. II, p. 90, TE WATER cit, D. I, p. 260, D. III, p. 459 en *Notulen der Algemeene Staten.*

(34) JAN DE SCHOONHOVEN. Het Brabandsche geslacht van *Van Schoonhoven*, uit den huize van Aarschot afkomstig, was zeer aanzienlijk. Een der leden van hetzelve behoorde tot de Verbonden Edelen. *Jan van Schoonhoven*, was te dezen tijde, *Schepen* der stad Antwerpen. Meermalen is hij met de Burgemeesterlijke waardigheid in die zelfde stad bekleed geweest. Zie over dit geslacht, *Nob. des Pays-bas*, Suppl. III, p. 232, TE WATER cit. D. III, p. 290, BUTKENS, *Trophées de Brab.*, T. II, p. 40, 41 en 54.

(35) ... DU PRET. Het geslacht van *Du Pret* was te dezen tijde zeer bekend. Intusschen durf ik niet bepalen, of hij, die hier geteekend heeft, dezelfde *Quintin du Pret* zij, welke de Gendsche Bevrediging teekende, en aldaar Hoofd der Schepenen van Bergen in Henegouwen genaamd wordt, daar wij veeleer, zoo het schijnt, deszelfs naam onder Henegouwen zouden zoeken.

(36) JOHAN GILLIS. Omtrent het geslacht van dezen Man vinde ik niets aangeteekend, doch wel omtrent zijn persoon. Hij was *Pensionaris* van Antwerpen, en woonde als zoodanig de Vergadering der Algemeene Staten bij. Hij komt in de *Notulen* dier Vergadering, waarin ik dit opgeteekend vinde, onder den naam van *Maître Jehan Gillis* voor. Een persoon van denzelfden naam wordt ook te dezen tijde als Rekenmeester van Braband gevonden. Ik vermoede dat hij dezelfde is, die de Unie heeft onderschreven.

(37) H. BLOEYMAN. *Hendrik Bloeyman*, Heer

van *Helvoirt*, in de Meijerij van den Bosch, was, sedert het jaar 1546, meermalen *Schepen* der stad 's Hertogenbosch. Hij onderteekende als afgevaardigde dier stad de Unie. BUTKENS *Troph. de Brab.*, T. II, p. 561. Men vindt zijn' lof bij GRAMAYE, *Antiqq. Belg. Taxandr.* p. 15 en 38.

(38) ANDRIES HESSELZ was *Pensionaris* van 's Hertogenbosch, en teekende de Unie in naam zijner stad. Hij komt voor in de *Notulen der Algemeene Staten*, 3 Sept. 1577.

(39) GEORGE DE HORNE, Graaf van *Houtekercke*, Burggraaf van *Furnes*, Heer van *Gaesbeke*, enz. behoorde tot den tweeden tak van het aanzienlijk geslacht van *Hoorn* of *Hornes*. Zijn vader was *Martin de Hornes*, zijne moeder *Anna van Croy*; hij was gehuwd aan *Eleonora*, oudste dochter van den onthoofden Graaf van Egmond. De Heer *van Heze*, was een der jonger broederen van *George*. Weinig schijnt de Graaf van Houtekercke zich met de openbare aangelegenheden dezer dagen bemoeid te heben; men vindt ten minste zijn' naam zelden in de Notulen der Algemeene Staten. Hij overleed in het jaar 1608. Zie *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. I, p. 12 en BUTKENS cit, T. I, p. 621.

(40) ADRIEN DE BAILLOEUL. Het zeer aanzienlijk geslacht van *Bailloeul*, oorspronkelijk uit Artois, was te dezen tijde in onderscheidene Nederlandsche Gewesten verspreid. *Adriaan de Bailloeul*,

 die

die hier voorkomt, was de jongste zoon van *François* Heer van *Bailloeul* en *St. Martin*, en van *Aleid van Calemburg*, dochter van *Gaspard*, Heer van *Culemburg*. Bij den aanvang der troebelen des jaars 1576, koos hij terstond de zijde der Algemeene Staten, en werd, als krijgsman, geplaatst aan het hoofd van eene Bende van Ordonnantie, met den titel van *Kolonel*. In het laatst des jaars 1577 werd hij tot lid van den *Raad van Oorlog* benoemd. In de beroerten, welke in het jaar 1578 tusschen de Hervormden en Roomschen ontstonden, geraakte *Bailloeul*, die aan de zijde der Roomschen was, gevangen, werd uitgewisseld, en bleef, sedert dien tijd, de zijde des Konings houden. Zie *Nob. des Pays-Bas*, T. I, p. 101 en TE WATER cit, D. IV, p. 427.

(41) GILLE DE BERSELLE. Er valt niet aan te twijfelen, of de persoon, welke hier geteekend heeft, behoorde tot het edel geslacht van *Witthem*, van hetwelk wij reeds te voren *Jan de Berselle*, misschien een ouder broeder, of ten minste een aanverwant van den onderteekenaar, ontmoet hebben. Nogtans moet ik bekennen, dat ik hem noch in de geslachtlijst bij BUTKENS, noch ergens anders gevonden heb.

(42) J. VAN ASSELIERS. Er is mij omtrent het geslacht van *Asseliers* niets voorgekomen; alleen is mij gebleken, dat hetzelve aanzienlijk was, daar ik *Adriana van Asseliers*, te dezen tijde, gehuwd vinde met den Ridder *Jan Maes*, lid van den Raad van Braband.

Nob.

Nob. des Pays-Bas, T. II, p. 560. In welke betrekking *J. van Asseliers* thans de vergadering der Algemeene Staten bijwoonde, wordt niet duidelijk vermeld. Maar in slagtmaand des jaars 1577, werd hij tot Secretaris van den Staatsraad onder den Aartshertog Mathias benoemd. In het jaar 1584, toen die Vorst vertrokken was, werd hij van wege de Algemeene Staten naar Frankrijk gezonden, om Koning Hendrik de Opperheerschappij dezer Landen aan te bieden. Eindelijk, de zijde der Vrijheid getrouw blijvende, werd hij tot Secretaris of Griffier van de Algemeene Staten der zeven vereenigde Provinciën aangesteld, en teekende als zoodanig de beroemde Akte van Afzwering. *Not. der Algem. Staten*, en WAGENAAR, D. VIII, p. 30, *Groot Plakaatboek*, D. I, p. 36.

(43) INGELBERT MASIUS. Het geslacht van *Maes*, of met den latijnschen uitgang van *Masius*, wordt door GRAMAYE, *Antiqq. Antverpiae* aangehaald, als een der aanzienlijkste van die stad. *Ingelbert* was ten deze tijde *Pensionaris* van Antwerpen, en hij verscheen als zoodanig ter vergadering van de Algemeene Staten. Na de bevrediging der Zuidelijke gewesten met den Koning, werd hij, om zijne uitstekende kunde, tot Voorzitter van den Geheimen Raad in de Nederlanden verheven. Hij stierf in zeer hoogen ouderdom, in het jaar 1618. *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. III., p. 104.

(44) EGIDIUS MARTINI. Het geslacht van *Martini* was te dezen tijde in Antwerpen zeer in aanzien,

en ik vinde onderscheidene leden van hetzelve in de *Notulen der Algemeene Staten* vermeld. *Egidius*, de latijnsche overzetting van zijnen eigenlijken voornaam *Gillis*, was *Secretaris* der stad Antwerpen, en in die hoedanigheid, werd hij thans met de overige Afgevaardigden naar Brussel gezonden. Hij schijnt een Man van bekwaamheid geweest te zijn, daar hij meermalen in belangrijke gelegenheden gebruikt werd, onder anderen, in eene zending aan den Hertog van Anjou, ten jare 1578. BOR, D. II, p. 13.

(45) GUELDRES. Er waren, bij den aanvang der Spaansche onlusten, wel eenige bewegingen in Gelderland voorgevallen, doch, tot aan den dood van Requesens, had deze Provincie echter, voornamelijk door de zorg van den Stadhouder *Hierges*, oudsten zoon van den Graaf van Berlaymont, de zijde des Konings niet verlaten. Eerst na het overlijden van den Landvoogd, verhief de stem der Vrijheid zich aldaar, opgewekt door de Algemeene Staten te Brussel vergaderd. Want dezen noodigden de inwoners van het voormalig Hertogdom uit, om deel te nemen aan de beraadslagingen over het bewaren der rust, het handhaven der vrijheid, en het uitdrijven der vreemde krijgsknechten. Op volmagt van den Raad van State, en met toestemming van den Stadhouder, kwamen de Staten van Gelderland, kort na deze uitnoodiging, te zamen, om wegens deze gewigtige zaak te raadplegen, en nu besloten zij, om, naar het voorbeeld der overige Gewesten, tot behoud van de vrijheid, en tot tegenstand aan het Spaansch geweld, zich met de

Al-

Algemeene Staten te vereenigen. Dien ten gevolge, werden eenige Afgevaardigden uit hun midden benoemd, om naar Brussel te verreizen, en zich aldaar met de andere Gewesten te verbinden. Op den tienden van Wintermaand des jaars 1576, verschenen de Afgevaardigden aldaar, verklarende, gelijk ik in de *onuitgegeven Notulen der Algemeene Staten* van dien dag lees: „Qu'ils se joignent et mettent en union „avec les aultres Etats, ayant accordés d'entretenir „mille hommes à leurs despens, l'espace de III „moys et selon l'opportunité de temps plus longue„ment, requirants de prendre de bonne part leur „bonne affection pour la grande misère et pauvreté „par eulx supportée. Dont les Seigneurs des aul„tres estatz l'ont grandement remercié de leur bonne „et grande affection, qu'ilz portent au pays, requi„rant voloir denommer aprez d'aultres pour les as„sister du conseil et advis sur tout, mesmement „sur le point de l'execution de la pacification et de „la retraicte des Espaignols et de tout ce qui en „depend." Sedert dien tijd bleven de Afgevaardigden van Gelderland de Vergadering van de Algemeene Staten bijwonen, hielpen de belangen des Vaderlands bevorderen, en onderteekenden het Verbond der nadere Unie. — De toetreding van Gelderland was van groot gewigt voor de zaak der Vrijheid, en zij mag aangemerkt worden als een der voorname hulpmiddelen, waardoor het Gemeenebest der Vereenigde Nederlanden daarna is tot stand gekomen. Zie over hetgeen de toetreding van Gelderland betreft, de belangrijke *Onuitgegeven Stukken* van BONDAM, *eer-*

ste deel, alwaar zeer vele wetenswaardige zaken omtrent de gebeurtenissen van die dagen in dat Gewest opgeteekend zijn, gelijk ook omtrent hetgeen in de vergadering *der Algemeene Staten* te Brussel, na de aankomst der Gelderſche Afgevaardigden, voorviel.

(46) ELBERTUS LEONINUS. Ik zal mij niet bezig houden met het doen kennen van dezen beroemden Kanselier van Gelderland, daar één mijner vrienden zich voorſtelt, het leven en bedrijf van dien waardigen Geleerde en grooten Staatsman te beſchrijven. Alleen zal ik zeggen, dat hij op de gebeurtenissen dezer dagen grooten invloed gehad heeft, en dat hij in hoog aanzien ſtond bij de vergadering der Algemeene Staten, welke van zijne kunde meermalen bij moeijelijke gelegenheden een nuttig gebruik maakte. Zie verder omtrent hem: SCHELTEMA, *Staatkundig Nederl.*

(47) GILLES DE BERLAYMONT, Heer van *Hierges*, en onder dien titel het meest in onze Geſchiedenis bekend, was de oudſte der zeven zonen van den vermaarden Graaf van Berlaymont. Naar het voorbeeld van zijnen Vader, hield Hierges, van het begin der beroerten, de zijde der Spanjaarden. In 1575 benaauwde hij Holland, en bragt Oudewater en Schoonhoven, door zijne wapenen, onder de magt des Konings. Als Stadhouder van Gelderland, in welke hoedanigheid hij te dezer plaatſe onder de Gelderſche Afgevaardigden voorkomt, hield hij dat Gewest tot op dezen tijd in bedwang, en hij voegde zich meer door den loop der omſtandigheden, dan door ei-

eigene gezindheid, bij de Algemeene Staten. Ras verliet hij hunne zijde, was Don Jan in de verrassing van Namen behulpzaam, bleef sedert dien tijd de zaak der Spanjaarden aankleven, streed voor dezelve, en sneuvelde onder 's Konings banieren, in het beleg van Maastricht, ten jare 1579. Hiergee bezat uitstekende bekwaamheden en grooten moed. HOOFT roemt te regt zijne dapperheid. BENTIVOGLIO merkte zijnen dood als een zwaar verlies voor den Koning aan, omdat, gelijk hij zegt, *onder de Nederlanders geen grooter krijgsman, noch getrouwer Leenman te vinden was.* En dat een Parma hem betreurde, mogt tot bewijs strekken voor zijn beleid, voor zijne krijgskunde en voor zijne verkleefdheid aan de zaak, voor welke hij leefde en stierf. Men zie over hem STRADA, BOR, VAN METEREN en de genoemde schrijvers. Het is te bejammeren, dat het Vaderland in zulk eenen Man geenen trouwen voorstander vond.

(48) ANDRIES BUSSCHEN. Wie deze Geldersche Afgevaardigde was, blijkt uit zijne handteekening. Hij werd reeds in September des jaars 1576 bestemd, om met Dedrich van Westrum naar Brussel te reizen, tot bevordering van de belangen des Gewests. Volgens BONDAM *Onuitgegevene Stukken*, D. I, p. 108, alwaar hij verkeerdelijk *Arndt Busch* genoemd wordt, kwam echter hierin verandering, en hij schijnt eerst later te zijn afgezonden.

(49) GOUDESTON DE BOCHOLT is dezelfde, die in de *Onuitgegeven Stukken* van BONDAM, D. III, p. 247, genoemd wordt *Godart van Boickholt*, Heer van

van *Greevenbroeck*. Hij verklaart aldaar, op eenen Landsdag, te Nijmegen in September 1577 gehouden, met van Westrum, te Brussel geweest te zijn, zonder dat hem door het Overkwartier, hetwelk hem afgevaardigd had, schriftelijke volmagt verleend was, verzoekende brieven van *ratificatie*, hetgeen hem wordt toegestaan, met dankbetuiging voor hetgeen hij *tot dienst ende waelfaert* van het Landschap binnen Brussel verrigt had. Te gelijk werd hem het bevel over het Staatsche krijgsvolk in het Kwartier van Roermond opgedragen, hetwelk hij gewillig op zich nam.

(50) FREDERICH VAN BOEYMER komt in het Voorschrift, opgemaakt voor de Geldersche Gezanten, onder den naam van *der Rechten Doctor* voor, en wordt gezegd afgezonden te zijn van wege de *Bannerheeren*. BONDAM cit., D. I, p. 141, vergeleken met p. 301. Daarna werd hij, van wege de Algemeene Staten, met Leoninus naar Holland afgevaardigd, om de steden Amsterdam en Haarlem met de steden van die Provincie te helpen vereenigen. D. I, p. 321. In het jaar 1577, was hij als *Verordente der Bannerherren*, meermalen *Voorzitter* in de Vergadering der Staten van Gelderland. Zie onder anderen BONDAM, D. IV, p. 76.

(51) BARTOLT VAN GHENDT, was Heer tot *Loenen*, *Burgemeester van Nijmegen*, en werd, van wege die stad, ter Staatsvergadering naar Brussel gezonden, gelijk blijkt uit BONDAM cit., D.

I, p. 142 en 301. Hij was de vader van *Bartold van Ghendt*, een der onderteekenaren van den Munsterschen vrede, van wien zie SCHELTEMA, *Staatk. Nederl.*

(52) GHELIS PYECK behoorde tot een aanzienlijk Nijmeegsch geslacht, hetwelk nog aanwezig is. Hij was Heer van *Enspijck*, en werd van wege het Nijmeegsche Kwartier ter Staatsvergadering gezonden. Zie BONDAM, D. I, p. 141 en 301. Naderhand teekende hij, in naam van zijne Provincie, de Unie van Utrecht.

(53) CORNELYS VAN BOIDTBRUGH, of, zoo als hij bij BONDAM genoemd wordt, *van Boidtberghen*, draagt, in de voorschriften der Geldersche Gezanten, den titel van *Maarschalc in den Haech.* Op eene andere plaats, wordt hij *Erfmaarschalck* genaamd, zijnde de benaming derzelfde waardigheid in Gelderland, met welke het Huis van Naaldwijk eertijds in Holland is bekleed geweest. Hij was één der Afgevaardigden van het Roermondsche Kwartier, die met van Westrum het allereerst naar Brussel gezonden werden, aldaar de overige Geldersche Gezanten ontvingen en bij de Algemeene Staten inleidden. In November 1577 werd hij andermaal, als lid der Ridderschap van het Kwartier Roermond, naar Brussel afgevaardigd. BONDAM, D. IV, p. 84.

(54) JORRIN UPT BERCH, of, gelijk hij bij BONDAM, D. I, p. 304 en 142 voorkomt, *Jorrien* en

Ge-

Georgiën opten of *op den Berch*, was met Boidtbrugh en van Westrum ter Staatsvergadering gehouden van wege het Roermondsche Kwartier.

(55) Dedrich van westrum, die hier als Afgevaardigde van Gelderland de Unie geteekend heeft, was één der leden van de Ridderschap des Kwartiers van Roermond, en werd reeds in Herfstmaand des jaars 1576, van wege Gelderland, naar Brussel gezonden, om *ten besten deser Landschappen saken te bevorderen*. Aldaar, met den Raad van State en de Algemeene Staten, het noodige overlegd hebbende, keerde hij naar Gelderland weder, en bragt twee Afgezanten der Algemeene Staten mede, die de toetreding van het Gewest regelden. Naar Brussel teruggekeerd, ontving hij in die stad de Afgevaardigden van Gelderland, welke in het begin van Wintermaand te Brussel aankwamen, en hielp sedert, met dezelve, de belangen van het Landschap, hetwelk hij vertegenwoordigde, voorstaan, en de algemeene zaken beleiden. Bondam, *Onuitgegeven Stukken*, D. I, p. 43, 142, 304, alwaar men op p. 43 het Voorschrift bij zijne eerste zending vindt. Hij was voor het overige een ijverig voorstander van de vrijheid des Vaderlands, en bezat groote bekwaamheden, welke hij, in de moeijelijke omstandigheden, die hij beleefde, ten nutte zijner Landgenooten, aanwendde. Men zie de *vijf deelen der Onuitgegeven Stukken* van bondam, in welke vele bijzonderheden omtrent dezen Staatsman gevonden worden.

(56)

(56) JOHAN VAN STALBERGHEN was Drost van het Ambt van *Kriekenbeek*, niet verre van Venlo gelegen. Hij was één dergenen, die, van wege het Kwartier Roermond, in Julij 1577 benoemd werden, om de geschillen tusschen de Graven Willem en Fredrik van den Berg bij te leggen. BONDAM l. c. D. III.

(57) JOHAN DE GENT, Heer van *Ooijen* en *Dieden*, was *Jagermeester* van Gelderland. Gesproten uit het zelfde aanzienlijk geslacht, waaraan Bartolt zijne geboorte verschuldigd was, werd zijn dienst welhaast in gewigtige aangelegenheden gebezigd. Eene zijner eerste en voornaamste werkzaamheden was de bijwoning van de vergadering der Algemeene Staten te Brussel, alwaar hij, gelijk hier blijkt, de nadere Unie hielp teekenen. In 1578 werd hij met Aldegonde naar den Rijksdag te Worms gezonden; in 1584 werd hij naar Frankrijk afgevaardigd, om de Opperheerschappij dezer landen aan den Koning van dat Rijk aan te bieden. Over zijne verdere daden vergelijke men SCHELTEMA, *Staatk. Nederl.*; voorts BONDAM, D. I, p. 142.

(58) SEYNO VAN DORT, Heer van *Dort*, behoorende tot een oud geslacht, komt voor onder de Afgevaardigden van Gelderland, bij BONDAM cit., D. I, p. 141 en 301. Hij werd met *Henrick van Thil* afgevaardigd van wege het Zutphensche Kwartier. Niet lang na de teekening der Unie vertoefde hij te Brussel; want wij vinden, dat hij reeds in Februarij 1577, aan die van Zutphen verslag deed, wegens eenige onderhandelingen met den Heer van Anholt.

BON-

BONDAM, D. II, p. 145. In 1578, werkte hij perfoonlijk mede tot de inneming van Deventer, en betoonde bij die gelegenheid moed en beleid. PONTANUS, *Hist. Gelr.* p. 933.

(59) HENRICK VAN THIL was Burgemeester der ftad Zutphen, en komt hier als Afgevaardigde van die ftad onder de Geldersche teekenaren der Unie voor. Vergelijk BONDAM, D. I, p. 142 en 301. Hij beminde zeer zijn Vaderland, en was voor deszelfs welzijn, gedurende zijn verblijf te Brusfel, met ijver werkzaam, zoo als blijkt uit onderfcheiden belangrijke brieven, welke BONDAM l. cit. van hem heeft uitgegeven. De onderhandelingen met Don Jan mishaagden hem van den beginne af; hij vreesde, gelijk hij zich in één zijner brieven uitdrukte, dat het *Parijs werck*, dat is, een Bartholomeusnacht zou worden, maar voegde hij er bij, *Dulce est pro Patria mori; come ick niet weder, mogen Ul. mij een fielmisfe nae laten doen*. D. I, p. 283. Uit deze laatfte woorden blijkt, dat hij, ten minfte op dien tijd, nog Roomschgezind was. Of hij naderhand tot de Hervormde Kerk zij overgegaan, is mij niet gebleken. Indien de vlijtige SCHELTEMA hem gekend had, hij zou hem, zonder twijfel, eene plaats onder de Nederlandfche Staatslieden gegeven hebben.

(60) CORNELIJS VAN WEES. Er is mij niets anders omtrent dezen perfoon voorgekomen, dan dat hij, van wege het Arnhemfche Kwartier, naar Brusfel afgevaardigd werd, en als dusdanig de Unie teekende. BONDAM, D. I, p. 142 en 301.

(61) JOHAN KÉRYNCK, die door eene, ook van elders bekende, omzetting der letters, bij BONDAM voorkomt, onder den naam van *Johan Kreinck* en *Kreijnck*, was lid van den Raad en Burgemeester der ſtad Zutphen, en een van hare Afgevaardigden bij de Algemeene Staten. Hij werd in vele gewigtige aangelegenheden gebruikt, en ſchijnt een man van kunde, vervuld met liefde tot zijn Vaderland, geweest te zijn. Zie BONDAM l.° cit., D. I, p. 297, D. III, p. 45, 255, D. IV, p. 49 en elders.

(62) FLANDRES. De Vlamingen waren, van de oudſte tijden af, groote voorſtanders hunner vrijheid, en offerden meermalen goed en bloed op, om dezelve te behouden. Dikwerf ging hun ijver evenwel te verre, en dezelve ontaardde in losbandigheid. Ook dit was het geval, bij den algemeenen opſtand, na den dood van Requeſens. Reeds in het begin der Spaanſche beroerten, vertoonde zich de vrijheidsgeest in Vlaanderen, en verſpreidde zich over dat geheele Gewest, maar dezelve werd uitgebluscht door het geweld des vijands. Zoodra Requeſens overleden was, verhief hij zich op nieuw, en Vlaanderen was eene der Nederlandſche Provincien, welke zich het ſpoedigſte met Braband en Henegouwen vereenigde, om het Vaderland van de Spaanſche muitende krijgsbenden te verloſſen. Dit Gewest werd, als het ware, het vereenigingspunt van de voorſtanders der Vrijheid, ſedert de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden, in deszelfs midden den Gendſchen Vrede hadden geſloten. Met den ijver, welke de Vlamin-

 gen

gers bezielde, is het niet vreemd, hen ook aan de Brusfelfche Unie deel te zien nemen; ja het groot aantal Edelen en Overheidsperfonen, hetwelk dat Verbond teekende, mag als een bewijs worden aangevoerd voor de liefde tot het Vaderland en tot de Vrijheid, waarmede de Vlamingen in deze oogenblikken vervuld waren. Jammer flechts dat deze ijver tot losbandigheid overfloeg. De volksbewegingen in de voornaamfte fteden, bijzonder in Gend en Brugge, bedierven de goede zaak, bragten fcheiding tusfchen de Roomfche en Onroomfche gewesten te weeg, en fleepten het verderf van een groot deel des Vaderlands met zich. Evenwel dragen de Vlamingen den roem weg, de laatfte der Zuidelijke Nederlanders te zijn geweest, welke zich voor de dwingelandij bukten. Geene vrijwillige onderwerping bragt hen tot de gehoorzaamheid des Konings weder, maar het verraad van fommige Edelen, en de alles overwinnende wapenen van Parma.

(63) ANTOINE DE LIEDEKERCKE, Baron van *Heule*, Heer van *Mouscron*, eene heerlijkheid in Vlaanderen, hem door zijne Vrouw *Louize de la Barre* aangebragt. *Antoine* was de zoon van *Philips van Liedekercke*, Ridder, Heer van *Heestert*, *Zulte* en *Eversbeke*, wien wij hier boven ontmoet hebben, en ftamde uit het geflacht der *Gavres* af. Hij overleed in het jaar 1614. *Nob. des Pays-Bas*, T. I, p. 224 en BUTKENS, *Troph. de Brab.*, T. II, p. 89.

(64)

(64) C. LE CLERCQ. Jonkheer *Caesar le Clercq*, sproot uit een aanzienlijk geslacht van Brugge voort, van hetwelk onderscheidene leden eene plaats in de Regering dier stad bekleed hebben. Hij zelf was voor het eerst in het jaar 1559, *Burgemeester* van het Vrije van Brugge, en heeft dien post vervolgens in de jaren 1561, 1565, 1568 en 1576 met eere waargenomen. SANDERUS, *Fland. illust.*, T. II, p. 187.

(64[a]) F. OURSSIN. *Franciscus Oursfin*, behoorde insgelijks tot een aanzienlijk geslacht van Brugge. Hij was, nevens Caesar le Clercq, een der Burgemeesters van het Vrije van Brugge in dit jaar, en teekende, als afgevaardigde van dat Lid van Vlaanderen, de Brusselsche Unie. SANDERUS cit., T. II, p. 187.

(65) JAN DE CROY, Graaf van *Roeux*, Ridder van het *Gulden Vlies*, was de oudste zoon van *Adrien de Croy*, Heer van *Roeux*, een der voortreffelijkste Veldheeren onder Keizer Karel V. In het begin der Spaansche troebelen, koos *Jan de Croy* de zijde der Landvoogdesse, en bleef getrouw aan den Koning, tot na den dood van Requesens. Toen begon hij de zaak der algemeene Staten voor te staan. Hij toonde dit bij het beleg van het kasteel van Gend, hetwelk hij in November des jaars 1576, na eene dappere verdediging, innam. Dit bedrijf maakte hem bemind bij de Vlamingen, en van daar, dat hem, bij voorraad, het Stadhouderschap over dat Gewest opgedragen werd. Maar sterk aan den Roomschen Gods-

 dienst

dienst verkleefd, ſtonden hem de bewegingen der Hervormden in Gend en Brugge zeer tegen; weldra vereenigde hij zich met die Nederlanders, aan welke de naam van *Misnoegden* toegevoegd werd, en hij verliet de zaak der Vrijheid. Na zijne verzoening, diende hij onder de vanen van Parma, en voerde, in het beleg van Maastricht, het bevel over de Waalſche krijgsbenden. Hij overleed kort na deze gebeurtenis. Zie verder *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. I, p. 158.

(66) GEORGE DE MONTMORENCY, Ridder, Baron van *Croiſelles* en *Chaumont* enz., was uit het hoog adelijk Fransch geſlacht van dien naam geſproten. Hij bekleedde onderſcheidene waardigheden in Vlaanderen, zoo als die van *Grootjagermeester* en van *Groot Bailliu* der ſtad en van het Vrije van Brugge, welken laatſten post hij waarnam tot aan zijnen dood, in het jaar 1615. Onder het beſtier der Algemeene Staten, was hij aan het hoofd van vijf benden Ruiterij, en bekleedde den rang van *Kolonel*. L'ESPISNOY, *Recherche des Antiquites et Nobl.* de Flandre, p. 224. *Notulen der Algemeene Staten* 1577.

(67) EUSTACE DE CROY, Graaf van *Roeux*, was de broeder van den bovengemelden *Jan de Croy*. Gelijk deze, hing *Euſtace*, in den beginne, de zaak des Konings aan; daarna koos hij die der Algemeene Staten, en beſchermde dezelve met zijnen arm; maar ten laatſte verzoende deze Edelman zich insgelijks met den Koning, en verkreeg het bevel over

St.

St. Omer. Hij overleed in het jaar 1609. Zie *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. I, p. 158.

(68) GEORGE DE LIGNE Graaf van *Fauquembergbe*, Heer van *Estumbruges* en *Montreuil*, was jonger zoon van *Jaques de Ligne* en van *Maria van Wassenaar*, * erfgename van de uitgestrekte goederen van dat Hollandsche Huis. Omtrent de lotgevallen van *George* zijn mij geene bijzonderheden voorgekomen, dan alleen, dat hij met eene dochter uit het edel Huis van Renty, Marie genaamd, gehuwd was. Hij verwekte bij haar geene kinderen, en overleed in het jaar 1579 te Luik. *Nob. des Pas-Bas*, Suppl. III, p. 206.

(69) MICHIEL ABBÉ DE NIEVE. De abtdij van *Nienive* of *Nienovia* of *Nienhoven*, toegewijd aan den Heiligen Cornelius en Cijprianus, was eene der beroemdste abtdijen in Vlaanderen. Zij werd gesticht in het jaar 1137, en was gelegen bij het kleine Vlaamsche steedje van denzelfden naam. Eerlang nam deze abtdij in rijkdom toe, maar zij ondervond ook vele rampen door brand en oorlog. Als een der voornaamste Geestelijken van Vlaanderen, teekende de Abt deze Unie. Zijn naam was eigenlijk *Michiel van Male.* Hij bestierde elf jaren de abtdij, en overleed in het jaar 1578. Zie over deze Abtdij GRAMAYE, *Antiqq. Belg. Flandr.*, p. 47 en SANDERI *Fland. illustr.*, T. II, p. 190.

(70) BUCHO AYTTA *Arch. d'Ypre* d. i. *Archidiacre d'Ypre*, was de volle Neef van den beroemden Viglius. Gelijk zijn bloedverwant, was hij in Staatszaken zeer ervaren, en ſtond in groot aanzien bij de Algemeene Staten. Hij werd door dezelve, als een hunner Afgevaardigden, naar Gend gezonden, om de Bevrediging te helpen ſluiten, en teekende dezelve. Daarna werd zijn dienst in de onderhandelingen met Don Jan meermalen gebezigd. *Onuitgeg. Not. der Algemeene Staten.* Later woonde hij het Gezantſchap naar *Keulen*, in het jaar 1579, bij; doch, toen de onderhandelingen aldaar mislukten, de gemoederen in Nederland meer en meer tot tweeſpalt neigden, Roomſchen tegen Hervormden, Hervormden tegen Roomſchen opſtonden, keerde Bucho niet met de overige Gezanten naar het Vaderland, maar bleef eenigen tijd in Duitschland, en begaf zich eindelijk bij Don Jan, om zich met den Koning te verzoenen. Hij overleed op den 31 October des jaars 1599. WAGENAAR, *Vad. Hist.* D. VII, p. 278 en 315. SANDERI, *Fland. illustr.* T. II, p. 327.

(71) FRANÇOIS DE HALEWYN, Heer van *Sweveghem*, was een der aanzienlijkſte, ijverigſte en meest bekwame Staatsmannen van dezen tijd. Uit een edel geſlacht in Vlaanderen geboren, was hij in groot aanzien, en zijne begaafdheden deden hem boven de menigte onderſcheiden. De Algemeene Staten ſtelden groot vertrouwen in zijne ervarenheid, en zonden hem, bij het uitbreken van de vijandelijkheden tegen het Spaanſche krijgsvolk, naar Engeland, om bijſtand

van

van de Koningin Elizabeth te verzoeken. Van dezen last kweet Halewijn zich uitnemend: want hij bragt, tot onderfteuning van de zaak der Vrijheid, eene fom van twintig duizend ponden fterlings voor de Algemeene Staten ter leen, zonder verpligting van het betalen van eenigen *interest*. Misfchien biedt zich in het vervolg de gelegenheid aan, deze onderhandelingen met Elizabeth nader te doen kennen uit een belangrijk handfchrift, berustende op het Rijks Archief, en geteekend *Angleterre* de A°. 1576 tot A°. 1580, waaruit ik deze bijzonderheid ontleend heb. Bij het ontftaan der verdeeldheid tusfchen vele Nederlandfche Edelen, bepaaldelijk tusfchen den Hertog van Aarfchot en den Prins van Oranje, bleef HALEWYN niet ftil zitten; hij koos openlijk de zijde van den eerstgenoemden, hetwelk ten gevolge had, dat hij met denzelven door de Gendtenaren gevangen genomen werd. Deze beleediging, zijne verkleefdheid aan Aarfchot, zijne gehechtheid, eindelijk, aan het Roomfche geloof, deden hem de zaak der Vrijheid, voor welke hij zoo zeer geijverd had, vaarwel zeggen; hij verzoende zich met den Koning. Ter belooning hiervan, werd hij door dien Monarch tot *Ridder* verheven.

(72) PONTHUS DE NOYELLE. Heer van *Bours*, een Vlaamsch Edelman, uit Artois afkomftig. Hij was eenen geruimen tijd de zaak der Vrijheid zeer toegedaan, en bewees aan dezelve eenen grooten dienst, door, in het jaar 1577, het kasteel van Antwerpen voor de Algemeene Staten te behouden. Zie HARAEI *Annal.* T. III, p. 261. Het bevel over een

vaan-

vaandel krijgsknechten voerende, was hij te gelijk Stadvoogd van Mechelen in het jaar 1579, van wege den Aartshertog Mathias en den Prins van Oranje. Hevige twisten ontftonden tusfchen hem en de burgers dier ftad, voortfpruitende uit zijne openbare gezindheid voor de Spanjaarden en uit zijnen haat tegen de Hervormden. Dit liep zoo hoog, dat hij met fmaad der ftad werd uitgedreven. Doch zijn verraad vond geene belooning; hij werd door Parma en de zijnen met minachting ontvangen. Bor, D. II, p. 82—84.

(73) Philip. triest, Heer van *Auweghem*, was uit een oud en aanzienlijk geflacht der ftad Gend gefproten, en was in de jaren 1585, 1586, 1587 en volgende, Burgemeester dier ftad. Sanderi *Fland. ill.*, T. I, p. 161.

(74) ... Borluut. Het Gendfche geflacht van *Borluut* is zeer oud en aanzienlijk; wij zullen hierna nog een lid van hetzelve ontmoeten. Wie hij was, die hier geteekend heeft, valt moeijelijk te bepalen. Men vindt bij l'Espinoy te dezen tijde, behalve *Josse Borluut*, nog twee anderen, *François* en *Adrien*, beide Schepenen van Gend. Ik vermoede, dat de laatfte dezer de Bondgenoot is, welke hier voorkomt.

(75) Philippe de baersdorp komt in de onuitgegeven *Notulen der Algemeene Staten*, te Brusfel vergaderd, op den 24 November 1576, als *Schepen* van

van Brugge voor, en woonde, als Afgevaardigde van die ſtad, de Vergadering bij. In 1578 was hij *Ontvanger* in die ſtad. SANDERI, *Flandr. illustr.* T. II, p. 32.

(76) JAC. YMAN was *Penſionaris* van Brugge, en Afgevaardigde ter vergadering van de Algemeene Staten, alwaar zijn dienst in vele gewigtige aangelegenheden gebezigd werd. Men vindt hem meermalen in de *Notulen der Algemeene Staten* vermeld.

(77) J. CAMERE. *Jan Camere*, of *van der Camere*, was Schepen der Stad Brugge, en komt als Afgevaardigde meermalen in de *Notulen der Algemeene Staten* voor.

(78) N. KYNDT, of *Kint*, was *Penſionaris* van de ſtad Yperen, en als zoodanig Afgevaardigde ter Staatsvergadering. *Notulen der Algemeene Staten*.

(79) R. DE COURTEVILLE. *Roelant de Courteville*, uit het edel geſlacht van dien naam geſproten, was *Schepen* van het Vrije van Vlaanderen, en verſcheen als Afgevaardigde van hetzelve in de vergadering der Algemeene Staten te *Bruſſel*. *Notulen van die Vergadering*, December 1576.

(80) PAUL DE NOYELLE, Heer van *Noyelles* in Artois, van *Staden*, *Colonne* en *Torſy*, was een aanzienlijk Edelman, wiens oudſte zoon *Hugo*, door de Aartshertogen Aalbert en Iſabelle, tot Graaf verheven

 werd.

werd. Hij zelf was *Kolonel* in dienst der Algemeene Staten. *Nob. des Pays-Bas*, T. I, p. 165, Suppl. II, p. 237.

(81) PHILIPPE ROOZE. Het geslacht van *Rooze* was zeer aanzienlijk en een der meestbekende in de Zuidelijke Nederlanden. *Philip Rooze*, zoon van Jan Rooze, Raadsheer in het Hof van Vlaanderen, was Heer van *Straetseele*, en Stadvoogd van Biervliet. Zie over dit geslacht *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. VI, p. 73 en volgende. Ook BUTKENS, *Troph. de Brab.*, Suppl. II, p. 155.

(82) PR. DE BRUNE. *Pieter de Brune* behoorde tot een aanzienlijk geslacht in Gend, en was *Schepen* van die stad, in het jaar 1569 en 1570. L'ESPINOY cit., p. 909.

(83) A. DE GHISTELLES, *Arthus de Ghistelles*, Ridder, Heer van *Rymeersche*, behoorde tot het zeer oud en aanzienlijk Vlaamsch geslacht van dien naam, in hetwelk de waardigheid van *Camerarii* of Kamerheeren der Graven van Vlaanderen erfelijk was. *Arthus* was in 1577 *Groot Bailliu* van Ypre, en in die hoedanigheid verscheen hij, als een der vertegenwoordigers van die stad, op de Vergadering der Algemeene Staten. Zie L'ESPINOY l. l., p. 122 en 230, en over het geslacht van *Ghistelles*, *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. I, p. 21 en SANDERUS, *Fland. illustr*, T. II, p. 250 en over *Arthus* p. 269.

(84)

(84) Charles de ghistelle, Ridder, Heer van *La Motte* en *Provene*, was uit hetzelfde geslacht als Arthus gesproten. Hij werd *Souverein Baillu* van Vlaanderen in het jaar 1574, waarvan hij echter vrijwillig in het jaar 1575 afstand deed. Na de zaak der Algemeene Staten eenigen tijd te hebben voorgestaan, verliet hij dezelve, begaf zich onder de vaandelen van Parma, en nam, in naam van dien Veldheer, in het jaar 1585, bezit van Mechelen, over welke stad hij tot Bevelhebber gesteld werd. Deze waardigheid bleef hij tot aan zijnen dood, welke in 1592 voorviel, bekleeden. L'espinoy, *Noblesse de Flandre*, p. 94 en *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. I., p. 22. Zie ook de Schrijvers bij te water l. l., D. II, p. 413 aangehaald.

(85) Ferdinand de la bare of barre, Ridder, Heer van *Mouscron*, eene Heerlijkheid in Vlaanderen, van *Fresnoy*, *Albeke* enz., was een man van aanzienlijken huize. Hij stond in groote eere reeds bij Keizer Karel V, door wien hij in 1543 tot *Souverein Bailliu* over Vlaanderen werd aangesteld. Hij was ook Kamerheer eerst bij dien Vorst, daarna bij Filip II. Volgens de getuigenis van l'espinoy, was hij *un Escuyer très sage et vertueux*. Diezelfde schrijver l. l. p. 94 getuigt, dat hij reeds in 1574 overleden was, doch zijne teekening der Unie bewijst het tegendeel; hij had echter hooge jaren bereikt, en stierf kort hierna. Zijne eenige erfgename was *Louize de la Bare*, die door haar huwelijk met *Antonie de Liedekercke*, wien wij boven ontmoet hebben, de uitgestrekte goede-

deren van haar geslacht tot het huis van Liedekercke overgebragt. Zie L' ESPINOY l. l. en *Nob. des Pays-Bas*, T. I, p. 224.

(86) ADOLF DE MEETKERCKE was een der meest ervaren en beroemdste Staatsmannen van zijnen tijd. Als *Pensionaris* van het Vrije van Brugge, woonde hij de Vergadering der Algemeene Staten te Brussel bij, en wist zich aldaar, door zijne bekwaamheid, boven anderen te onderscheiden. Hij was dan ook onder diegenen, welke naar Don Jan ter onderhandeling gezonden werden, en werd met den Marquis van Havrech, in Augustus des jaars 1577, naar Engeland, als Afgezant aan Koningin Eliabeth afgevaardigd, om den gevaarvollen toestand des Vaderlands te doen kennen, en hare hulp af te smeeken. Hij was in groot aanzien bij Willem I, zoo wel als bij Mathias en Alençon. In 1580 werd hij Voorzitter van den Raad van Vlaanderen. Toen zijn Vaderland zich met den Spaanschen Koning verzoend had, koos MEETKERCKE de zijde van de Vrijheid, en verplaatste zich naar de zeven vereenigde Provincien, alwaar hij met vreugde ontvangen werd. Hoe hij zich aldaar gedroeg, en welke zijn verdere levensloop geweest zijn, kan gezien worden in het *Staatkundig Nederland* van SCHELTEMA, en in de schrijvers door hem aangehaald. Hij overleed in het jaar 1591. Omtrent zijn Gezantschap naar Engeland, komen vele belangrijke zaken voor in het Register, getiteld *Angleterre* 1576-1580.

(87)

(87) JOSSE BORLUUT, Heer van *Boucle*, gesproten uit een oud en edel geslacht van Vlaanderen, was, eerst *Schepen*, en te dezen tijde *Pensionaris* der stad Gend, in welke laatste hoedanigheid hij de Unie teekende. Hij was een bekwaam Staatsman, en moet de gave der welsprekendheid bezeten hebben, daar men vindt aangeteekend, dat hij in het jaar 1559, in naam der toen vergaderde Staten, tot Koning Filips het woord voerde. STRADA, *De Belle Belgic.*, p. 46. *Borluut* werd ook ingewikkeld in de hevige beroerten, welke, kort na het sluiten van de Unie, te Gend ontstonden. Hij behoorde tot de Gematigden.

(88) SIEWEZEL. Door de duisterheid der handteekening durf ik niet verzekeren, of deze lezing goed zij. Nergens vind ik een' persoon van dien naam.

(89) HECTOR VAN DER WOESTYNE, Heer van *Becelaere*, was voortgesproten uit een oud, aanzienlijk en rijk geslacht in Vlaanderen, hetwelk, sedert de dertiende eeuw, vele beroemde krijgslieden opgeleverd had. *Hector* was *Avoué* of Zaakbezorger, dat is, eerste Overheidspersoon van Yperen. *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. IV, p. 46, SANDERUS, *Fland illustr.*, T. II, p. 278, en vooral T. II, 365 en volgende, alwaar vele belangrijke bijzonderheden omtrent dit geslacht voorkomen.

(90) VALLENTIN DE PARDIEU, SR. DE LA MOTTE in Artois, en van *Ekelsbeke* in Vlaanderen. Deze

krijgs-

krijgsman was, na den dood van Requefens, de zaak der Algemeene Staten toegedaan, en werd, uit dien hoofde, belast met de zorg voor het gefchut des legers. Toen Lalaing, bij de inneming van Antwerpen, in het jaar 1576, in handen der Spanjaarden vervallen was, werd hij bij voorraad, in deszelfs plaats, tot *Marechal de Camp* aangefteld. *Not. der Algem. Staten.* Maar zijne trouw aan de zaak der Vrijheid was onftandvastig. Zeer gehecht aan den Roomfchen Godsdienst, werd hij verbitterd door de volksbewegingen en het geweld, welke hij te Gend en elders door de Hervormden zag plegen. Onbegrensde eerzucht maakte hem daarenboven ontevreden, en deed hem, op hoop van eer en aanzien, naar den Koning neigen. Zijne handelwijs bragt hem in verdenking bij de Algemeene Staten, zoodat zij befloten, hem zijne wedde niet eerder te doen betalen, dan na hij alvorens zijnen eed vernieuwd zou hebben. Nu viel hij den Staten openlijk af, plaatfte zich aan het hoofd der misnoegden in Artois, en zocht fteden en Edelen aan zijn fnoer te hechten, zoo als hij dit, bij voorbeeld, ondernam bij de ftad St. Omer, welke, op den 24 Dec. 1578, aan de Algemeene Staten kennis gaf, *que le Sr. de la Motte leur a envoyé des lettres pour les tirer a sa cordelle.* Zijn gedrag verwekte de verontwaardiging der Algemeene Staten, en zij merkten, volgens hunne uitdrukking, zijne handelwijs voor niet anders aan, als voor *ruses, ne prétendant Monsieur de la Motte, sous prétexte de la Réligion Catholique, que a un massacre general. Not. der Algem. Staten,* 24 Dec. 1571. Kort daarna werd hij van

van hunnentwege voor vijand des Vaderlands verklaard. Geheel anders werd zijn gedrag door de Spanjaarden beoordeeld; zij waren ten hoogste daarmede ingenomen, en beschouwden, zoo als ik in de *Not. der Algem. Staten* lees, zijne onderwerping aan den Koning als het zekere voorteeken der Overwinning; men vierde zelfs zijnen afval feestelijk in Spanje. Het leed niet lang, of *La Motte* streed onder de vanen van Parma, tegen zijn Vaderland. Als Generaal van het Geschut diende hij nog vele jaren in het Spaansche leger, en verwierf zich den regtmatigen roem van een' dapper en ervaren krijgsman. De onpartijdige Geschiedschrijver kent ook, na twee eeuwen, gaarne hem dien roem toe, maar het verraad tegen zijn Vaderland gepleegd, maakt hem tevens, nog te dezen dage, verachtelijk in het oog van den Nakomeling. Zijn naam staat te regt met zwarte kleuren in de Geschiedboeken aangeteekend. Men vindt vele bijzonderheden omtrent hem bij STRADA, bij BOR en anderen.

(91) F. POSSON. Het geslacht van *Posson* komt in de achttiende eeuw, te Namen voor. *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. VI, p. 264. Misschien behoorde deze Bondgenoot hiertoe.

(92) CHARLES D'AUBERMONT, Heer van *Ribaucourt* en *Plancques*, was Groot-Bailliu van *Dendermonde*, in welke waardigheid hij door drie zijner afstammelingen opgevolgd is. Deze Edelman was, onder de Algemeene Staten, bevelhebber over eene bende Waalsche voetknechten. Met de overige Walen

len keerde hij tot den Koning weder, en werd in het jaar 1596 tot Ridder geslagen. *Nob. des Pays-Bas*, T. III, p. 105. *Notul. der Algem. Staten* 1577, en SANDERUS *Fland. illustr.*, T. III, 236.

(93) MARTINUS RYTHOVIUS, *Episcopus Yprensis*, en niet *Rirhovius*, zoo als ik lees bij BOR, D. I, p. 27. Hij was een der Geestelijken, die bij het oprigten der nieuwe Bisdommen, in het jaar 1569 tot Bisschop van Yperen aangesteld was. Geboren in de Meijerij van den Bosch, wijdde hij zich van der jeugd af, aan den Geestelijken stand toe. Reeds vroeg onderscheidde hij zich door zijne bekwaamheden. Hij woonde, als afgevaardigde, de Kerkvergadering van Trente bij, en beijverde zich, bij zijne terugkomst in de Nederlanden, zeer voor de instandhouding van het Roomsche geloof. Ter belooning hiervan, werd hij tot Bisschop van Yperen verheven. Hij stond den Graaf van Egmond in zijne laatste uren bij, en vergezelde hem op het schavot. Met de overige Geestelijken voegde hij zich, na den dood van Requesens, bij de Algemeene Staten. Maar zijn ijver voor den Koning en voor het Roomsche geloof was hiermede niet verflaauwd. Zoodra de Hervormden het hoofd in Vlaanderen begonnen om hoog te steken, verzette *Rythof* zich met kracht tegen dezelve. Dit bragt hem bij velen, vooral bij de Gendtenaren, in haat, en zij namen hem, te gelijk met den Hertog van Aarschot en anderen, in 1577 gevangen. Aldaar bleef hij in verzekerde bewaring tot in het jaar 1581, toen hij, door bemiddeling van Parma, in vrijheid gesteld

werd

werd. Maar zijn Bisdom was nog in de magt der Opſtandelingen, gelijk de Nederlanders heetten, en *Rythof* begaf zich, uit dien hoofde, naar St. Omer, alwaar hij, door de pest aangetast, in 1583 overleed. SANDERUS, *Fland. illustr.*, T. II, p. 298, zegt van hem: „ Dat hij een Man was, wiens verdienſten „ mogten vergeleken worden met die der Biſſchop- „ pen van de eerſte tijden der Christenheid, en om- „ trent wien kon in twijfel getrokken worden, of hij „ meer door geleerdheid, dan wel door ijver voor „ den Roomſchen Godsdienst en door zuivere zeden „ uitmuntte." Zie GRAMAYE *Antiq. Belg. Fland.*, p. 177 en 178, STRADA, p. 211, WAGENAAR, D. VI, p. 65, 109 en 279, en vooral SANDERUS cit.

(94) REMIGIUS DRUITIUS, *Episcopus Brugensis*, was de tweede Bisſchop van Brugge, en opvolger van *Petrus Curtius*. Eerst als Geestelijke Raad, twaalf jaren lang, in den Hoogen Raad te Mechelen gezeten hebbende, werd hij in het jaar 1560 tot Bisſchop van Leeuwarden benoemd. Doch de onrustige toeſtand van Vriesland verhinderde zijne plegtige inwijding. Dit had ten gevolge, dat hij, in het jaar 1569, tot Bisſchop van Brugge verheven werd, welke waardigheid hij gedurende vijf en twintig jaren tot aan zijnen dood, welke in het jaar 1594 voorviel, met aanzien en eer bekleed heeft. GRAMAYE, *Antiqq. Belg. Flandr.*, p. 106 en vooral SANDERUS, *Fland. ill.*, T. II., p. 48. Met de overige voorname Geestelijken, teekende *Druitius* de Unie; zijne genegenheid voor den Koning en zijn ijver

F voor

voor de Roomsche Leer bleven daarbij dezelfde. Een tegenstrever der Hervormden zijnde, was hij bij hen in haat, en hij deelde in het lot van *Rythovius* en anderen, toen deze door de Gendtenaren, in het jaar 1577, gevangen genomen werden. Na zijn ontslag, hield de Bisschop, zoo lang Brugge in handen der Algemeene Staten was, zich buiten zijn Bisdom op, en hij keerde eerst derwaarts weder, toen Vlaanderen zich, in het jaar 1584, aan den Koning had onderworpen. Toen deed hij eene plegtige intrede, en zuiverde op eene statige wijze de kerken, welke, naar zijne meening, door de Hervormden bezoedeld waren. Sedert dien oogenblik tot aan zijnen dood, genoot de herstelde Bisschop een gerust leven.

(95) PHILIPPHE D'ONGNYES. Het geslacht van *d'Ongnyes*, van hetwelk wij bij deze Unie nog drie leden zullen ontmoeten, was zeer aanzienlijk, en verdeelde zich in onderscheidene takken. Tot een' dezer takken, en wel, zoo het schijnt, tot den oudsten derzelve, behoorde *Philippe d'Ongnyes*, welke hier geteekend heeft. Hij was, sedert het jaar 1549, met het *Bailliuschap* van Brugge en van het Vrije bekleed geweest, bezat nog te dezen tijde die waardigheid, en nam dezelve tot aan zijnen dood, welke in 1584 voorviel, waar. Zie SANDERUS, *Flandr. illustr.*, T. II, p. 20. Bij den aanvang des opstands, in het jaar 1576, was *Philips* een dergenen, welke, uit naam der vier Leden van Vlaanderen, aan den Prins van Oranje bijstand tegen het geweld der Spanjaarden verzochten. VAN METEREN, fol. 107.

(96)

(96) LE SEIGNEUR DE LIBERSART. De Heerlijkheid van *Liberſart* was gelegen in Walsch-Braband, en werd in het jaar 1693 tot eene Baronnie verheven. De zich hier teekenende Heer van Liberſart was *Hendrik van Varick*, zoon van Gozewyn van Varick IX, die in 1574 Markgraaf van Antwerpen geworden was, maar bij de plundering dier ſtad omkwam. Hendrik werd, bij de herſtelling der rust in de Zuidelijke gewesten, lid van den Raad van Oorlog des Konings. *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. VI, p. 104. Men vergelijke TE WATER l. l., D. III, p. 356. Tot welk een aanzien dit geſlacht in het begin der achttiende eeuw geſtegen was, blijkt uit BUTKENS cit., Suppl. II, p. 187.

(97) NICOLAS DE LENGAIGNE, *doyen de notre Dame d'Arras.* Omtrent dezen Geestelijke vindt men in de *Notulen der Algemeene Staten*, 15 Julij 1578, eene uitmuntende getuigenis, alwaar gezegd wordt, dat de Algemeene Staten, „ ayans bonne cognoissance de „ l'idoneité, prudhommie et capicité de M^re^. *N. de* „ *l'Engaigne*, pour avoir fait plusieurs et notables „ services en leur assemblée, bonne espace de tems, „ requierent son Altesse de le vouloir commetre au „ regime et administration de l'Eveché d'Arras." Deze maatregel zal waarſchijnlijk voorgeſteld zijn, om des Biſſchops afwezigheid, die het voorbeeld der overige hooge Geestelijken zal gevolgd hebben, en de zaak der Algemeene Staten zal hebben verlaten. Voor het overige was de naam van *Lengaigne* niet onbekend. Ik vind te dezen tijde *Philippus de*

Lengaigne als *Deken* van het Kapittel van St. Omer. MIRAEUS *Opp. Dipp.*, T. III, p. 236.

(98) I. PROUYN behoorde tot een aanzienlijk geslacht van Vlaanderen. Ik meen, dat de persoon, die hier teekent, is *Isebald de Prouyn*, die in de *Notulen der Algemeene Staten*, 29 Nov. 1577, voorkomt als *Pensionaris* van het Vrije van Brugge.

(99) FRANCHOIS DE BREVRIEM of BEVRIEN. Ik heb te vergeefs eenige zekere inlichtingen omtrent dezen persoon gezocht. Evenwel vermoede ik, dat hij die krijgsman was, welke in het begin van den opstand des jaars 1576, te gelijk met Heze, het bevel over eene bende krijgsknechten nam, welke, tot behoud der Vrijheid, in de eerste oogenblikken aangeworven werd. Zie HARAEUS, T. III, p. 233.

(100) ARTOIS. Deze Provincie vereenigde zich, op uitnoodiging der Staten van Braband en Henegouwen, in October des jaars 1576, met de Algemeene Staten, tot verdediging der Vrijheid en tot uitdrijving der Spanjaarden. Dezelve nam vervolgens deel aan den Vrede van Gend, en hare afgevaardigden teekenden ook, gelijk hier blijkt, de *Unie van Brussel*. De ijver van de inwoners van dit Gewest was niet groot. Gehecht aan den Koning en verkleefd aan den Roomschen Godsdienst, waren zij traag in het opbrengen der lasten, benoodigd tot handhaving der goede zaak. De twist en scheuring tusschen de Hervormden en Roomschen verwijderden hen allengs nog meer van de

ove-

overige bondgenooten; eerlang gaven zij gehoor aan de listige ſtaatkunde van Parma, en zij verzoenden zich in het jaar 1579 openlijk met den Koning. *Not. der Algemeene Staten*, 1576—1579, BOR, D. II, p. 99—101, en de TASSIS in de *Anal. van Hoynck van Papendrecht*, T. IV, p. 395.

(101) JEHAN SIX, *E. de St. Aumer.* Zoo als wij in Braband en Vlaanderen gezien hebben, zien wij ook in Atrecht de Geestelijkheid aan dit Verbond deel nemen. De handhaving van den Roomſchen Godsdienst maakte dit mogelijk. De Bisſchop, die hier teekent, was geheeten *Jehan Six.* Hij ſchreef zich in het latijn *Johannes Sixtus.* Hij was geboortig van Rijsſel, en tot het jaar 1561 Pastoor in die ſtad. In het jaar 1562 werd hij *Kanunnik* en *Archidiaconus* van St. Omer, en hij werd eindelijk tot Bisſchop in die zelfde ſtad verheven, in de plaats van Gerard de Hamericourt, in 1570 overleden. MIRAEUS, *Opp. Diplom.*, T. II, p. 1304, aan wien ik deze bijzonderheden verſchuldigd ben, voegt er verkeerdelijk bij, dat *Sixtus* eerst in het jaar 1581 tot Bisſchop verheven werd; deszelfs handteekening onder de Unie bewijst het tegendeel. Hij overleed in het jaar 1586.

(102) ROBERT DE MELUN, *Burggraaf van Gend*, de derde zoon van *Hugo van Melun*, was eerst *Graaf*, daarna *Prins van Espinoy*, en behoorde tot een der aanzienlijkſte geſlachten van Nederland. Hij was, bij den aanvang der Spaanſche beroerten, een ijverig voorſtander der vrijheid, maar keerde tot den Koning

weder. Na den dood van Requesens, koos hij op nieuw de zijde der Nederlanders, nam deel aan het sluiten van den Gendschen Vrede en teekende de Brusselsche Unie. Het bevel over een gedeelte van het leger, hetwelk de Algemeene Staten hadden opgerigt, werd aan hem opgedragen, maar hij woonde, hetzij bij toeval, hetzij met opzet, den veldslag van Gemblours niet bij. Kort daarna verliet hij de Staten, plaatste zich, met eenige anderen aan het hoofd der misnoegden, en verzoende zich met den Koning. Groote prijs werd op zijne verzoening gesteld, en tot belooning hiervan, verwierf *Melun* eertitels en giften. Sedert dien oogenblik diende hij, als Bevelhebber der Ruiterij, onder Parma, en bewees aan denzelven gewigtige diensten, tot dat hij, in het jaar 1585, gedurende het beleg van Antwerpen, als een slagtoffer van het springen der vermaarde Brug, tot groote droefheid van het Leger en van den Veldheer, omkwam; want *Melun* genoot, om zijne bekwaamheden en om zijne dapperheid, de algemeene achting, en werd door Parma zeer bemind. Jammer slechts dat deze deugden door ontrouw aan het Vaderland bezoedeld waren. Zie *Nob. des Pays-Bas*, p. 242, Suppl. I, WAGENAAR l. l., D. VII, p. 166, TE WATER l. l., D. III, p. 121—124, en STRADA, vooral in het *Tweede deel*.

(103) JEHAN DE MORBECQUE was eigenlijk genaamd *Jehan de Saint Omer*, Heer van *Moerbeeck*, eene heerlijkheid in Vlaanderen, nabij Cassel. Hij sproot uit een der aanzienlijkste geslachten van

Fransch

Fransch-Vlaanderen voort, hetwelk vele dappere Edellieden had opgeleverd. *Morbecque* was niet ontaard van zijne Voorvaderen; zoodra de Gewesten besloten hadden, na den dood van Requesens, zich tegen het Spaansche geweld te verzetten, bood *Morbecque* zijnen dienst aan, en nam het bevel over eene bende ruiters, van wege de Algemeene Staten, op zich. *Burggraaf* van de Fransch-Vlaamsche stad *Aire* zijnde, werd hem het bevel over die vesting opgedragen, van welken post hij zich tot genoegen der Algemeene Staten kweet. *Notulen der Algemeene Staten*, 15 Mei 1577. Met de overige Edelen van Artois, keerde hij tot de gehoorzaamheid des Konings weder.

(104) ANTHOINE D'ASSIGNIES was de jonger zoon van *Leo*, Heer van *Assignies*, een kasteel en eene heerlijkheid in Artois, nabij Aire gelegen. Het geslacht van *Assignies* is zeer oud en aanzienlijk. Onze Edelman had reeds onder Karel V groote waardigheden bekleed, zoo als die van *Mestre de Camp de Cavallerie et d'Infanterie.* Te dezen tijde hoog bejaard zijnde, schijnt hij zich niet veel met de openbare aangelegenheden te hebben ingelaten. *Avoué*, dat is, eerste overheidspersoon van *Terouanne* zijnde, vertegenwoordigde hij, bij het onderteekenen der Unie, die stad. Karel V had hem in het jaar 1554 tot Ridder geslagen. Hij liet twee zonen na, uit welke de Markgraven van Assignies en de Graven van Oisy zijn voortgesproten. Hij stierf in het jaar 1590. *Nob. des Pays-Bas*, p. 50 en Suppl. I, p. 262—264.

(105) I. COURONEL behoorde tot het edel geslacht van dien naam in Artois, van hetwelk men twee leden vermeld vindt in de Suppl. II, *Nob. des Pays-Bas*, p. 206. Ik vind van hem niets bijzonders aangeteekend. In de achttiende eeuw komt een man van hetzelfde geslacht in Artois voor, die Graaf was van *Willerval*. *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. II, p. 206.

(106) CHARLES DE ONGNIES. De handteekening, welke hier voorkomt, is onduidelijk. Ik meen uit dezelve den naam van *Charles de Ongnies* te moeten lezen. Deze was Graaf van *Chaulnes*, Heer van *la Hargerie*, en behoorde tot het edel geslacht van *Ongnies* uit Artois, van hetwelk meer leden in deze Unie voorkomen. Hoedanig zijn gedrag in deze tijdsomstandigheden geweest zij, is mij niet gebleken; na de verzoening van zijn Gewest, waartoe een der leden van zijn geslacht, de Heer van Willerval, zeer veel toebragt, was hij in groote gunst bij den Spaanschen Koning; want hij was lid van den Raad van State, bevelhebber over eene bende van Ordonnantie, en werd in het jaar 1585 tot Ridder van den Heiligen Geest verheven. *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. III, p. 57.

(107) EUSTACE DE LAINEFAILLE. Noch omtrent dezen onderteekenaar, noch omtrent zijnen naamgenoot *Guislein de Lainefaille*, is mij iets voorgekomen. Waarschijnlijk waren zij leden van de overheid in eene der steden van Artois.

(108)

(108) H. BAILLOEUL. Ik heb reeds boven gezegd, dat het geslacht van *Bailloeul* een der aanzienlijkste van Nederland was, uit Artois afkomstig. Tot dat geslacht behoorde de onderteekenaar, wiens naam hier voorkomt, doch omtrent wiens daden ik geene bijzonderheden heb aangeteekend gevonden.

(109) O. DE BOURNOVILLE is de handteekening van *Oudard of Odoard van Bournoville* of *Bournonville*, Ridder, Graaf van *Hennin*, Heer van *Capres*, onder welken laatsten naam hij bijzonder in de Geschiedenis bekend is. Hij was een der Edelen, welke, in het begin der Spaansche troebelen, het Smeekschrift teekenden, doch, onstandvastig van aard, verliet hij de zaak der Vrijheid, om die der Dwingelandij voor de muren van Haarlem te dienen. Tot aan den dood van Requesens, was hij den Koning getrouw, maar, zoodra de bewegingen in de Zuidelijke gewesten een' aanvang namen, ging Capres tot de zijde der Algemeene Staten over, en hielp Antwerpen in 1576 tegen de woestheid der Spaansche krijgsknechten verdedigen. Bij deze gelegenheid werd hij gevangen genomen en naar het kasteel dier stad gevoerd, alwaar de trotsche Roda hem op de vernederendste wijze zijn verraad verweet. Kort daarna herkeeg hij zijne vrijheid, nam het bevel van een *Regement* Staatsche Ruiterij op zich, en werd belast met de stadsvoogdij van Arras. Zeer aan den Roomschen Godsdienst verkleefd, was hij verbitterd over de beroerten, welke te Gend plaats vonden, en hij zocht dezelve met zijn onderhebbend krijgsvolk te bedwingen. Zoo han-

handelende, zettede hij zich, met eenige andere Edelen, aan het hoofd der Misnoegden, wierp zich spoedig als een van de geleiders der *Malcontenten* op, en was een der voornaamste bewerkers van de verzoening der Waalsche gewesten met den Koning, en van de scheuring, welke tusschen de Nederlandsche Provincien plaats greep. Zijne onderwerping aan den Koning was op deze wijze gemakkelijk; wat meer is, hij werd met vreugde, als een der grootste herstellers van 's Konings gezag, aangenomen, en als een trouw aanklever van de Spaansche zaak, met eerbewijzen en geschenken overladen. Hij overleed in het jaar 1585, in den ouderdom van 52 jaren. Men zie over hem *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. II, p. 24, TE WATER l. l., D. II, p. 273, CHRISTINAEUS, *Jurisprud. heroica*, part. I, p. 171—176, STRADA, *Not. der Algemeene Staten*, 1577 en 1578, en vooral een hier te lande zeldzaam Spaansch werk, ten titel voerende: *Doze Frutos de la may antigua y illustre Casa de Bournonville*, fol. Barcelona 1680, in hetwelk, van bl. 160 tot 164, eene belangrijke levensschets van *Odard* voorkomt. Hij wordt, onder anderen, aldaar genaamd: *een der meest beroemde Ridders van zijnen tijd, zoo wel in krijgs- als burgerlijke zaken*, en wordt ook dáár gezegd, een der voornaamste oorzaken te zijn geweest van de onderwerping der Zuidelijke gewesten aan den Koning.

(110) A. MUKRON, of A. AUBRON, want uit de duistere handteekening kunnen beide lezingen opgemaakt worden. Omtrent het geslacht van MUKRON, is

is mij niets voorgekomen, maar wel omtrent zijn' perfoon. Hij was een der Edelen, welke met den Hertog van Aarfchot, in het jaar 1577, door de Genditenaren gevangen genomen werden. DE TASSIS, *Anal. van Hoynck van Papendrecht*, T. IV, p. 282. Deze omftandigheid fchijnt hem tot de zijde des Spaanfchen Konings gebragt te hebben; want wij vinden hem in het jaar 1582, als Bevelhebber van Aalst van 's Konings wege, toen die ftad door de Nederlanders bij verrasfing werd ingenomen. VAN METEREN, p. 195 en HARAENS, p. 337. — ANTOINE AUBRON was te dezen tijde bekend; hij was Licentiaat in de Regten, en eerfte Raad van *St. Omer*. In het jaar 1579 was hij een der afgevaardigden van zijne geboorteftad, welke, in naam van de Provincie Artois, het verdrag van verzoening met Parma teekenden. DE TASSIS, lib. V, in de *Anal. van Hoynck van Papendrecht*. Ik durf niet beflisfen, wie der beide perfonen de onderteekenaar der Unie geweest zij.

(111) A. DENNETIERES. De handteekening is duister. Ik meen uit dezelve te moeten lezen *Arnould Dennetieres*, Heer van *la Placque*. Hij behoorde tot een zeer aanzienlijk ftamhuis, en was, ten tijde van de herftelling van het koninklijk gezag, Secretaris van den Staatsraad en van den Geheimen Raad in de Nederlanden. Eenen geruimen tijd hield hij zich in Madrid op, en was Secretaris des Konings voor de Nederlandfche zaken. Men vindt vele bevelen des Konings met zijnen naam onderteekend. Hij was zeer in aanzien bij Philips II, en genoot groote eer, ook na dezen tijd.

(112)

(112) J. PENART komt in de *Notulen der Algemeene Staten* als *Schepen* van *Aire*, eene stad in Fransch-Vlaanderen, voor.

(113) W. MAUPETIT. *Walrand Maupetit* was Raadpensionaris der stad *Bethune*, en teekende als afgevaardigde van die Fransch-Vlaamsche stad de Unie. *Nob. des Pays-Bas*, p. 96.

(114) EUSTACHE DE CROY, Heer van *Crecques*, eene heerlijkheid gelegen in Artois, van *Clarque*, *Rebecque* en *Wich*, was de jonger zoon van *Eustace de Croy*, Graaf van Roeux, dien wij hier boven ontmoet hebben. Hij was bij den aanvang des opstands tegen de Spanjaarden in 1576, zeer ijverig voor de zaak der Vrijheid, en was een der Afgevaardigden, welke, van wege de Algemeene Staten, naar Don Jan gezonden werden, om met dien Landvoogd te onderhandelen. Ook na dat velen reeds afgevallen waren, bleef de Heer van Crecques nog standvastig, en bood zelfs, in die gevaarvolle oogenblikken, lijf en goed op nieuw voor het Vaderland aan. Bij het verraad van La Motte, werd het opperbevel over het Geschut door de Algemeene Staten aan *Eustache* opgedragen. Eindelijk schijnt hij het voorbeeld van de meeste Zuidelijke Edelen gevolgd te hebben, en zich aan den Koning te hebben onderworpen. Deze Edelman was Ridder, en voerde eenen geruimen tijd, in naam der Algemeene Staten, het bevel in Doornik. Zelf afstammende uit een der aanzienlijkste Huizen, werd hij, door zijne drie huwelijken, aan de voornaamste ge-

geslachten van Nederland nader verbonden, en zijne afstammelingen genoten, in volgende tijden, groote eere en hoog aanzien. *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. I, p. 158, en de *Not. der Algemeene Staten*, 1576—1578.

(115) HUGUES HOURNES. Aldus lees ik duidelijk in de oorspronkelijke Unie. Maar wie was deze onderteekenaar? Het is bekend, dat het geslacht van *Hoorn* of *Hornes* op verschillende wijze deszelfs naam schreef, zoo als *Hornes*, *de Hornes*, *Horne*, *Hoorne*, *Heurn*, *Heurne*. Ik vermoede daarom, dat ook *Hugo Hournes* daartoe behoort, maar al mijne nasporingen zijn te vergeefs geweest omtrent zijn' persoon.

(116) HAYNAULT. Ik heb reeds gezegd, dat de Afgevaardigden van Henegouwen, door Requesens ter raadpleging naar Brussel geroepen, de eerste waren na zijnen dood, om, in gemeenschap met die van Braband, de banier der Vrijheid om hoog te steken. Doch, het leed niet lang, of verschil in staatkundige, en voornamelijk in godsdienstige zaken, scheidde Henegouwen van de verbonden Gewesten. De Roomsche Godsdienst, bij deze Unie tot een' der grondslagen van vereeniging gesteld, was den inwoners van Henegouwen dierbaar, de Hervormde leer was bij hen gehaat. De bewegingen van de volgers dezer laatste leer in Vlaanderen, werden door hen ten hoogste afgekeurd, en sedert dien tijd hield het Verbond, hoewel nog in schijn bestaande, inderdaad op kracht te

heb-

hebben. Vele van de voornaamste Edelen uit Henegouwen vereenigden zich, met Emanuel de Lalaing, Baron van Montigny aan het hoofd, onder den naam van *Malcontenten* of *Misnoegden*, tot behoud van den Roomschen Godsdienst, en, zoo het heette, tot handhaving van den Gendschen Vrede en der Unie van Brussel. Zij gingen een Verbond van vriendschap met de Misnoegden in Artois en Rijssel aan, en vormden eene scheiding tusschen hen en de overige Bondgenooten. De twist brak tot vijandelijkheden uit; de Misnoegden bevochten openlijk de Gendtenaren, de Gendtenaren deden uitvallen op de, in de nabijheid hunner stad gelegerde, Misnoegden. Dit was voor Henegouwen het voorteeken tot de verzoening met den Koning. Parma, wiens staatkunde niet weinige zaden der verdeeldheid had uitgestrooid, maakte van den twist tusschen de Bondgenooten gebruik, beloofde het in achtnemen van den Gendschen Vrede en van de Unie van Brussel, en nam aan, de Spaansche krijgsknechten te zullen doen vertrekken. Deze voorwaarden werden aannemelijk gekeurd, en Henegouwen, na omtrent drie jaren tot het behoud der Vrijheid werkzaam geweest te zijn, onderwierp zich aan den Koning. Men zie het verdrag met Parma aangegaan bij DE TASSIS, in de *Anal. van Hoynck van Papendrecht*, T. IV, p. 394, vergeleken met HOR., D. II, p. 98. De uitkomst beantwoordde niet aan de verwachting. Het is waar, dat de Hoofden, de voornaamste Edelen, aan welke de Koning de onderwerping van Henegouwen verpligt was, met eer en aanzien beloond werden, maar de Spaansche krijgsknechten vertrokken niet, en

de

de Vrede van Gend en de Unie van Brusfel geraakten fpoedig in de vergetelheid.

(117) George de Lalaing. Het ftamhuis van *Lalaing* is een der oudfte en aanzienlijkfte van Henegouwen, zijnde reeds federt de twaalfde eeuw bekend. Hetzelve verdeelde zich in verfchillende takken. Tot een dezer behoorde *George de Lalaing*, Heer van *Ville*, daarna Graaf van *Renneberg*, onder welken naam hij in onze Gefchiedenis met zwarte kleuren ftaat aangeteekend. Hij was de tweede zoon van *Philips van Lalaing*, Graaf van Hoogftraeten, en van Anna, Gravinne van Renneberg. Groningen, Vriesland en Overijsfel, zich in het laatst des jaars 1576 met de Algemeene Staten vereenigende, moesten eenen nieuwen Stadhouder hebben, in de plaats van den gevangen Billy. Tot deze waardigheid werd Renneberg verheven. Hier gedroeg hij zich in het eerst met groote gematigdheid en wijsheid, en hij bevorderde 's Lands vrijheid en welzijn aldaar op velerlei wijze; doch, toen alles zich in de Zuidelijke gewesten met den Koning verzoende, toen al zijne Bloedverwanten de zijde der Staten verlieten, wankelde ook de deugd van Renneberg, en hij verried, door de verrasfing van Groningen, de belangen des Vaderlands. Behalve deze ééne daad, misfchien te ftreng door onze Voorvaderen, zonder in achtneming der omftandigheden, veroordeeld, is weinig in Renneberg te laken. Hij was een man, die vele goede hoedanigheden en uitnemende bekwaamheden bezat. Men le-

leze zijne karakterschets bij HOOFT, en men zal van de waarheid overtuigd worden.

(118) PHILIPPES DE LALAING. *Philips*, Graaf van *Lalaing*, Baron van *Escornaix*, Heer van *Waurin*, was de zoon van Karel II, Graaf van Lalaing en van Margaretha van Croy. Hij bekleedde vele aanzienlijke waardigheden, was *Senechal* van Vlaanderen, Groot-Bailliu van Henegouwen en Bevelhebber van Valenciennes. Bij de algemeene vereeniging der Landschappen tegen het geweld der Spanjaarden, werd hij, in het jaar 1576, tot *Luitenant-Generaal* over het leger der Algemeene Staten, onder den Hertog van Arschot, aangesteld, en in die hoedanigheid werd eene lijfwacht van vijftig mannen te paard hem toegevoegd. Hij voerde het bevel over het voetvolk des legers. Volgens de getuigenis der Geschiedschrijvers, was hij een der eerste ontwerpers van de Brusselsche Unie, doch weldra verflaauwde zijn ijver; hij liet zich door zijnen halven broeder, Emanuel van Lalaing, Baron van Montigny, overhalen, om de zaak der Vrijheid te verlaten, en verzoende zich met den Koning. Na deze verzoening, werd hij tot lid van den Raad van State te Brussel benoemd, en stierf in het jaar 1582. *Onuitgegeven Not. der Algemeene Staten*, 1576, 1577, *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. I, p. 101.

(119) FREDERICH, ABBÉ DE MAROILLES. Zijn naam was eigenlijk *Frederic d'Yve*. Hij was de vierde zoon van *Arnold d'Yve*, Ridder, Heer van *Ramès*, en behoorde tot den vierden tak van het aan-

zien-

zienlijk geslacht van *Tye.* Hij was Abt van *Maroilles* in Henegouwen, eene beroemde Abdij, gesticht in het jaar 667, en gelegen onder het kerkelijk gebied van Kamerijk. Een man van groote bekwaamheden in staatszaken zijnde, werd hij daartoe door de Algemeene Staten meermalen gebezigd, voornamelijk bij gelegenheid der onderhandelingen tusschen de Staten en Don Jan. In het vervolg was hij een der Afgevaardigden, die, van wege de Algemeene Staten, den Aartshertog Mathias tot Landvoogd aannamen; eindelijk, werd hij in 1579 tot de vredehandeling te Keulen als een van de vertegenwoordigers der Natie verkozen; doch, toen deze mislukte, en een groot deel der Zuidelijke gewesten zich met den Koning verzoend had, bleef de Abt voor eenigen tijd in Duitschland achter, verliet kort daarna de zijde der Staten, en keerde tot de gehoorzaamheid des Spaanschen Monarchs weder. Als eene belangrijke bijzonderheid meen ik wegens dezen Abt te mogen opteekenen, dat hij zeer aan den Prins van Oranje verkleefd was, en een dergenen was, welke deszelfs verheffing tot *Ruward* van Braband bevorderden. Dit werd hem door vele zijner landgenooten zoo kwalijk genomen, dat men zwarigheid maakte, hem aan te nemen in het verbond der *Malcontenten.* Parma zag de zaak, in belang des Konings, beter in. *Nob. des Pays-Bas*, T. VI, p. 178, WAGENAAR cit., D. VII, p. 154, 181, 178, 315 en de schrijvers bij hem aangehaald. *Not. der Algemeene Staten*, 1576—1578.

(120) F. MATHIEU ABBÉ DE ST. GISLAIN. De Abdij van *St. Gislain*, gelegen tusfchen Bergen in Henegouwen en Valenciennes, was eene der oudfte en aanzienlijkfte Abdijen van geheel Nederland. Zij was reeds in het midden der tiende eeuw gefticht. Aan het hoofd van dit Geestelijk gefticht bevond zich te dezen tijde, *Broeder Mathieu*, eigenlijk geheeten *Matthias Molart* of *Moulart*, een man in ftaatszaken ervaren, en van wiens bekwaamheden de Algemeene Staten een nuttig gebruik maakten. Als hun Afgevaardigde naar Gend gezonden, onderteekende hij, in derzelver naam, den Gendfchen Vrede; hij onderhandelde eenen geruimen tijd, van hunnent wege, met Don Jan; als een der voornaamfte Geestelijken teekende hij de Unie, en hij was een dergenen, die Don Jan tot het verleenen van het Eeuwig Edict overhaalden. Met de overige Geestelijken keerde deze Abt, in dien tusfchentijd tot Bisfchop van Arras verheven, tot de gehoorzaamheid des Konings terug. *Not. der Algemeene Staten*, 1576—1578, BOR, D. II, p. 101, alwaar hij voorkomt als een der onderteekenaren van het verdrag tusfchen Parma en Artois, in het jaar 1579.

(121) JAQUES ABBÉ DE HASNON. De Abdij van *Hasnon* was gelegen niet verre van de ftad Bouchain, bij een dorp van denzelfden naam. Dezelve werd reeds in het jaar 676 gefticht, en was, te dezen tijde, een der aanzienlijkfte en rijkfte geestelijke gestichten van Henegouwen. Men zie over deze Abdij MIRAEUS, *Opp. deplom*, T. I, p. 32 en andere plaatfen,

ten, in het Register van dit werk vermeld. De Geestelijken, welke in hetzelve woonden, behoorden tot de orde der Benedictijnen. Aan het hoofd van deze Abdij was in deze jaren *Jaques de Froye* of *Fraye*, gesproten uit een niet onaanzienlijk geslacht, zijnde de onderteekenaar der Unie, welke te dezer plaatse voorkomt. In 1579 was hij een der Henegouwsche Geestelijken, die het Verdrag met Parma sloten. DE TASSIS l. c., T. V.

(122) CHARLES DE GAVRE, Graaf van *Beaurieu* en van het *Heilige Rijk*, Heer van *Fresin*, onder welke laatste benaming hij bijzonder in de geschiedenis bekend is. Hij was de zoon van *Louis de Gavre*, Heer van *Fresin*, en een der aanzienlijkste Edelen in de Zuidelijke gewesten. Als afgevaardigde van de Algemeene Staten, woonde hij de beraadslagingen over de bevrediging van Gend bij, en hielp dat gewigtig Verbond teekenen. BOR, D. I, p. 741. Bij de oprigting van het Leger der Algemeene Staten, werd hij tot Generaal over den Leeftogt aangesteld. *Not: der Algemeene Staten.* Naderhand handelde hij met Mathias en Anjou, in naam der Algemeene Staten, over de bescherming des Vaderlands, doch het leed niet lang, of hij maakte zich bij de voorstanders der Vrijheid verdacht, werd gevangen genomen en naar Breda vervoerd, alwaar hij in verzekerde bewaring bleef tot in het jaar 1581, toen hij die stad, door verraad, aan Parma wist over te leveren. Hierdoor herkreeg hij zijne vrijheid en won te gelijk de gunst des Spaanschen Konings, aan wien hij tot in hoo-

gen ouderdom getrouw bleef. Men zie TE WATER, l. l., D. II, p. 403 en de schrijvers aldaar aangehaald, STRADA en anderen.

(123) A. D'ONGNYES. *Adrien d'Ongnyes*, Heer van *Willerval*, *Perenchies* enz., behoorde tot den vierden tak van het aanzienlijk geslacht van *Ongnyes*, welke den titel van Graven van *Willerval* droeg. Hij was *Groot Bailliu* der Bosschen in Henegouwen, naderhand Bevelhebber van Doornik, in naam des Konings. Zijne bekwaamheden in staatszaken worden zeer geroemd, van welke hij in de onderhandelingen met Don Jan en met den Prins van Oranje menigvuldige blijken gaf. Verschil in gevoelens met, en jaloersheid omtrent Oranje, deden *Willerval* met den Hertog van Aarschot zamenspannen, om *Mathias* als Beschermer uit Duitschland herwaarts te roepen; doch de uitkomst voldeed niet aan hunne verwachtingen. Dit bragt bij *d'Ongnyes* verwijdering van de zaak der Vrijheid te weeg, welke door zijne sterke verkleefdheid aan den Roomschen Godsdienst, door zijnen haat tegen de Hervormden, en door zijnen wrevel over derzelver gewelddadige bewegingen in Gend en op andere plaatsen, zeer vermeerderd werd. Eerlang scheidde *Willerval* met vele andere Edelen zich van de Algemeene Staten, en hij keerde tot de gehoorzaamheid des Konings weder, STRADA, T. II, p. 50 en 137. *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. Zijn afval sleepte dien, van Rijssel, Orchies en Douay, over welke hij in het jaar 1578 door de Algemeene Staten tot Stadhouder aangesteld was, mede. Dubbel was deze gebeur-

beurtenis te bejammeren, omdat *d'Ongnyes*, naar de getuigenis zijner tijdgenooten, een regtschapen man was, die zoo wel door braafheid, als uitnemende kunde boven velen uitmuntte.

(124) FR. DE SOUMAIN, of *Sommain*, behoorde tot een edel en oud geslacht in Henegouwen, over hetwelk kan nagezien worden: *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. IV, p. 95.

(125) JACQUES DE BOUSSU. Zijn naam was eigenlijk *Jacques de Hennin-Lietard*, Marquis van *Vere*, Heer van *Auxi*, onder welken laatsten naam hij in onze Geschiedenis bekend staat. Hij was de zoon van *Jean de Hennin-Lietard*, Heer van van *Bousfu*, en broeder van *Maximilien de Bousfu*, die in den zeeslag op de Zuiderzee gevangen genomen werd. Deze Edelman was Bevelhebber der stad Aalst, en Grootmeester der Bosschen van Henegouwen. Bij den aanvang der Spaansche beroerten hield hij, gelijk zijn broeder, de zijde des Konings, doch, na den dood van Requesens en bij het ontstaan van de geweldenarijen der Spaansche krijgsknechten, begon hij de zaak der Vrijheid voor te staan. Naar den Prins van Oranje in 1576 gezonden, sprak hij ijverig voor de vrijstelling zijns broeders, en verzocht en verkreeg onderstand tot de belegering van het Kasteel van Gend. Dikwerf nam hij deel aan de raadplegingen der Algemeene Staten, en hij was, in hunnen naam, bekleed met het Bevelhebberschap der stad Kamerijk. Maar het leed niet lang, of deze Edelman verzoen-

de zich, gelijk de overige Henegouwsche Edelen, met Philips. *Nob. des Pays-Bas*, T. I, p. 52 en WAGENAAR, D. VII, p. 107.

(126) CHARLES PHILIPPES DE CROY, erfelijk *Burggraaf* van *Bergen* in *Henegouwen*, Marquis van *Havré* of *Havrech*, onder welken naam hij bijzonder in de geschiedenis bekend staat. Hij was de zoon van Philips II, Heer van Croy, en werd geboren den 1 Sept. 1549 uit deszelfs tweede huwelijk. Hoe groot het aanzien van het huis van Croy in dien tijd was, kan men hieruit opmaken, dat deze Marquis tot Peters had Keizer Karel V en deszelfs zoon Philips. Zeer gehecht aan den Koning in de eerste dagen der Spaansche beroerten, stond Havré in hooge gunst bij den Spaanschen Monarch, die tot bewijs hiervan de heerlijkheid van Havré in het jaar 1574 tot een *Markgraafschap* verhief. Bij den dood van Requesens, toen het Vaderland in groote verwarring gewikkeld werd, wierd Havré door den Staatsraad naar Spanje gezonden, om den Koning met den toestand der Gewesten bekend te maken. Van daar keerde hij met de vleijendste belofte terug. De geweldenarijen der Spaansche krijgsknechten, en de drang der omstandigheden, hielden hem echter aan de zijde der Algemeene Staten verbonden. Hij werd met hulptroepen naar Antwerpen gezonden, om die stad voor het Spaansche geweld te beveiligen, maar dezelve waren niet voldoende; Havré zelfs ontkwam naauwelijks aan de handen des vijands. Nu werd hij door de Algemeene Staten benoemd tot *Gene-*

neraal en Chef van de Ruiterij in Staatschen dienst, over welke hij, onder het algemeene Legerhoofd, zijn' halven broeder, den Hertog van Aarschot, het bevel voerde. Met dezen en met velen zijner Landgenooten teekende hij de *Unie van Brussel*. Kort daarna vertrok Havré in gezantschap naar Engeland, om bijstand van Elizabeth te verzoeken. Gelukkig slaagde hij in deze onderhandeling, keerde naar Nederland terug, en nam het bevel over een deel van het leger op nieuw op zich. Toen de oorlog in 1577 uitbrak, woonde Havré den veldslag van Gemblours bij, door welken het noodlot der Zuidelijke gewesten grootendeels beslist werd. Hij schijnt nog eenigen tijd na deze nederlaag weifelende gebleven te zijn, maar eindelijk volgde hij het voorbeeld van zoo velen uit zijn Gewest, en hij verzoende zich met den Koning. Zijn rang en aanzien bevorderden zijne gunstige aanneming bij Parma en bij den Spaanschen Monarch; hij werd met eere overladen en in gewigtige betrekkingen gebezigd. In het jaar 1594 werd hij, onder anderen, als Afgezant naar den Rijksdag te Regensburg afgevaardigd, alwaar hij door Rudolphus II, tot *Prins* van het Keizerrijk verheven werd. Eenigen tijd daarna wendde hij, doch te vergeefs, eene poging aan, om de Noordelijke gewesten met Philips te bevredigen. In 1599 werd hij tot Ridder van het Gulden Vlies benoemd; bij de komst van Albert en Isabella in de Nederlanden, werd hij tot Voorzitter in den Raad der Geldmiddelen verheven, en tot lid van den Geheimen Raad aangesteld. Hij overleed den 25 Nov. des jaars 1613. *Nob. des Pays-*

 Bas,

Bas, T. I, p. 52, HOOFT N. Oorl., p. 455, STRADA, p. 473, alwaar verkeerdelijk Arefchoti Ducis *patre*, in plaats van *fratre* gelezen wordt, *Not. der Algemeene Staten* cit. en het belangrijk *Handschrift, Angleterre*, A°. 1576—1580. Eindelijk, kan over dezen Edelman, en over de overige Edelen van Henegouwen nagezien worden de zeldzame en belangrijke wapenkaart van dat Gewest, tot titel voerende: *Représentation de l'Estat tant Ecclesiastique que Seculier de la très noble et souveraine Comté et Province de Haynaut.* Uit dezelve blijkt dat *Havré* een der *Pairs* van Henegouwen was.

(127) ROBERT DE TRAZEGNIES behoort tot het oud en aanzienlijk Huis van Trazegnies, oorfpronkelijk uit Braband, doch van hetwelk de Hoofden *Pairs* van Hegouwen en *erfelijke Senechaux* van Luik waren. Van *Robert* vind ik niets bijzonders aangeteekend. Zie *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. II, p. 222. Men weet, dat een der afftammelingen van dit Huis thans nog eene plaats bekleedt in de eerfte Kamer der Staten-Generaal.

(128) GILLES DE LENS behoorde tot een der aanzienlijkfte Huizen van Nederland. *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. V, p. 105. Hij is die beroemde Staatsman, welke in de Gefchiedenis bekend ftaat onder den naam van den Baron *van d'Aubigny*. In October des jaars 1576, door de Algemeene Staten naar Engeland gezonden, om aan Elizabeth opening te doen van den ellendigen toeftand, waarin zich het Vaderland

land bevond, en om hare hulp in te roepen, keerde hij van daar weder met grooten bijstand in geld. Daarna had hij een groot deel aan de onderhandelingen met Don Jan. Ook het Verbond, hetwelk met den Hertog van Anjou gesloten werd, was de vrucht zijner zending naar Frankrijk. Men vindt zijnen lastbrief en zijne verrigtingen aan het Hof van Engeland vermeld in het meermalen aangehaalde *Handschrift*, getiteld, *Engeland* 1576—1580. Zie ook over hem *Jurisprudentia Heroica* in de platen. Uit de *Notul. der Algemeene Staten* van die jaren blijkt, dat deze Edelman een groot voorstander der Vrijheid, een waar liefhebber van zijn Vaderland, en een zeer kundig Staatsman geweest is.

(129) ROBERT, ABBÉ DE CAMBRON. De Abdij van *Cambron* was twee uren van Ath en drie van Bergen in Henegouwen gelegen. Dezelve had groote bezittingen, zoo wel in Henegouwen als in Vlaandederen. Het gebouw van de Abdij was zoo uitgestrekt, dat het veeleer eene kleine stad geleek, dan wel een eenvoudig geestelijk gesticht. Hare Monniken behoorden tot de orde van St. Bernardus.

(130) EMANUEL DE LALAING, of eigenlijk *Emanuel Philibert de Lalaing*, Baron van *Montigny*, Heer van *Condé* en *Leuze*, was de tweede zoon uit het tweede huwelijk van *Karel* II, Graaf van *Lalaing* met *Maria van Montmorency*, en was halve broeder van *Philips van Lalaing*, Baron van *Escornaix*, van wien hier boven gesproken is. Hij was een jong en

vurig Edelman, die onder de Algemeene Staten het bevel voerde over een Regement voetvolk, aan welks hoofd hij den ongelukkigen veldslag van Gemblours bijwoonde. Toen de twist tusschen de Gendtenaren en *Malcontenten* uitbrak, en de Godsdienst meer en meer scheuring tusschen de Gewesten veroorzaakte, plaatste *Montigny* zich aan het hoofd der Misnoegden, verzette hij zich gewapenderhand tegen de Gendtenaren, haalde vele Edelen, waaronder zijn broeder Philips, tot zijne zijde over, en verzoende zich nevens hen met den Koning. Door deze daad, en door zijne verdere deelneming aan den krijg onder de Spaansche vanen, verwierf *Montigny* zich de gunst des Konings. Eerst werd hij tot Ridder van het Gulden Vlies verheven, daarna werd hij tot Kapitein-Generaal en Groot Baillin van Henegouwen benoemd, eindelijk verkreeg hij de waardigheid van Admiraal in de Nederlanden van wege den Koning. Hij mogt evenwel niet lang dit geluk genieten, overlijdende in het jaar 1590. *Nob. des-Pays-Bas*, Suppl. I, p. 100, alwaar zijn grafschrift te vinden is. *Not. der Algemeene Staten*, VAN METEREN, p. 143 en anderen. *Montigny* moet, zoo als *Capres*, *La Motte* en *Willerval*, als een der voornaamste Edelen aangemerkt worden, door welker bedrijf en afval het zuidelijke Nederland tot de gehoorzaamheid des Konings is teruggebragt. Het onrustige karakter en de eerzucht van dezen jongen Edelman, gevoegd bij zijnen haat tegen de Hervormden, waren de drijfveren van zijne voor het Vaderland zoo nadeelige handelwijs.

(131)

(131) JACQUES D'ONGNYES, Heer van *Estrée*, behoorde tot het aanzienlijk en uitgebreid geslacht van *d'Ongnyes*, en was de oudste zoon van *Claude d'Ongnyes*, Heer van *Estrée*. Zie *Nob. des Pays-Bas*, Supp. III, p. 61.

(132) J. DE CARONDELET. Het geslacht van *Carondelet* was zeer aanzienlijk en de Geschiedenis vermeldt onderscheidene personen van hetzelve, die zoo wel in den geestelijken, als in den burgerlijken stand uitgemunt hebben. Ik vind onder anderen *Paul de Carondelet*, Heer van *Maulde*, Bevelhebber van Bouchain, die in het jaar 1597 tot Ridder verheven werd. Evenwel is mij van den Bondgenoot, wiens handteekening wij hier vinden, niets bijzonders voorgekomen. Zie *Nob. des Pays-Bas*, p. 106.

(133) A. DE ROYSIN, Ridder, Heer van *Rongies*. Aldus komt hij voor in de *Not. der Algemeene Staten* 8 Mei 1577. Hij behoorde tot het aanzienlijk geslacht van dien naam, hetwelk nog in Henegouwen aanwezig is.

(134) BAUDUIN DE GAVRE, Baron van *Inchy*, een Edelman, die zich bij den aanvang der troebelen in 1576 zeer voor de zaak der vrijheid beijverde. Hij maakte zich toen gewapenderhand meester van Kamerijk, in naam der Algemeene Staten. Tot belooning van deze daad, werd hem het bevel over die stad opgedragen. Door de Spanjaarden in het jaar 1581 belegerd, riep *Inchy* den Hertog van Alençon tot ontzet,

zet, die, met eenige duizende krijgsknechten toesnellende, de stad, na een hevig gevecht, verloste. Doch de Bevrijder behandelde den verlosten Bevelhebber onedelmoedig; in plaats van hem het gebied over de stad bij voortduring op te dragen, ontnam hij hem hetzelve; eene onregtvaardigheid, over welke *Inchy* zeer verbitterd was, en welke hem kort daarna het leven kostte. WAGENAAR, D. VII, p. 125 en *Not. der Algemeene Staten*, 1577, STRADA, D. II, p. 187.

(135) MICHEL DE FORUYE. De naam van dit geslacht was in die dagen bekend, want ik vind eenen *Jan de Foruye*, meermalen in de *Not. der Algemeene Staten* vermeld; het blijkt ook uit deze handteekening, dat dit geslacht in Henegouwen te huis behoorde. *Michiel de Foruye* komt in de vermelde Notulen onder den titel van Heer van *Cruxelli* voor, en wordt aldaar gezegd, in naam der Algemeene Staten, eenigen tijd het bevel over de stad en vesting van *Valenciennes* gevoerd te hebben. Voor het overige vermoede ik, dat het een der leden van dit geslacht was, welke bij TE WATER l. l., D. II, p. 402 onder den naam van *Fourny* of *Fourry*, voorkomt als teekenaar van het Verbond der Edelen.

(136) L. CORBAUT was tweede *Schepen* van Bergen in Henegouwen, en een der onderteekenaren van het Verdrag met Parma in het jaar 1579. Zie DE TASSIS bij *Hoynck van Papendrecht*, T. IV, p. 396 en BOR, D. II, p. 101.

(137)

(137) J. DE LA CROIX. Er waren twee geslachten van dien naam bekend, een in Braband, een ander in Henegouwen. *Jaques de la Croix*, wiens handteekening hier voorkomt, behoorde tot het Henegouwsche geslacht. Hij was de zoon van *Antoine de la Croix*, en kleinzoon van *Jan de la Croix*, Raad van Keizer Karel, en deszelfs Ontvanger-Generaal in Henegouwen. *Jaques de la Croix* was Heer van *Calleyelle*, Bailliu *du Noble et Illustre Chapitre Royal de Sainte Waudru* te Bergen in Henegouwen en Raad dierzelfde stad. Te dezen tijde was hij Schepen dier stad. Hij was een der onderteekenaren van het verdrag, hetwelk Henegouwen, in het jaar 1579, met Parma sloot. In het jaar 1600 werd hij door den Aartshertog Aalbert tot Ridder geslagen. Hij overleed kinderloos. *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. II, p. 143 en BOR, D. II, p. 101.

(138) F. GAULTIER. Het geslacht van *Gaultier*, was in de zeventiende eeuw nog bekend. *Nob. des Pays-Bas*, T. I, p. 499. *François Gaultier*, die hier geteekend heeft, komt bij DE BOUSSU, *Hist. de la ville de Mons*, als Pensionaris dier stad in het jaar 1572 voor. Met deze waardigheid, en die van *eersten Raad* dier stad was hij ook nog bekleed. *Gaultier* was een der onderteekenaren van het verzoeningsverdrag in het jaar 1579. BOR l. l.

(139) LOUYS DE MONTIGNY, DICT DE SIVRY, Heer van *Mericourt*, onder welken naam hij in de Geschiedenis bekend is, behoorde tot het aanzienlijk ge-

geslacht der *Montighys*, en sproot uit een van deszelfs jongere takken voort. Zie *Jurispr. Herold.*, T. I, p. 191, alwaar eene uitspraak voorkomt over een twist tusschen twee takken van het geslacht van *Montigny*. De Edelman, die hier onderteekend heeft, was *Prevôt* van Maubeuge, en werd door de Algemeene Staten benoemd tot bevelhebber van *Charlemont*, eene kleine, doch sterke vesting in Namen, door Keizer Karel gesticht. *Not. der Algemeene Staten*, 2 Jan. 1577. Op welk eene wijze *Merlours* door Don Jan overgehaald werd, om de aan hem vertrouwde stad over te geven, blijkt niet; doch het is zeker, dat hij in de maand Aug. 1577 dezelve inruimde. Deze daad werd hem evenwel niet ten kwade geduid, daar de Algemeene Staten verklaarden, dat dit gedaan was *sans mauvaise intention*, en dat zij hem dus tot het bijwonen van hunne Vergadering opriepen. *Not. cit.* 8 Aug. 1577.

(140) ANTHOINE DE GOGNIES, Heer van *Vendegyse* au Bois (Vendegesiae ad Sylvam, zegt STRADA, eene heerlijkheid, zoo ik meen in Henegouwen), was een dapper, doch niet altijd gelukkig krijgsman. Onder Karel V deed hij zijne eerste krijgstogten, klom allengs op, en voerde de Lansieren in den roemrijken veldslag van St. Quentin aan. Hij was daarna Onderbevelhebber over de hulptroepen, welke Philips II met Aremberg aan Karel IX, Koning van Frankrijk, toezond. De twist, welke na den dood van Requesens over het Spaansch geweld ontstond, scheidde *Gognies* van den dienst des Konings. Op bevel der Algemee-

meene Staten, snelde hij ter hulp aan het bedreigde Antwerpen, maar bij de nederlaag der burgers, werd hij gevangen genomen. De vrijheid herkregen hebbende, werd hij tot *Veldmaarschalk* in het leger der Algemeene Staten benoemd, en hij bevond zich als Opperbevelhebber aan het hoofd der Staatsche magt, toen Don Jan, in 1578, na de verrassing van Namen en na het verbreken van den vrede, zich gewapender-hand in het bezit der Nederlanden wilde stellen. Verlaten van de voornaamste Legerhoofden, die het stads verblijf boven het krijgsleven verkozen hadden, moest *Gognies* het oppergebied in eenen moeijelijken toestand voeren. De beide legers ontmoetten elkander bij Gemblours. *Gognies* voerde zijne krijgslieden met moed aan, en bragt hen, toen zij weken, meermalen tegen den vijand terug; maar zijne dappere pogingen waren vruchteloos; de Staatsche krijgsmagt verliet haren Veldheer, sloeg aan het vlugten, en *Gognies* viel in de handen der Spanjaarden. Men zegt, voegt STRADA, uit wien deze bijzonderheden voornamelijk ontleend zijn, er bij, dat *Gognies*, toen hij gevangen genomen was, zijne hulde aan Don Jan wilde bewijzen, en de hand des Overwinnaars wenschte te kussen. De Oostenrijker stond dit toe, maar sprak te gelijk hem aldus aan: „Op deze wijze, Gognies! straft de Voor„zienigheid de boosheid van hen, die tegen den „Godsdienst en hunnen Koning opstaan. Mogt dit „ééne gevecht, zoo gelukkig bevochten, hen leeren, „hoe God de regtvaardige zaak des Konings begun„stigt." Gognies antwoordde op dit gezegde niets anders, dan dat hij nimmer de wapenen tegen den

Gods-

Godsdienst gevoerd had. De gevangen Veldheer werd naar Namen vervoerd, alwaar hij in verzekerde bewaring bleef, tot dat de meeste Zuidelijk gewesten zich aan den Koning onderworpen hadden. Toen geraakte hij in vrijheid en ontving weldra blijken van de gunst des Spaanſchen Monarchs. Eerst werd hij tot lid van den Geheimen Raad bij Parma benoemd, daarna, toen Bruſſel in het jaar 1585 voor de wapenen van dien vermaarden Veldheer gebukt had, werd hij tot krijgshoofd dier ſtad verheven.

(141) R. DE LA PIERRE was een Edelman, die in de *Not. der Algemeene Staten* des jaars 1577 gezegd wordt, Ridder te zijn geweest en Heer van *Bousſies*. Ten tijde der bewegingen in de Zuidelijke gewesten, voerde hij, in naam der Algemeene Staten, het bevel in de ſtad Avesnes.

(142) ANDRÉ DE BOUCHAUT. Er komen in de Zuidelijke provincien twee geſlachten van *Bouchaut* en *Bouchout* voor, doch het is onzeker, tot welke dezer *André van Bouchaut* behoort. Waarſchijnlijk was hij een der overheidsperſonen van Valenciennes, en van wege die ſtad ter Staatsvergadering gezonden.

(143) F. D'OUTEREMANT. Ik vind in het jaar 1642, een *Jean François d'Outremant*, zeer waarſchijnlijk hetzelfde als *d'Outeremant*, die gezegd wordt, Heer van *du Châtelet*, *Hamel* en *la Merliere* geweest te zijn. *Nob. des Pays-Bas*, T. I, p. 269. De perſoon

ſoon, welke hier voorkomt, was te dezen tijde Raad der ſtad *Valenciennes*, zoo als blijkt uit het *Register m. s. van al de Gedeputeerden, welke de Vergadering van H. H. M., ſedert Oct.* 1576 *tot ult. Dec.* 1629, *hebben bijgewoond*, berustende in het Rijks Archief. In het begin der Spaanſche troebelen, had *d'Outremont*, wiens geſlacht in deze dagen te Valenciennes in hoog aanzien was, zeer voor de zaak des Konings geijverd; en hij was een dergenen, die het meest toebragten, om die ſtad wederom aan de gehoorzaamheid van Philips te onderwerpen. Wij bezitten eene *Beſchrijving van Valenciennes* van een' zijner bloedverwanten, uit wien ik deze bijzonderheden ontleend heb.

(144) F. PETRUS ABBAS BEATAE MARIE. De Abt van dit Klooster, een der voornaamſte Geestelijken van Valenciennes en ook van Henegouwen, was gemeenlijk een der vertegenwoordigers van den Geestelijken ſtand in dat Gewest. Zie *Wapenkaart van Henegouwen*, boven aangehaald. Het is om die reden, dat hij ook bij de ſluiting der Unie ter Staatsvergadering verſchijnt, en dezelve, in naam van zijne Orde, helpt teekenen.

(145) FLORENT DE BERLAYMONT was Heer van *Floyon*, onder welken naam hij bijzonder in de Geſchiedenis bekend is, en na den dood van zijne beide oudere broeders, Heer van *Hierges* en van *Hautepenne*. Hij was de zesde zoon van den vermaarden Graaf Karel van Berlaymont, en, gelijk deze, zeer verkleefd aan den Spaanſchen Koning. Vroeg tot den

 krijgs-

krijgsdienst opgeleid, voerde *Floyon*, toen de omwenteling in het jaar 1576, wegens het Spaansche krijgsgeweld, in de Zuidelijke gewesten plaats vond, het bevel over een aantal krijgsknechten, die, eenen geruimen tijd, met hunnen Overften in twijfel ftonden naar welke zijde zij zich zouden wenden, doch die zich eindelijk aan het gezag van den Raad van State en der Algemeene Staten onderwierpen. Hij toonde zich in dien oogenblik getrouw, maar was niet gelukkig; want kort na zijne onderwerping werd hij door Julio Romero overvallen, met vijf zijner vendelen geflagen, en zelf gevangen genomen. Men onderhandelde van de zijde der Algemeene Staten lang, alvorens het ontflag van *Floyon* kon te weeg gebragt worden; ten laatfte gelukte het in April des jaars 1577, toen de Algemeene Staten hem hunnen hartelijken dank betuigden „ *de ses vertus et bonne* „ *et grande affection demontrée à la Patrie, leur* „ *deplaisant sa fortune de sa captivité, comme la* „ *fortune est variable, et dont il ne pouvoit avoir* „ *que honneur, le priant vouloir continuer en sa bonne* „ *affection et devotion envers la dicte Patrie.*" *Not. der Algemeene Staten*, 10 April 1577. Maar deze bede vond bij hem geenen ingang; hij volgde het voorbeeld van zijnen vader en van zijne broederen, hielp Don Jan het kasteel van Namen bij verrasfing innemen, en voerde het gebied over de Waalfche krijgsknechten in het Spaansche leger, onder zijnen ouderen broeder Hierges. Aan dezen volgde Floyon, toen een kogel, in het beleg van Maastricht, een einde aan deszelfs leven gemaakt had, op in de waardigheid van

Stâd-

Stadhouder over de gewesten Artois en Namen, met welke ook zijn vader reeds bekleed geweest was. Naderhand werd hem het Stadhouderſchap van Luxemburg opgedragen. *Floyon* geraakte, door den dood van zijne oudere broeders, in het bezit der voorvaderlijke eertitels en goederen, werd Graaf van *Berlaymont*, en hoofd van zijn geſlacht. Als zoodanig bekleedde hij de waardigheid van *Erfelijk Schenker en Kamerheer* in *Henegouwen.* De Koning betoonde hem groote genegenheid, hem tot Ridder van het Gulden Vlies ſlaande. Hij ſtierf in 1620. De onpartijdige geſchiedſchrijver doet gaarne hulde aan de bekwaamheid van dezen Edelman, en zal zijnen ijver vóór de zaak der Spanjaarden min kwalijk duiden, in overweging nemende, dat *Floyon* van der jeugd af door zijnen Vader in deze gevoelens was opgebragt, en dat hij hierin ſlechts het voorbeeld van geheel zijn geſlacht nagevolgd heeft. Hij is gehuwd geweest met *Margaretha*, Gravinne *van Lalaing*, oudſte dochter en erfgename van *Philips*, Graaf van *Lalaing*, Baron van *Escornaix*. *Floyon* was de eenige der zonen van den Graaf van Berlaymont, die kinderen verwekte, doch het waren twee dochters, zoodat in *Floris van Berlaymont*, het talrijk mannelijke kroost der Berlaymonten uitgeſtorven is. STRADA, T. I, p. 496, T. II, p. 120, VAN METEREN, p. 109. *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. II, p. 17 en 18.

(146) L. MONISSART was Schepen van Bergen in Henegouwen, en teekende als afgevaardigde dier ſtad de Unie. Hij was een dergenen, die in 1579 het verdrag met Parma ſloten. DE TASSIS cit.

(147) J. CARLIER. *Jean de Carlier* behoorde tot een aanzienlijk geslacht in Kamerijk, hetwelk van den beginne af, zeer voor de vrijheid geijverd had, en waarvan een der Leden, als deelgenoot van het Verbond der Edelen, zijn leven op het schavot geëindigd heeft. Onze *Carlier* was *Griffier* der *Staten van Henegouwen*, en werd als Afgevaardigde van dat Gewest naar Brussel gezonden, alwaar hij in het eerst werkzaam was voor de belangen des Vaderlands. Bij den ommekeer van zijne Provincie, keerde *Carlier* ook tot de gehoorzaamheid des Konings terug, en hij werd als een, die het meest aan den Roomschen Godsdienst verkleefd was, afgevaardigd, om het verdrag van Verzoening, in het jaar 1579, tusschen de Waalsche gewesten en Parma te sluiten en te onderteekenen. *Notul. der Algemeene Staten*, 1576—1578, TE WATER l. l., D. II, p. 318, BOR, D. II, p. 101. Vergelijk DE TASSIS, cit. lib. V.

(148) LILLE, DOUAY, ORCHIES. De Afgevaardigden van deze drie Steden, vertegenwoordigende *Fransch-Vlaanderen*, kwamen in de maand October des jaars 1576 voor het eerst te Brussel aan, en verklaarden, na eenige woordenwisselingen, zich met de overige Gewesten te willen vereenigen, tot behoud des Vaderlands en tot uitdrijving der Spanjaarden. Dien ten gevolge, traden zij, in het vervolg, tot den Gendschen Vrede toe, en onderteekenden deze Unie van Brussel. Maar de tegenspoed der Nederlandsche wapenen, en voornamelijk de verdeeldheid in godsdienstige en staatkundige gevoelens, verwijderden allengs de-

deze Steden van de overige Gewesten. Zeer verkleefd aan den Roomſchen Godsdienst, waren de pogingen der Hervormden, in het bijzonder der Gendtenaren, hatelijk aan de inwoners van Fransch-Vlaanderen; zij vereenigden zich met Henegouwen en Artois, onder den naam van *Misnoegden*, en beſloten in Maart 1579 met Parma, wiens listige ſtaatkunde de verdeeldheid zeer had weten te vermeerderen, in onderhandeling te treden. BOR, D. II, p. 40. Met opene armen werden zij door den Spaanſchen Landvoogd ontvangen, en de ſchoonſte beloften, als van het onderhouden van den Gendſchen Vrede, van het in acht nemen der Bruſſelſche Unie en van het eeuwig Edict, en van het uitdrijven der vreemde krijgsknechten, werden aan dezelve gedaan; doch welhaast ondervonden zij, dat deze beloften in den wind werden geſlagen, en dat zij onberaden Vrijheid en Vaderland, uit dwaze ijverzucht en godsdiensthaat, opgeofferd hadden.

(149) ROLAND DE VICQ. Het geſlacht van *De Vicq*, uit Fransch-Vlaanderen oorſpronkelijk, is oud en aanzienlijk, en heeft onderſcheidene bekwame Mannen opgeleverd, van welke in de Zuidelijke gewesten den meesten roem heeft verworven *Hendrik de Vicq*, Heer van *Oosthove*, *Warnau* en *Meulevelt*, die door zijne godsdienſtige geſchriften, veelal tegen de Hervormden gerigt, den bijnaam van *Noble Theologien* gedragen heeft. *Roland de Vicq* komt in de *Onuitgegeven Notulen der Algemeene Staten* van 1576 en 1577 voor met den titel van *le Seigneur Roland de Vicq*, *dit Northoven*. Volgens BOR, D. II, p. 101, was

 Ro-

Roland, Baillii van *Wayrin*. In meer dan ééne omstandigheid werd *Roland* door de Algemeene Staten met nut gebruikt, vooral in het overhalen der Staten van *Rijsfel*, *Douay* en *Orchies*, van welke hij een der Afgevaardigden was, tot het dragen der gemeene lasten en tot redding des Vaderlands. In het jaar 1579 was hij een dergenen, die van wege Rijsfel het verdrag met Parma floten. Sedert dien oogenblik ijverde hij zeer voor de zaak des Konings, en sneuvelde in het jaar 1580, bij het beleg van Meenen. SANDERUS, *Fland. illustr.*, T. III, p. 51. Zie over het geflacht van de *Vicq*, *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. IV, p. 273.

(150) CLAUDE DE BERLAYMONT, Heer van *Hautepenne*, onder welken naam hij in onze Geschiedenis bijzonder bekend is, was de *zevende* en jongste zoon van den Graaf van Berlaymont. Zijn vader, in het jaar 1576, als Lid van den Raad van State, door De Glimes en Heze gevangen genomen wordende, deelde Claudius met een' zijner broeders, in deszelfs noodlot, en hij bleef tot in Louwmaand van het volgende jaar van zijne vrijheid beroofd. Gelijk zijn vader en broeder, verklaarde *Hautepenne* zich toen ook voor het aannemen der Unie, zeggende, zoo als ik in de *Not. der Algemeene Staten* van 19 Jan. 1577 lees: *d'être content de se joindre totalement avec les Seigneurs deputez des Etats, et ainsy signer l'acte de l'Union.* Dien ten gevolge, teekende hij dit Verbond; maar zijne toetreding tot de zaak der Vrijheid was niet welmeenend, en de genegenheid voor de Spaan-

Spaansche partij, welke het Huis van Berlaymont altijd aan den dag gelegd had, openbaarde zich ook bij den jongen Edelman. Want, na het sluiten van het Eeuwig Edict, met zijne broeders bij Don Jan in gunst geraakt, was hij een dergenen, welke dien Vorst in de gelegenheid stelden, om Namen bij verrassing in te nemen. Nu brak de oorlog uit, en *Hautepenne* werd aan het hoofd gesteld eener bende Ruiterij. Gelijkheid in jaren en overeenkomst in aanleg bragten hem bij den nieuwen Landvoogd, bij Parma in aanzien, en die groote Veldheer onderscheidde in den jeugdigen krijgsman een' held. Hij beantwoordde aan die verwachting. Breda werd door hem ingenomen, den Bosch behouden; Lier, Eindhoven, Nymegen en Gelder vielen voor zijne wapenen. Altijd even dapper, muntte hij in onderscheidene gevechten uit, en sneuvelde, nog jong zijnde, in eenen strijd tegen den Graaf van Hohenlo, bij de Engelenschans, niet verre van den Bosch, in het jaar 1587. Zijn dood werd in het Spaansche leger algemeen betreurd, Parma was over denzelven diep getroffen. *Alexander*, zegt STRADA, *non aliam suorum jacturam aegrius tulit*. Jammer, dat de zaak, welke hij zoo mannelijk verdedigde, niet beter was, en dat zijne dapperheid diende, om zijn Vaderland in de kluisters der slavernij te binden. De gevoelens, welke aan hem, gelijk aan zijne Broeders, van der jeugd af waren ingeboezemd, mogen hem tot verontschuldiging strekken. Hij liet geene kinderen na bij zijne echtgenoote *Adrienne de Brimeu*. Zie *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. II, p. 17. STRADA op onderscheidene plaatsen, zijn dood en lof

op p. 498—501, T. II cd. m. WAGENAAR en de schrijvers bij hem aangehaald, D. VII, p. 152, 379, D. VIII, p. 71, 225, 226. *Bijv. en Aanm.*, p. 35. Verder HOOFT, VAN METEREN, HARAEUS en anderen. BENTIVOGLIO, T, II, lib. IV zegt, dat de dood van *Hautepenne* een groot verlies was, *porque era soldado de grã valor, govierno, y fidelidad.* Onze schrijvers, hoewel niet onzijdig, kennen hem insgelijks groote dapperheid toe.

(151) JEHAN DE LA HAYE. Van dezen naam zijn onderscheidene geslachten bekend, waarvan één in Vlaanderen, onder den Nederduitschen naam van *Van der-Haeghen* voorkomt. Deze *Jehan de la Haye* was waarschijnlijk van den stam, tot welken een ander Edelman van dienzelfden naam, en die in 1475 in Fransch-Vlaanderen leefde, behoorde. Zie *Nob. des Pays-Bas.* p. 12. Hij wordt in de *Not. der Algemeene Staten* genoemd *Seigneur de la Haye, Escuyer et Gentilhomme parcydevant sous le Regiment de Mondragon.* Hij verliet den Spaanschen dienst, na de omwenteling van het jaar 1576, deed den eed van getrouwheid aan de Algemeene Staten, en nam, als afgevaardigde, zitting in derzelver vergadering. Men vindt hem insgelijks vermeld bij LE ROY, *Topographia Histor. Gallo-Brab.*, p. 30.

(152) JAN DE MERODE. Het valt, door de gelijkheid der namen, moeijelijk te bepalen, wie deze *Jan de Merode* zij. Wij hebben reeds hier boven *J. Baron de Merode* ontmoet. Behalve dezen, zijn nog,

in die dagen, twee leden van dat geslacht bekend, welke denzelfden naam gedragen hebben. Een zoon van den vermelden Baron heette *Jan*, terwijl een zoon van Willem van Merode, Heer van Duffel en van Warouw, insgelijks dien naam voerde. Zie TE WATER l. l., T. III, p. 133, 135.

(153) C. DU PRET. Ik vinde in de *Not. der Algemeene Staten* van 19 Nov. 1577, een' *Charles du Pret* vermeld, welke gezegd wordt een Edelman te zijn. Ik vermoede, dat het deze persoon is, welke hier geteekend heeft. Voor het overige was, zoo als ik boven reeds heb aangemerkt, het geslacht van *Du Pret*, te dezen tijde, zeer bekend, en was in groot aanzien.

(154) ANTOINE MUISSART, uit een aanzienlijk geslacht van Rijsfel afkomstig, komt in de *Not. der Algemeene Staten*, 20 Julij 1577, voor, met den titel van *Licentié es droictz*, *Conseiller Pensionaire de la ville de Lille.*

(155) JEHAN DESFONTAINES komt in de *Not. der Algemeene Staten*, 20 Julij 1577, onder den naam van *Procureur de la ville de Lille* voor. Hij was de persoon, die als Griffier der Staten van Rijsfel, Douay en Orchies, in het jaar 1579, het verdrag van Verzoening teekende, hetwelk die Staten met Parma sloten. BOR, D. II, p. 42.

(156) F. DE HAYNIN. *François de Haynin* wordt in de *Not. der Algemeene Staten*, 20 Julij 1577, genoemd, Ridder, Heer van *Brunecq*. Hij behoorde tot een zeer edel en aanzienlijk geslacht in Fransch-Vlaanderen, uit hetwelk, in de zeventiende Eeuw, twee leden met de Bisschoppelijke waardigheid te Brugge en te Yperen bekleed geweest zijn. SANDERUS, *Fland. illustr.*, T. II, p. 57 en 303.

(157) E. D'AOUST, Heer van *Iecumelle François* was het hoofd der Schepenen van de stad *Douay*. Zie BOR, D. II, p. 101. Hij was een der afgevaardigden van zijne Vaderstad, welke in het jaar 1579 den Vrede met Parma sloten.

(158) P. BROIDE. *Philips de Broide* komt voor onder den titel van *Licenciaat* in de Regten. Hij was Raad en Pensionaris van *Douay*, en werd door den Aartshertog Aalbert in het jaar 1600 tot den adelstand verheven. Ook hij behoorde tot de afgevaardigden van Fransch-Vlaanderen, welke het verdrag van Verzoening met Parma in 1579 aangingen. Zie BOR, D. II, p. 101.

(159) N. DE LE LYS komt in de *Not. der Algemeene Staten* van deze jaren, meermalen voor, onder den titel van *Docteur ez Droictz* en van *Conseiller Pensionaire* van *Douay*, in welke hoedanigheid hij, van wege die stad, Afgevaardigde was ter Vergadering der Algemeene Staten.

(160)

(160) ANTHOINE ROUBEAU. Ik vinde in de zeventiende Eeuw twee leden van het geflacht van *Roubaulx* of *Roubeau*. In 1631 komt voor *J. de Roubaulx*, als Heer van *Dansfoy* en als Gouverneur van *Beaumont*, in naam des Prinfen van Chimay. *Nob. des Pays-Bas*, p. 246 en 408. *Anthoine* behoort zeer waarfchijnlijk tot dat geflacht, doch ik vinde niets bijzonders omtrent hem aangeteekend.

(161) MAXIMILIEN DE BOUSSU. *Maximilien de Hennin*, Grave van *Boussu*, was de zoon van *Jean de Hennin-Lietard*, Heer van *Boussu*, en broeder van *Jaques de Hennin*, Heer van *Auxy*. Reeds vroeg geraakte hij in eere. Door Philips, Koning van Spanje, bij het verlaten van deze Landen, tot lid van den Raad van State benoemd, werd hij, toen de opftand in Holland was uitgebroken, tot Stadhouder over dat Gewest aangefteld, in de plaats van Prins Willem I. Zijne verdere lotgevallen tot aan zijne gevangenneming op de Zuiderzee, zijn aan elk bekend. In deze gevangenis bleef hij drie jaren, tot dat hij, op voorfpraak van zijnen broeder, ten tijde van den Gendfchen Vrede, in vrijheid gefteld werd. Nu omhelsde hij de zaak des Vaderlands, en betoonde zich ijverig voor hare bevordering. Zijn aanzien fteeg door zijne bekwaamheden en door zijnen moed. Terftond werd hem eene plaats in den Raad van State en in den Raad van Oorlog, door de Algemeene Staten opgedragen. Als Afgevaardigde werd hij daarna naar Utrecht gezonden, om de onrust in dat gewest te doen ophouden, en de Spanjaarden van daar te verdrij-

drijven. Hij vond te dezen tijde in de vergadering der Algemeene Staten groote voorſpraak, toen hij met het Stadhouderſchap van Vriesland wenschte bekleed te worden. Als Kolonel in het leger der Staten geplaatst, werd hij, op aanbeveling des Prinſen van Oranje, tot Veldoverſte verheven, in welke beide betrekkingen hij nieuwe bewijzen van zijne dapperheid en ervarenheid gaf. Doch, op deze wijze het Vaderland dienende, werd hij in het midden van zijne nuttige loopbaan, plotſeling door den dood, in het jaar 1579, weggerukt, wordende hij, gelijk HOOFT zegt, *lankzaam vergeeten*, *om d'achtbaarheid van zijne deugden*. Volgens dien zelfden ſchrijver betreurde het algemeen hem *niet minder om zijne zeedigheit en aanminnigheit*, *dan de Prins van Oranje en andere voortreffelijke regeerders*, *over het gemis van zijne dapperheit en ervarenheid*, in rouwe gedompeld waren. Zijn onverwacht affterven gaf den Spaanschgezinden aanleiding, om den Prins van Oranje te verdenken, als of deze Bousſu zou vergeven hebben, doch tegen die verdenking is de eer van den Grooten en Edelen Redder des Vaderlands zoo voldoende verdedigd, dat ik niets hierbij behoef te voegen. Zie WAGENAAR, VI en VII D., waar de bijzonderheden omtrent het leven van Bousſu voorkomen. Zie vooral het VII D., p. 244 en *Bijv.* D. VII, p. 66, alwaar de onſchuld des Prinſen aan zulk een' gruwel duidelijk wordt aangetoond. Voorts HOOFT, STRADA en anderen.

(162) ARNOULD, ABBÉ DE MARCHIN. Het klooster van *Marchienne*, een der oudſte van Nederland, was

was gelegen niet verre van Douay. Hetzelve werd, van oude tijden af, door vele Vorsten met groote giften beschonken. De Geestelijken, welke hetzelve bewoonden, behoorden tot de orde der Benedictijnen. Zie MIRAEUS, *Opp. Dipl.*, T. I, p. 138, 143 enz.

(163) J. HENNIN. *Jacques de Hennin* komt in de *Not. der Algemeene Staten*, 3 Aug. 1577, voor, als een der Afgevaardigden van Rijsfel, en als Bailliu van *Comines*, en wordt bij BOR, D. II, p. 101, genoemd Heer van *Gislengien*. Hij was een degenen, die in 1579 het verdrag van Verzoening met Parma teekenden.

(164) ADRIEN DE BRUART. Er was te dezen tijde in Vlaanderen een zeer aanzienlijk geslacht bekend, voerende den naam van *Bryarde* of *Briard*, tot hetwelk *Adrien de Bruart*, die hier geteekend heeft, zonder twijfel behoord heeft. De afwijking van spelling der namen is toch geene hindernis, om dit gevoelen aan te nemen; de onachtzaamheid hierin is van elders bekend, en blijkt ook duidelijk uit onderscheidene voorbeelden in deze Unie zelve. Men zie over dat geslacht *Nob. des Pays-Bas*, T. I, p. 174 en vooral *Le vrai Suppl.* p. 91. Omtrent den persoon van *Adrien* zijn mij geene bijzonderheden voorgekomen.

(165) LES DEPUTEZ D'HOLLANDE ET ZELANDE. WAGENAAR, D. VII, p. 141, verslag doende van het aangaan der Unie van Brussel, zegt: „ Dat ook „ derwaarts Gemagtigden der Staten van Holland af-

„ ge-

„ gevaardigd werden, doch," voegt hij er bij, „ *zij* „ *hebben in dit Verbond, gelijk ligtelijk te denken* „ *was, niet willen treden.*" Hetzelfde schrijven BONDAM, in zijne fraaije Redevoering over de Unie, en KLUIT, in zijnen *Index Chronologicus*. Maar dat deze Geschiedschrijvers gedwaald hebben, blijkt uit het oorspronkelijk Verbond, hetwelk ik hier mededeel (*u*). Intusschen kan hun deze dwaling minder ten kwade geduid worden, daar geen der gelijktijdige schrijvers, VAN METEREN, p. 116 alleen uitgezonderd, van de toetreding dier twee magtige Gewesten melding maken, en zelfs sommigen, gelijk HOOFT, deze Unie eene *Verbindtenis tusschen de Roomschgezinde Gewesten* noemen. Het is uit het Verbond zelve thans zeker, dat Holland en Zeeland tot dit Verbond zijn toegetreden, doch zij deden dit niet dan onder zekere voorbehoudende voorwaarden. Dit zegt VAN METEREN, dit wijst de oorspronkelijke Unie aan. Maar welke waren die voorwaarden? De woorden, die wij hier vinden, spreken alleen van eene *Protestatie*, van eene Tegenspraak of Aanteekening, welke op den 9 Januarij, den dag der sluiting, door de

Af-

(*u*) Ik heb op bl. 5 gezegd, dat deze Unie nimmer in de Fransche taal is uitgegeven. Hieromtrent moet ik ééne uitzondering maken; want men vindt dezelve in die taal bij DU MONT, *Corps Dipl.*, doch het stuk aldaar voorkomende, is slechts eene willekeurige vertaling van het Verbond, zoo als het door VAN METEREN medegedeeld is. Eene vergelijking met het door mij uitgegeven zal doen zien, welk een groot verschil er tusschen dat van DU MONT en het oorspronkelijke zij.

Afgevaardigden der beide Gewesten was ingeleverd, en onder welke alleen zij de Unie hadden aangenomen. Het oorspronkelijk Verbond leert dus eigenlijk niets meer dan dat de Afgevaardigden onder zekere voorwaarden tot de Unie zijn toegetreden, en wij zouden door vermoedens moeten aanvullen, hetgeen hier ontbreekt, indien de zoo kostbare *Not. der Algemeene Staten* van deze jaren, van welke ik reeds vele malen een nuttig gebruik gemaakt heb, niet bewaard gebleven waren. Dezen verspreiden over dit punt, gelijk over zoo vele, licht. Op den dag der sluiting, namelijk, vinden wij juist die Tegenspraak of *Protestatie*, waarvan in het oorspronkelijk Verbond gewag wordt gemaakt; zij is vervat in de navolgende woorden:

„ Die Gedeputeerden van Hollant ende Zeilant verclaren en protesteren, dat zy mitter signaturen van der Unie als nu gedaen, nyet en verstaen te derogeren het contract van de Pacificatie tot Ghendt, den VIIJ Novembris lestleden aengegaen, en̄ der acte van non prejudicie daerop gevolght, in regard van de aggreatie van den Raede van Staten, welck contract van Pacificatie principalick is gemaeckt tot expulsie van de Spaengnaerts, noch in 't point van de religie en̄ d'authoriteyt van der Majesteit, wesende geresigneert totter Vergaederinghe der Generale Staten nae 't vertreck van Spaengnaerts en andere uytheemsche, en dat die zaeken sullen gestelt zyn in tranquilliteyt en̄ verzekerheyt; daer inne de Generale Staten by de Pacificatie hebben gecondescendeert en̄ deze voors. declaratie ende protestatie geadvoyeert, en̄ is deselve verleent acte om hen

„ te

„ te dienen daer ende zoe behoiren zel. Les Sei„ gneurs, après que ledict Greffier (des Etats Gene„ raux) avoit faict la declaration cy dessus escripte „ à haulte voix, l'ont aussy admis icelle declaration „ et protestation, tant le Vicomte de Gand, le Sr. „ de Heze, Marquis de Havrech, le Sr. Chanoine „ d'Utrecht Bruhesmes, le Pensionnaire de Mons, „ Monsieur le Prevost de Tournay et aultres."

De Afgevaardigden van Holland en Zeeland teekenden derhalve de Unie van Brusfel; doch alleen onder deze voorwaarde, dat de Pacificatie van Gend met al de bepalingen daarin vervat, derzelver volle kracht zou behouden; zij namen deel aan dit Verbond, maar flechts in zoo verre het niet van die Bevrediging afweek. Zij merkten de uitdrijving der Spanjaarden en andere krijgsknechten, gelijk bij het aangaan van den Vrede van Gend, als het groote doel der Vereeniging aan, en verbonden zich thans daartoe op nieuw; maar, evenmin zij de magt des Konings, of het gezag van den Raad van State toen volledig hadden willen erkennen, evenmin verklaarden zij zich in deze oogenblikken daartoe gezind, en lieten de befchikking omtrent dat punt over aan de vergadering der Algemeene Staten, wanneer deze, na het herftellen van de rust, te zamen zou geroepen *zijn*. Bij den Gendfchen Vrede was, zoo als wij boven gezien hebben, de zaak van den Godsdienst in het midden gelaten, en aan beide zijden, zoo wel aan Holland en Zeeland, als aan de Zuidelijke gewesten, was de vrije uitoefening van den Godsdienst ftilzwijgend toegeftaan. In het Brusfelfche Verbond daarentegen was

de

de handhaving van den Roomfchen Godsdienst op den voorgrond gefteld, en was een der hoofdpunten van de Unie geworden. Hieraan weigerden Holland en Zeeland, zoo als te verwachten was, zich te onderwerpen, en verklaarden uitdrukkelijk, ook te dien opzigte, alleen aan den Gendfchen Vrede zich te willen houden. — Maar, zal men zeggen, aan welke oorzaak is het toe te fchrijven, dat, terwijl in de Brusfelfche Unie de overige bepalingen van den Gendfchen Vrede opgenomen zijn, en op nieuw, ter meerdere bekrachtiging, daarbij bevestigd worden, er omtrent het punt van den Godsdienst zulk eene merkeijlke verandering alleenlijk plaats greep? Hoe is het te verklaren, dat dezelfde Zuidelijke gewesten, welke in November des jaars 1576 de vrije uitoefening van den Hervormden Godsdienst in Holland en Zeeland, ftilzwijgend hadden goedgekeurd, of zich ten minfte daartegen niet verzet hadden, nu op den negenden Januarij des jaars 1577, en dus flechts twee maanden na den Gendfchen Vrede, de handhaving van den Roomfchen Godsdienst als die van den eenigen waren, tot de eerfte en voornaamfte voorwaarde van het Brusfelfche Verbond gemaakt hebben? De zaak verdient eenige ontwikkeling.

Requefens overleden zijnde, ontftond het oproer onder de Spaanfche krijgslieden. Brandende en moordende, liepen zij de Zuidelijke gewesten rond, en vervulden, door de plundering van Antwerpen, aller harten met fchrik. Naauwelijks het juk der dwingelandij afgefchud hebbende, bezaten deze Gewesten nog geene kracht; foldaten, gefchut, krijgsbehoef-

ten, geld, al die noodzakelijke hulpmiddelen tot verdediging en tot behoud der pas ontlokene Vrijheid, ontbraken aan dezelve. Holland en Zeeland, daarentegen, hoe hagchelijk derzelver toestand vóór den dood van Requesens geweest was, waren van al de Nederlandsche Gewesten de eenige, waar de middelen tot verdediging in deze gevaarvolle oogenblikken aanwezig waren. Dezen bezaten schepen, zeelieden, geregeld krijgsvolk, behoeften in meerdere of mindere mate, om den vijand afbreuk te doen: de Prins van Oranje was aan het hoofd van die Gewesten, en had met dezelve reeds meer dan vijf jaren de geheele magt van het vermogende Spanje getrotseerd. Het was in den hoogen nood, waarin de Zuidelijke Gewesten verkeerden, voor dezelve van groot aanbelang, zich met Holland en Zeeland te vereenigen, omdat de onverwijlde bijstand van deze twee Provincien het eenige middel was, om hen tegen het geweld der Spanjaarden te beschermen. Hiertoe was ook een algemeen en vurig verlangen; van alle zijden werden Afgevaardigden naar den Stadhouder gezonden, om zijne hulp en die zijner Gewesten in te roepen. De schrik, door den moord en de plundering van Antwerpen veroorzaakt, bevorderde de toenadering, en de Gendsche Vrede werd na zeer kortstondige beraadslagingen gesloten; zonder dat omtrent de handhaving van den Roomschen Godsdienst eenige bepaling gemaakt was. In die oogenblikken van gevaar kon hieraan niet gedacht worden; men hield zich alleen met de redding des Vaderlands bezig, men was met geen ander denkbeeld dan met dat der verdrijving van de Spaansche krijgsknechten vervuld. Doch bovendien

zou

zou zoodanig eene bepaling den weg tot een Verbond met Holland en Zeeland in eens hebben afgesneden; want er valt niet aan te twijfelen, of deze beide Gewesten hadden nimmer eene vereeniging met de Zuidelijke Nederlanden aangegaan, indien daarbij de vrije uitoefening van hunnen Godsdienst, voor welke zij goed en bloed opgeofferd hadden, niet bedongen ware geweest. En het is aan deze omstandigheden, naar mijn oordeel, toe te schrijven, waarom in de Pacificatie van Gend weinig of niets omtrent den Godsdienst bepaald is geworden, waarom bij die Bevrediging, de vrije uitoefening van den Hervormden Godsdienst, in Holland en Zeeland stilzwijgend door de Zuidelijke gewesten is erkend en goedgekeurd.

Het is uit 's Lands Geschiedenis bekend, dat het zwakke Staatsgebouw in de Zuidelijke gewesten, door deze Bevrediging zekere vastheid kreeg. Door haar verdween allengs de dringende nood, en de vreemde krijgsknechten werden, door haren heilzamen invloed, tot de oude krijgstucht, ten minste eenigermate, teruggebragt. Maar nu ook, terwijl het Vaderland adem begon te scheppen, openbaarde zich de geest des tijds, welken de drang der omstandigheden verdoofd had; dezelve verhief zijne stem, en bezielde velen met tegenzin tegen den Gendschen vrede. Elk tijdperk toch heeft, wat men er ook van zegge, eene eigenaardige, eene bijzondere geestgesteldheid, welke hetzelve van alle andere tijdperken onderscheidt, en haar invloed en hare uitwerking helder doet doorstralen. Die der zestiende Eeuw was eene algemeene overhelling tot al wat den Godsdienst betrof. Er ge-

beurde in dat gewigtig tijdperk niets op het staatkundig tooneel der wereld, of de Godsdienst was daarmede gemengd, of hetzelve was zijn oorsprong aan den Godsdienst verschuldigd. De groote kerkhervorming, de beroerten daaruit ontstaan, de ijver van hare voorstanders, de krachtdadige pogingen van hare tegenstrevers, hadden die geestgesteldheid verwekt, aangekweekt en verspreid. Bij enkele dringende omstandigheden mogt die geestgesteldheid niet zigtbaar zijn; zij vertoonde zich telkens in meer rustige tijden weder, en verhief zich met te grooter kracht, naar mate zij onderdrukt was geworden. Slaan wij het oog op de gebeurtenissen dier dagen, zoo wel in Frankrijk als in Duitschland, in Engeland, ja in geheel Europa, en wij zullen wegens de waarheid van dit gezegde overtuigd worden. Ook in ons Vaderland heerschte die geestgesteldheid, en zij mag als de oorzaak beschouwd worden van het gewigtige verschil, hetwelk tusschen den Gendschen Vrede en de Unie van Brussel omtrent het stuk van den Godsdienst heerscht. Had de ijver tot redding des Vaderlands, hadden de groote nood, de drang der omstandigheden eenen verdraagzamen geest bij het sluiten van den Vrede van Gend, aan de inwoners der Zuidelijke gewesten gegeven: die verdraagzaamheid nam af, naar mate de ijver verflaauwde, naar mate de nood en de drang der omstandigheden verminderden. De geest der Eeuw openbaarde zich allengs, en ving aan met vernieuwde kracht te werken. Een verbond met Hervormden, met Ketters, gelijk men die toen noemde, gesloten te hebben, zonder voor de handhaving van

den

den Roomschen Godsdienst uitdrukkelijk gezorgd te hebben, scheen een grove misslag geweest te zijn, scheen gevaarlijk voor den Staat en voor de Kerk; want het werd hier, gelijk elders, in die dagen ongerijmd en onbestaanbaar geacht, staatkundige betrekkingen aan te knoopen, zonder bepalingen wegens den Godsdienst daarbij te voegen. Ras verspreidde zich de bekommering onder de aanhangers van den Roomschen Godsdienst over deze aangelegenheid; de Geestelijkheid vuurde die geestgesteldheid aan, en er werd besloten, den beganen misslag, zoo veel mogelijk, te herstellen, door een ander, een nieuw Verbond te sluiten, in hetwelk de Roomsche Godsdienst tot een der voornaamste gronden der Vereeniging gesteld werd. Deze zijn, naar mijn oordeel, de waarschijnlijke oorzaken van het groote onderscheid, hetwelk in de beide Verbonden omtrent het punt van den Godsdienst gevonden wordt. De geest der Eeuw was de voornaamste drijfveer, welke, tot groot nadeel des Vaderlands, den Roomschen Godsdienst, als den eenigen waren, met uitsluiting en verwerping van den Hervormden, in de Unie van Brussel handhaafde.

Maar indien dit aldus is, hoe konden de Zuidelijke Nederlanders dan, zoo als wij in de Notulen der Algemeene Staten lezen, na het sluiten van zoodanig een Verbond, aan Holland en Zeeland toestaan, dat zij zich omtrent het punt van den Godsdienst naar den Gendschen Vrede regelden? Het behoeft geen betoog voor hem, die met de Geschiedenis van die dagen bekend is, van hoe groot een belang de toetreding dier beide Gewesten tot de Brusselsche Unie

voor de overige Provincien was. Hadden dezen zich thans van de Zuidelijke gewesten afgescheiden: het zou Don Jan, in den zwakken en weifelenden toestand, in welken die Gewesten nog altijd bleven, zeer gemakkelijk geweest zijn, dezelve met zijne Spanjaarden te overmeesteren. De verbindtenis met Holland en Zeeland, het ontzag, hetwelk het kloekmoedig gedrag van de inwoners dier twee Provincien aan den Spaanschen Landvoogd ingeboezemd had, gaven sterkte aan de zaak der Vrijheid en des Vaderlands, ja, wij kunnen met grond aannemen, dat een der groote beweegredenen van den Landvoogd tot het verleenen van het Eeuwig Edict, de voortdurende vereeniging van Holland en Zeeland met de overige Gewesten, geweest zij. En zullen wij ons dan verwonderen, dat de Roomschgezinde Gewesten aan die twee Provincien de vergunning omtrent den Godsdienst toestonden? Hun welbegrepen eigenbelang deed hen het groot gewigt der vereeniging met dezelve gevoelen, en zij verkozen liever eenige toegevendheid omtrent dat punt te hebben, dan zich bloot te stellen aan eenen gewissen ondergang. Daarenboven konden zij deze vergunning, naar hunne denkbeelden, met gerustftelling voor hun geweten verleenen. Die vergunning immers was slechts eene uitzondering voor twee Gewesten; de Roomsche Godsdienst werd in de overige uitdrukkelijk gehandhaafd met uitsluiting van alle andere Godsdienstleer. Nu meenden zij dat de begane misslag hersteld was, dat de zaak van den Roomschen Godsdienst zegepraalde, maar zij voorzagen niet de droevige gevolgen, welke uit deze onstaatkundige han-

handelwijs voor zich zelven en voor het geheele Vaderland zouden voortvloeijen.

Wat het gedrag van Holland en Zeeland aangaat, wij moeten het allezins billijken. Of konden deze Gewesten een Verbond onvoorwaardelijk aannemen, in hetwelk de Roomsche Godsdienst, als het ware, de Godsdienst van den Staat geworden was? De ijver waarmede de overige Gewesten tot behoud van hunnen Godsdienst vervuld waren, bezielde ook hen. Door de Unie van Brussel geheel aan te nemen, gelijk dezelve ontworpen was, zouden zij den Hervormden Godsdienst vaarwel gezegd hebben, en zich in gevaar hebben gesteld, op nieuw te moeten buigen voor de tucht eener kerke, aan welke zij zich met de wapenen in de hand onttrokken hadden. Evenmin konden zij zich in den toestand, in welken zij thans verkeerden, verbinden, om aan de gehoorzaamheid des Konings zich te onderwerpen, of om het gezag van den Raad van State te erkennen. Want dit doende, gaven zij zich aan de genade van dien Monarch onvoorwaardelijk over, en ontblootten zich van de magt, waarmede hunne vertegenwoordigers en waarmede de Prins van Oranje tot hier toe bekleed waren geweest. In deze oogenblikken moesten zij nog meer dan bij het sluiten van den Gendschen Vrede, op hunne hoede zijn, nu de Zuidelijke gewesten met Don Jan in onderhandeling getreden waren, nu de vereeniging dier Provincien nog zwak en los was, nu lauwheid, weifeling en verdeeldheid van gevoelens, de raadsbesluiten en daden van de Algemeene Staten kenmerkten. Eene onbepaalde toetreding tot

 de

de Brusfelfche Unie had aan Holland en Zeeland derzelver duurgekochte Vrijheid kunnen doen verliezen, of ten minste die kracht en moed onder hen hebben kunnen doen verloren gaan, door welke de inwoners dier Landfchappen tot op dezen oogenblik zich onderfcheiden hadden. Eere hebbe dus de voorzigtigheid van de Staatslieden dezer beide Gewesten, eere de wijsheid van hunnen grooten Raadsman, die hen, gelijk zoo vele malen, ook bij het fluiten van de Brusfelfche Unie, door zijne diepe ftaatkunde voor gevaar behoed heeft.

(166) Jacob muys. De eerfte Afgevaardigde, welke hier, in naam der Staten van Holland en Zeeland, teekent, is *Jacob Muys van Holy*, een man, die zich voor de zaak der Vrijheid zeer verdienftelijk gemaakt heeft. Hij was oorfpronkelijk uit een geflacht der ftad Dordrecht, en werkte zeer mede om dezelve tot de zijde des Prinfen van Oranje te doen overflaan. Na dien tijd was hij, in onderfcheidene betrekkingen, zeer werkzaam voor het welzijn des Vaderlands. In het jaar 1573 tot een' der Raden van den Prins aangefteld, ftond hij dien Vorst in vele gewigtige aangelegenheden bij, en werd door denzelven, gelijk ook uit zijne afvaardiging naar Brusfel blijkt, in belangrijke zendingen binnen en buiten het Vaderland gebezigd. Men zie verder over hem scheltema, *Staatk. Nederl.*, wagenaar, D. VI, p. 367, 399.

(167) Sebastiaan van loozen, uit Gorinchem afkomftig, was in het jaar 1570 aldaar *Burgemeester*, daarna *Penfionaris*. Gelijk *Muys*, was hij een dergenen, die, als Raad, den Prins bijftonden, en met hem

hem voor het welzijn des Vaderlands werkzaam waren. In het jaar 1575 tot lid van den Landraad benoemd, maakte hij zich na dien tijd, in onderscheidene betrekkingen, verdienstelijk aan het Vaderland, zoo door het waarnemen van twee Gezantschappen naar Engeland, als door het trouw vervullen van aanzienlijke eerambten. In het jaar 1582 tot lid van den Hoogen Raad aangesteld, nam hij dezen eervollen post met vlijt waar, tot aan zijnen dood, welke in 1597 voorviel. Zie over hem SCHELTEMA, *Staatk. Nederl.* en de schrijvers door hem aangehaald.

(168) JAN VAN DEN WARCK, afgevaardigde van Zeeland, was te Antwerpen geboren, had zich, door welke omstandigheid is onbekend, in Zeeland nedergezet, en vertegenwoordigde, bij deze gelegenheid, dat Gewest, in zijne hoedanigheid van *Pensionaris* der stad Middelburg. Zijn dienst werd, om zijne ervarenheid in staatszaken, in vele gewigtige omstandigheden gebezigd, van welke de belangrijkste zijn, zijne Gezantschappen naar Engeland, Schotland en Denemarken. Tot bewijs van erkentenis, werd hij door de Staten van Zeeland in het jaar 1599 tot *Raadpensionaris* van dat Gewest verheven. Hij was een der genen, die zeer voor de verheffing van Prins Maurits werkzaam waren, volgens het belangrijk Staatsstuk, door den Heer VAN WYN, in de *Nalezingen* op Wagenaar, p. 318, in het licht gegeven. Zie verder SCHELTEMA, cit.

(169) NAMUR. De Afgevaardigden van Namen waren op den twaalfden October des jaars 1576

voor het eerst te Brussel in de vergadering der Algemeene Staten verschenen, en hadden aldaar de verklaring afgelegd, dat zij met hen wilden medewerken tot welzijn des Vaderlands, in het bijzonder tot uitdrijving der vreemde krijgsknechten. *Not. der Algemeene Staten.* Sedert dien tijd was dat Gewest de zaak der vrijheid getrouw, hielp den Vrede van Gend sluiten, en vereenigde zich ook, bij deze Unie, op nieuw met de overige Gewesten. Evenwel geschiedde dit laatste niet onbepaald; want de Vertegenwoordigers dezer Provincie deden, op den dag der sluiting van dit Verbond, de navolgende aanteekening: „ *Qu'ils ont protesté de ne vouloir advoyer par* „ *la subsignature, l'emprisonnement et detention des* „ *Seigneurs fait au mois de Septembre en cette ville* „ *de Bruxelles.*" Zij keurden daarbij dus openlijk de gevangenneming van Mansvelt, en vooral die van den Graaf van Berlaymont, hunnen voormaligen Stadhouder, af, en gaven daarbij te kennen, dat die daad, bedreven tegen twee Leden van den Koninklijken Staatsraad, noch op hunnen last geschied was, noch dat zij de gevolgen derzelve op zich wilden nemen. De verrasfing van het kasteel en van de stad Namen door Don Jan in 1577, scheidde dit Gewest vroegtijdig van de zaak der Vrijheid. De inwoners dezer Provincie, reeds genegen tot dien Landvoogd, onderwierpen zich, na de inneming der hoofdplaats, aan den Koning, en Namen was het eerste Gewest, hetwelk den band van eenheid, tusschen de Nederlandsche Provincien, door den Gendschen Vrede en door de Unie van Brussel gesloten, verbrak.

(170)

(170) JAN DE BOURGOGNE, Heer van *Fromont* en *Harvengt-Sambre*, was de derde zoon van Karel I van Bourgogne, Heer van Fallez, eene Baronnij in Braband. Hij ftamde, met zijnen vader, af van *Boudewyn, Bastaard van Bourgogne*, natuurlijken zoon van Philips den Goeden, Hertog van Bourgogne. Bij het uitbreken van den algemeenen opftand tegen de Spaanfche krijgsknechten, werd *Fromont*, in de plaats van den Graaf van Berlaymont, die door Heze gevangen genomen was, tot Stadhouder en Slotvoogd van Namen, door de Algemeene Staten benoemd en in die hoedanigheid teekende hij de Unie. Hij bevond zich in het kasteel op den oogenblik, toen Don Jan in 1577 hetzelve bij verrasfing innam. Zelf ter goeder trouw zijnde, hadden de zonen van Berlaymont hem op eene listige en verraderlijke wijze weten over te halen, om den Oostenrijker binnen te noodigen, ten einde, zoo zij voorgaven, hem de fterkte te doen befchouwen. Maar naauwelijks was deze de poorte binnen, of *Fromont* werd overvallen, en uit het kasteel gedreven. Zijn gedrag is niet van onvoorzigtigheid vrij te pleiten, en hetzelve had de noodlottigfte gevolgen voor het Vaderland. De Algemeene Staten oordeelden evenwel *Fromont* onfchuldig; men vindt ten minfte in de Notulen hunner Vergadering, dat hij, federt het gebeurde, bij hen in gunst bleef, en dat hij zijne vorige waardigheden behield. Toen de meeste Edelen der Zuidelijke gewesten zich met den Koning verzoenden, maakte *Fromont* ook zijnen vrede, en hij ontving ter belooning de aanzienlijke plaats van Raad van State en van Hoofd der kamer van Rekeningen.

Fro-

Fromont was verbonden aan het aanzienlijk Huis van Croy, door zijn huwelijk met *Louise*, dochter van Philip II, Heer van Croy en eerste Hertog van Aarschot, weduwe van Maximiliaan van Bourgogne, Marquis van Vere. Door dit huwelijk, maakte hij, bij den verkoop van Vlissingen en Vere, aanspraak op het bezit dier steden, doch Prins Willem I verdroeg zich te dien opzigte met hem. *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. II, p. 214, *Suppl.* I, p. 272, WAGENAAR, D. VII, p. 152, 385 en de schrijvers aldaar aangehaald.

(171) GUILAUME CARONDELET. Wij hebben reeds boven een' persoon, die den geslachtnaam van *Carondelet* droeg, ontmoet. Waarschijnlijk was deze onderteekenaar een van deszelfs aanverwanten, doch noch de *Nob. des Pays-Bas*, noch de *Not. der Algemeene Staten*, deelen eenige bijzonderheden omtrent hem mede.

(172) HENRY D'YVE, Ridder Heer van *Tye*, gelegen tusschen de Sambre en de Maas, en van *Neufville*, was de derde zoon van *Jan*, Heer van *Tye* en *Breangies* en van *Josina de Grysperre*, dochter van Willem van Grysperre, Heer van Eeghem, Schepen en Burgemeester van het Vrije van Brugge. Ik vind omtrent *Hendrik* opgeteekend, dat hij in het jaar 1598 Luitenant-Gouverneur van Namen geweest is. Zie over het aanzienlijk geslacht van *d'Tye*, *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. VI, p. 169—185.

(173)

(173) PHILIBERT DE MARBAYS, Seigneur de *la Haye*, komt voor in de Notulen der Algemeene Staten 11 Sept. 1577. Hij fproot uit een zeer oud en aanzienlijk geflacht van Namen, in hetwelk eenigen tijd het Burggraaffchap van Brusfel geweest is, en hetwelk in Namen met groote eerambten, zoo als dat van *Opperstalmeester* der Graven, is bekleed geweest. GRAMAYE, *Antiq. Belg. Namur*, p. 45 en 62 *Gall.-Brab.*, p. 13, 21, *Jurisp. heroica*, T. I, p. 351. Of hij een jonger zoon was van *Philip de Marbays*, Heer van *Louveryal*, een der verbondene Edelen, die zijn leven voor het Vaderland op het fchavot eindigde, is mij niet duidelijk gebleken.

(174) NICOLAS DE SALMYR. Ik vind bij GRAMAYE, *Antiq. Namur*, p. 61, *Nicolaus Salmirius*, welke waarfchijnlijk de perfoon is, die hier geteekend heeft, of ten minfte tot dat geflacht behoorde.

(175) HECTOR DE DAVRÉ was een Edelman, voortgefproten uit een aanzienlijk geflacht in Namen. Zijn naam komt onderfcheidene malen in de *Not. der Algemeene Staten* van deze jaren voor, als die van een krijgsman, welke voor de goede zaak ijverig werkzaam was. Hij was Heer van *Witterzies* en overleed in het jaar 1589. LE ROY, *Topograp. Hist. Gallo-Brab.*, p. 178.

(176) DENIS DE BERLO. Het geflacht van *Berlo* fchijnt uit Walsch-Braband afkomftig te zijn, was zeer aanzienlijk, en vermaagdfchapt aan de edelfte geflach-

ſlachten. Tot hetzelve behoorde deze *Denis*. Wegens zijne daden vind ik niets bijzonders opgeteekend. Hij was Afgevaardigde van Namen, alwaar, in lateren tijd, zijn geſlacht nog bloeide, en alwaar een uit hetzelve met de waardigheid van Biſchop is bekleed geweest. *Paul de Berlo*, Heer van *Petit-Lez*, eene Heerlijkheid in Walsch-Braband, in het bezit van dit geſlacht, geleidde het paard van Wirtemberg, bij de plegtige begravenis van den Aartshertog Albert. BUTKENS, *Troph. de Brab.*, Suppl. I, p. 129. Vergelijk *Nob. des Pays-Bas*, p. 448 en *le Vrai Suppl.*, p. 184.

(177) F. ANTHO. HAVETIUS, *Eps. Namur*, een Geestelijke van de orde der Dominicanen, was de eerſte Biſchop van Namen, en behoorde tot de nieuwe Biſſchoppen, welke Koning Philips in Nederland aangeſteld had. Hij was een van de kerkelijke perſonen, welke door de Landvoogdes in het jaar 1565 geraadpleegd werden, omtrent het ſtraffen der zoogenaamde Ketters, bij welke gelegenheid hij zich voor ſtrengheid verklaarde. Bij eene andere gelegenheid toonde hij evenwel niet van wijsheid ontbloot te zijn, keurende de belastingen, welke Alva het volk opgelegd had, zeer af, daar hij deze als de oorzaak beſchouwde van het verlies van Holland en Zeeland. STRADA teekent daaromtrent in zijn zevende boek aan, dat hij over deze zaak aan de Landvoogdes Margaretha aldus ſchreef: „*Hoc decimae vigesimaeque pretio emptas* „*esse Orangio maritimas provincias novumque prin*„*cipatum*." Bij den algemeenen opſtand tegen de Span-

Spanjaarden, in 1576, koos hij, gelijk uit zijne handteekening blijkt, de zijde der Algemeene Staten, doch hij overleefde dit niet lang, stervende in het jaar 1578, BOR, D. I, p. 27, GRAMAYE, *Antiq. Belg. Namur*, p. 46.

(178) FRERE FRANCHOIS ROMEIGNOZ, ABBÉ DE WAULCHORER ET HASTIERS. Deze twee abdijen waren gelegen in de Provincie Namen, niet verre van de stad Bovines, en beide in de tiende eeuw gesticht. In het eerst van elkander gescheiden, werden zij daarna onder één hoofd gesteld, zoodat de laatste abdij, sedert dien tijd, aan de eerste (gemeenlijk Walcourt genaamd) onderworpen was. Zie de lijst der Abten, en de beschrijving der Abdijen bij GRAMAYE, *Antiq. Belg. Nam.*, p. 66 en 67. Vergelijk ook MIRAEUS, *Opp. Diplom.*, T. I, p. 260 en T. II, p. 5.

(179) NICAISE DE SILLE *Docteur ès droits*, zoo als hij genoemd wordt in de *Not. der Algemeene Staten*, was *Pensionaris* van de stad Namen, en vertegenwoordiger van het Gewest van dien naam, in de vergadering te Brussel. Een der ijverigsten en bekwaamste voorstanders der vrijheid zijnde, werd hij vele malen en in verschillende aangelegenheden tot nut des Vaderlands gebruikt. In Nov. des jaars 1576 werd hij, van wege de Algemeene Staten, gezonden naar Gelderland, om, nevens *Jean de la Haye*, dat Landschap tot de zijde der Staten over te halen. *Notulen der Algemeene Staten* en BONDAM, *Onuitgegevene*

Stuk-

Stukken, D. I, p. 75. Daarna, in Dec. van hetzelfde jaar, werd hij afgevaardigd naar Namen, om die stad op hare hoede te doen zijn, en te gelijk de onderhandelingen met den nieuwen Spaanschen Landvoogd te helpen bevorderen. In Louwmaand des volgenden jaars, teekende hij, gelijk hier blijkt, de Unie van Brussel. Vervolgens nam hij een dadelijk aandeel aan de onderhandelingen met Don Jan, en verwierf zich door zijn gedrag, in deze en andere gelegenheden, zoodanig de goedkeuring van de vergadering der Algemeene Staten, dat zij op den eersten Aug. 1577 in deze woorden hare te vredenheid verklaarde; „Nicaise Sille docteur, a servi bien et fidelement à ses „Etats et Ville de Namur, et aussy à la Generalité, „lettre sera écrite au Magistrat et Jurez dudict Namur, ad ce qu'ils veuillent continuer pour commis „de la ditte Ville à la Generalité." *Notulen cit.* Aan dit verzoek werd voldaan, en *Sille* bleef zijn Gewest vertegenwoordigen. In het jaar 1578 werd hij waardig gekeurd, om *Secretaris* van den Staatsraad onder Matthias te zijn, en hij deed op den tienden Februarij als zoodanig zijnen eed voor de Algemeene Staten. *Notulen cit.* Na den afval der Zuidelijke gewesten, begaf *Sille* zich naar Holland, alwaar hij eerste *Pensionaris* van Amsterdam werd. Vervolgens nam hij onderscheidene Gezantschappen met lof waar, woonde de hooge vergaderingen des Lands bij, en bleef, tot aan zijnen dood, welke in het jaar 1600 voorviel, nuttig en werkzaam voor de Vrijheid en voor het Vaderland. Men zie verder over hem SCHELTEMA, *Staatkund. Nederl.*, en vulle hetgeen aldaar ge-

gezegd is aan, door hetgeen ik hier uit de *Not. der Algemeene Staten* heb opgeteekend.

(180) G. BURLEN. Het geslacht van *Burlen* was als edel in de Zuidelijke gewesten bekend; hetzelve, zoo als uit deze handteekening blijkt, was in de Provincie Namen gevestigd. Omtrent den onderteekenaar, is mij geene bijzonderheid voorgekomen. Zie *Nob. des Pays-Bas*, p. 428.

(181) TOURNAY, TOURNESIS. Dit gedeelte van Vlaanderen had bijzondere Staten, en maakte eene bijzondere Nederlandsche Provincie uit. Met de meeste overige Zuidelijke gewesten vereenigden Doornik en het Doorniksche zich, in Wijnmaand des jaars 1576, tot uitdrijving der Spanjaarden en tot behoud des Vaderlands; zij zonden hare Afgevaardigden naar Brussel, namen deel aan den Gendschen Vrede en aan de Brusselsche Unie, en waren standvastig in de aankleving, en in het begunstigen en bevorderen der goede zaak. Voor het overige, bleef dit gewest zeer lang aan het Vaderland getrouw, zwichtte noch voor de list, noch voor de vleijerij van Parma, maar onderwierp zich alleen aan het gezag des Konings door het geweld der wapenen, voor welke hetzelve, in het jaar 1581, na eene mannelijke verdediging, onder het geleide der moedige Prinsesse van Espinoy, genoodzaakt werd te bukken.

(182) PIERRE DE WERCHIN was de laatste mannelijke afstammeling, die den naam van dit aanzienlijk

geslacht gedragen heeft. Reeds in het jaar 1415 was het eigenlijk geslacht van *Werchin* uitgestorven in *Jan van Werchin*, Heer van *Walincourt*, *Cisoing* enz., toen deze in den veldslag van Azincourt sneuvelde, slechts nalatende ééne dochter, welke met Heer *Jan van Barlenson*, Heer van Jeumont, trouwde. Doch, om den edelen naam van *Werchin* te bewaren, nam haar oudste zoon, uit dit huwelijk verwekt, dien naam aan, en bragt denzelven over tot dezen *Pierre de Werchin*, Heer van Jeumont en Roubaix, Ridder van het Gulden Vlies, en erfelijk Senechal van Henegouwen. Dan, ook deze had geene zonen, maar slechts ééne dochter, welke in huwelijk trad met Hugo van Melun, Prins van Espinoy, wiens nakomelingen den naam van de heerlijkheid Werchin wel toevoegden aan hunne overige titels, doch denzelven niet als geslachtnaam bleven voeren. *Pierre de Werchin* vertegenwoordigde, in de vergadering der Algemeene Staten, de stad Doornik, en komt als zoodanig in de *Notulen* dier Vergadering voor. Zie *Jurispr. Heroica*, T. I, p. 130, 1489, *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. I, p. 242.

(183) LOUIS ALLEGAMBE, Heer van *Hamel*, *Basinghien* enz., behoorde tot een aanzienlijk geslacht, was te dezen tijde tweede *Prévôt*, en sedert 1586 *Grand Prévôt* der stad Doornik. Van hem wordt getuigd, dat hij groote diensten aan den Koning van Spanje bewees, in het terugbrengen zijner vaderstad onder de gehoorzaamheid van dien Monarch, en dat hij, tot belooning hiervan, eerst tot *Prévôt van Door-*

Doornik, daarna tot *Groot Bailliu van Henegouwen* door den Hertog van Parma verheven werd. De Aartshertog Aalbert maakte hem naderhand, bij deszelfs blijde inkomst in Doornik, Ridder. *Jurispr. Heroica*, T. I, p. 391, *Nob. des Pays-Bas*, T. I, p. 121, Suppl. III, p. 173 en vooral *Le vrai Suppl.*, p. 69.

(184) F. HOVYNE. Het geslacht van *Hovyne* was voormaals bekend in Doornik. Ik vind te dezen tijde *Laurent de Hovyne* vermeld, als Raadpensionaris dier stad. Waarschijnlijk was diegeen, welke de Unie geteekend heeft, een van zijne bloedverwanten. *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. III, p. 173. In 1661 werd een lid van dit geslacht tot Ridder verheven. Nob. cit., T. I, p. 408.

(185) MATHIAS DE LE CAMBE. Ik meen aldus deze duistere handteekening te moeten lezen, en oordeel, dat dezelve is van een der leden van het te dezen tijde aanzienlijke Doornikfche geslacht *De le Cambe*. Ik vind *Mathias de le Cambe*, een bloedverwant van *Lodewyk Allegambe*, die hem de heerlijkheid *Basinghien* bij uiterste wille schonk, doch deze wordt getuigd reeds in het jaar 1572 overleden te zijn. *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. I, p. 80 en Suppl. VII, p. 173.

(186) BARTHELEMY LIEBART behoorde insgelijks tot een aanzienlijk geslacht in Doornik, zoo als blijkt uit de *Nob. des Pays-Bas*, T. I, p. 288, alwaar op

het jaar 1646 voorkomt, *Jean Liebart* (er staat verkeerdelijk *Fiebart*, gelijk te regt aangemerkt wordt in *Le vrai Suppl.*, p. 143), Heer van *la Curguiere* en *Colibrandy*, die te dien tijde door Koning Philips IV tot Ridder verheven werd. Onze *Liebart*, waarschijnlijk een der voorvaders van den vermelden, was Raad van Doornik, en woonde, in die hoedanigheid, als Afgevaardigde dier stad, de vergadering der Algemeene Staten bij, in welke hij meermalen den gewigtigen post van voorzitter bekleedde. *Register m. s. van de Gedeputeerden, welke de vergadering van H. H. M. van Oct. 1576, tot Dec. 1629 bijgewoond hebben.*

(187) UTRECHT. Het Gewest en de stad Utrecht waren, een enkel oogenblik slechts uitgezonderd, tot in het jaar 1576 onafgebroken aan den Spaanschen Koning onderworpen geweest, deels door de gehechtheid van velen, voornamelijk uit de lagere klasse des volks, aan den voorvaderlijken Godsdienst; deels door de magt en den invloed der Geestelijkheid, deels, eindelijk, door het krijgsvolk, hetwelk in dat Gewest zich bevonden had en de inwoners der stad door het slot Vredenburg in teugel hadden gehouden. De dood van Requesens en de gewelddadigheden der Spaansche krijgsknechten, gaven eindelijk eene andere wending aan den toestand der Provincie, en alomme verhief zich de stem der Vrijheid. Er werd dan ook gereedelijk gehoor gegeven aan de uitnoodiging van den Raad van State, toen deze, in Sept. des jaars 1576, de Staten van Utrecht verzocht, eenigen uit hun midden, naar Brussel te zenden, om, met de vertegenwoordi-

digers der overige Gewesten, te raadplegen over het welzijn des Vaderlands en over het verjagen der vreemde krijgslieden. Drie Mannen werden afgevaardigd, welke op den 19 October voor het eerst in de vergadering der Algemeene Staten verschenen, doch wier volmagt omtrent de bevrediging der Gewesten onderling, evenmin als omtrent de uitdrijving der Spanjaarden, voldoende geacht werd. Dit veroorzaakte eenige vertraging, dan eindelijk werden deze zwarigheden uit den weggeruimd, en de Afgevaardigden namen op den negen en twintigsten October zitting. Sedert dien oogenblik, nam de Provincie van Utrecht deel aan de groote aangelegenheden des Vaderlands. Men vindt dezelve onder de Gewesten opgenoemd, welke in November daaraanvolgende de *Pacificatie van Gend* hielpen sluiten, en bij het aangaan van de *Unie* te Brussel teekenden ook hare Afgevaardigden dat gewigtig Verbond. De geestdrift, opgewekt in Utrecht na deszelfs toetreding tot de andere Provincien, werkte met kracht; met mannelijken moed verzetteden de inwoners der stad zich tegen het Spaansche geweld, en zij maakten zich, door de inneming van het kasteel, geheel vrij. Men zie hier over de belangrijke Staatsstukken bij BONDAM, in zijne *Onuitgegeven Stukken*, D. I, p. 1, 3, 7, 33, 77, 221, 227, 289. De *Not. der Algemeene Staten* 1576 zijn mij ook hier nuttig geweest.

(188) ENGHELBERT DE BRUHESEN. Deze was een der Afgevaardigden, die van wege de Staten van Utrecht naar Brussel gezonden werden, en in derzelver

ver vergadering den 29 October 1576 den eed aflei-den en zitting namen. Hij was, naar de getuigenis van BONDAM, *Thesaurier* of *Schatmeester* van het *Capittel van den Dom*, en werd, als vertegenwoordiger der Kapittelen, met die zending belast. Zijne bekwaamheden waren in de Vergadering der Algemeene Staten zeer geacht, hetwelk hieruit kan opgemaakt worden, dat, toen hij op den 3 Aug. 1577 zijn voornemen te kennen gaf, om naar zijne Vaderstad terug te keeren, men betuigde, dat zijn vertrek niet kon geschieden *sans le prejudice de sa Province. Not. der Algemeene Staten.* Wat hem tot dit vertrek bewoog, wordt ter aangehaalde plaats niet gezegd, doch ik vermoede, dat de meer en meer toenemende ommekeer van zaken in zijne Vaderstad hem hiertoe zal aangespoord hebben. Het geslacht van *Bruhesen* toch, was zeer verkleefd aan de zijde des Konings en aan den Roomschen Godsdienst. Enghelbert de vorderingen der Hervormden in zijne Provincie opmerkende, zal waarschijnlijk huiswaarts gekeerd zijn, om hunne pogingen, ware het mogelijk, tegen te gaan, of hij zal niet langer eene stad hebben willen vertegenwoordigen, waaruit zijn broeder de Domdeken, om geloofszaken en Spaanschgezindheid, geweken was. Zie BONDAM, *Onuitgegevene Stukken*, D. II, p. 197. Misschien hebben zijne bekende gevoelens ook aanleiding gegeven tot zijne terugroeping, doch hiervan blijkt niets. Voor het overige kan uit deze bijzonderheden eenigzins opgemaakt worden, waarom *Bruhesen* in de Vergadering der Algemeene Staten zoo zeer geacht was. Zijne gehechtheid aan den

den Roomschen Godsdienst, schonk hem de achting van velen, die denzelfden Godsdienst waren toegedaan; en zijn vertrek werd als nadeelig voor zijne Provincie beschouwd, omdat men vooruit zag, dat hij vervangen zou worden door eenen Man, die van hen in godsdienstige gevoelens verschilde.

(189) JAN TAETS VAN AMERONGHEN, uit een aanzienlijk geslacht gesproten, was de tweede der Afgevaardigden, die, van wege de Staten van Utrecht, naar Brussel gezonden werden. *Burgemeester* der stad Utrecht zijnde, vertegenwoordigde hij den Derden Staat der Provincie. BONDAM l. l. en *Groot Placaatboek van Utrecht*, D. III, p. 174. Zie verder SCHELTEMA, *Staatk. Nederland.*

(190) HENRICK DE VOOCHT VAN RYNEVELDT behoorde tot een oud en aanzienlijk geslacht van Utrecht, hetwelk oorspronkelijk alleen den naam van *De Voocht* of *De Vooght* gevoerd had, doch hetwelk, ten minste in sommige takken, sedert de veertiende eeuw, den naam van *Ryneyelt* schijnt te hebben aangenomen, nadat *Hildebrant de Voocht*, Burgemeester van Utrecht, in huwelijk getreden was met *Clara van Ryneyelt*. *Nob.*, *des Pays-Bas*, T. I, p. 42, 77. Een gedeelte van dit geslacht zettede zich gedurende de Spaansche omwenteling in Vlaanderen neder, en heeft aldaar in groot aanzien gebloeid. *Nob. de Pays-Bas*, T. I, p. 599, *Suppl.* IV, p. 112. *Henrick*, die hier de Unie onderteekent, was, te dezen tijde, *Burgemeester* der stad Utrecht, en werd, van wege

dezelve, in December 1576 naar Gelderland afgevaardigd, om met dat Gewest over *eenige treffelyke zaken*, waarschijnlijk eene naauwere vereeniging tusschen de twee Provincien en den Godsdienst betreffende, te raadplegen. Van daar vertrok hij naar Brussel, en het is ook hier weder, dat wij hem werkzaam zien voor de bevordering van het welzijn des Vaderlands en van zijne Provincie. BONDAM, *Onuitgegeven Stukken*, D. I, p. 215. *Groot Placaatboek van Utrecht*, D. III, p. 174.

(191) FLORIS HEERMALE. Deze Afgevaardigde van Utrecht was *Kanunnik* en *Thesaurier van het Kapittel* van *Oudmunster*. Hij beijverde zich zeer in de Vergadering der Algemeene Staten, om de veiligheid, de rust en het welzijn van zijn Gewest te bevorderen, zoo als blijkt uit onderscheiden zijner Brieven, voorkomende in de door BONDAM *Onuitgegeven Stukken*, D. II. Naderhand was hij een ijverig bevorderaar van de Unie van Utrecht. Onder Leycester, geraakte *Heermale* ingewikkeld in de onlusten, welke te Utrecht ontstonden, en hij werd, dien ten gevolge, der stad uitgezet. Zie verder over hem SCHELTEMA, *Staatk. Nederl.*

(192) FLORIS THIN, te dezen tijde *Advocaat* der Staten van Utrecht, was, gelijk BONDAM l. c., D. I, p. 33 zegt, een man van eene grondige regtskunde, en een groot voorstander der vrijheden van zijn Vaderland, hetwelk hij voornamelijk betoonde, toen hij Utrecht, door Alva wegens Majesteitsschennis schul-

ſchuldig verklaard, en van alle voorregten en vrijheden beroofd, ſtoutmoedig durfde verdedigen. Als Afgevaardigde naar Brusſel gezonden, hielp hij de Unie teekenen, ſtond aldaar de belangen van zijn Gewest ijverig voor, en bevorderde, door nuttige maatregelen, de bevrijding zijner ſtad van het geweld der Spaanſche krijgsknechten. Toen de Noordelijke gewesten zich, bij de Unie van Utrecht, nader vereenigen zouden, was *Floris Thin*, een der Mannen, die dit gewigtig ſtaatswerk met kracht hielpen doorzetten. Gedurende de onlusten, welke onder het beſtuur van Leycester ontſtonden, verzettede hij zich tegen den Hertog, waarvan het gevolg was, dat hem de ſtad ontzegd werd. Na het vertrek van Leycester, werd hij in het rustige bezit zijner voormalige bediening herſteld, en bleef dezelve met ijver waarnemen, tot aan zijnen dood in het jaar 1590. Zie over hem SCHELTEMA, *Staatk. Nederl.*, en de ſchrijvers door hem aangehaald.

(193) PETER FFOEYT. Het geſlacht van *Ffoeyt* was te dezen tijde, en reeds vroeger in aanzien te Utrecht. *Aert Ffoeyt* was in het jaar 1576 Raad dier ſtad, en overleed kort daarna. *Peter*, dien wij hier ontmoeten, behoorde tot de Afgevaardigden, welke van wege Utrecht naar Brusſel gezonden werden. Ik vind zijnen naam onder verſchillende brieven, welke die Afgevaardigden aan hunne zenders ſchreven. Zie BONDAM l. c., D. III, p. 136 en 142, D. IV, p. 116, *Groot Placaatboek van Utrecht*, D. III, p. 174.

(194) MALINES. Deze ſtad, welke met haar gebied, te dezen tijde en vroeger, eene bijzondere Provincie uitmaakte, trachtte, na den dood van Requesens en bij het ontſtaan der bewegingen tegen de Spanjaarden, zich eerst onzijdig te houden, aangemoedigd waarſchijnlijk door de Duitſche Vaandelen, welke aldaar in bezetting gelegen waren, en voor wie, in deze moeijelijke omſtandigheden, onzijdigheid de meest wenſchelijke zaak was. Doch deze krijgsknechten door de bemoeijingen van den Hertog van Aarſchot tot den dienst der Algemeene Staten overgehaald zijnde, volgde *Mechelen* derzelver voetſpoor, en dit Gewest nam deel aan den Gendſchen Vrede, en deszelfs Afgevaardigden teekenden de Unie van Bruſſel. Tot in het jaar 1579 bleef *Mechelen* aan de zaak des Vaderlands getrouw, maar hare inwoners, zeer gehecht aan den Roomſchen Godsdienst en verbitterd over de gewelddadigheden der Hervormden in Gend en in andere naburige ſteden, wisten zich van het Staatſche krijgsvolk te ontſlaan, en ſloten vrede met Parma. Eene bende Engelſchen, in dienst der Algemeene Staten, maakte zich, in het volgende jaar, onverhoeds wederom meester van de ſtad, en gedroeg zich aldaar op eene zeer baldadige wijs. Na deze verovering bleef zij, gedurende vier jaren nog in het bezit der Algemeene Staten, en hare Afgevaardigden verſchenen zoolang in derzelver vergadering. Eindelijk vertoonde Parma zich voor hare muren, en zij was genoodzaakt voor deszelfs wapenen te bukken, tot vreugde van vele harer burgers.

Na-

Notulen der Algemeene Staten, BOR., STRADA en anderen.

(195) GUILIAUME DE MERODE. Een der Afgevaardigden, welke Mechelen in het jaar 1576 naar Brussel zond, om over de algemeene aangelegenheden te helpen raadplegen, was deze *Willem van Merode*, Ridder, Heer van *Royenburch*, onder welke benaming hij in de *Not. der Algemeene Staten* van 4 Dec. 1577 voorkomt. Hij behoorde tot het oud en zeer aanzienlijk geslacht van *Merode*, maar hoe naauw hij aan *Jan*, Baron van Merode, dien wij boven ontmoet hebben, vermaagdschapt was, of in welke betrekking hij tot *Bernard* en *Willem van Merode*, beide leden van het Verbond der Edelen, gestaan hebbe, is mij niet gebleken. Hij was te dezen tijde *Burgemeester*, of, gelijk men aldaar zeide, *Communmeester* der stad Mechelen, en werd in Sep. 1577, met *Elbertus Leoninus*, door de Algemeene Staten naar Gelderland afgevaardigd. BONDAM cit., T. III, p. 238. Na deze zending, woonde hij, als vertegenwoordiger van Mechelen, nog veelmalen de vergadering der Algemeene Staten bij, en zat dikwerf in die Vergadering voor. *Register van Ghedeputeerden van H. H. M.* cit.

(196) JOSSE DE CLAEROUT was afkomstig uit het edel Vlaamsch geslacht, hetwelk den naam van *Ghendt* voerde, en waarin het Burggraafschap der stad Gend langen tijd geweest is. Een der takken van dat geslacht liet in de dertiende eeuw den oorspronkelijken naam

naam voeren, en nam dien van *Claeroot* of *Claerhout* aan, en het is tot dien tak dat *Josse de Claerout* behoort. Hij was Baron van *Maldeghem*, eene oude Baronij in Vlaanderen, van *Coolscamp* en *Uytkercke*, en was gehuwd met *Anna van Merode*, dochter van Richard, Heer van *Frentz*. GRAMAYE. *Antiq. Belgic.*, *Teneremonda*, p. 82, 89. Hij verschijnt hier als Afgevaardigde van Mechelen, in welke stad hij den post van *Pensionaris* bekleedde. Vergelijk over dit geslacht, *Nob. des Pays-Bas*, *Suppl.* III, p. 76 en over dezen Edelman, *Not. der Algemeene Staten* 1 Dec. 1577, *Jurisp. Heroica* in de platen, en A. DU CHESNE TOURANGEAU, *Hist. Gen. des Maisons de Guines*, *d'Ardres*, *de Gand* etc., p. 439.

(197) DIE GHEDEPUTEERDEN DER VRIESCHER OMLANDEN BY GROENICHEN. De stad en de Ommelanden van Groningen hadden tot in het laatst des jaars 1576 gezucht onder de magt der Spanjaarden, en de vrijheidsgeest, welke zich hier en daar had geopenbaard, was telkens door de maatregelen der Stadhouders, voornamelijk door die van den bekwamen Gasper de Robles, Heer van Billy uitgedoofd. Thans echter, nu de geest der Vrijheid, na den dood van Requesens, overal op nieuw was opgewekt geworden, nu de wreedheden der Spaansche krijgsknechten, die zucht algemeen verspreid hadden, kreeg dezelve ook in Groningen een nieuw leven. De Algemeene Staten te Brussel vergaderd, wierpen reeds vroeg het oog op dat Gewest. Zij zonden, te dien einde, Franciscus Martini Stella derwaarts, om, ware het mo-

ge-

gelijk, de omwenteling aldaar te bevorderen; en zij ſchreven ook in dien zin aan den Stadhouder; doch deze, een Portugees van afkomst, en zeer verkleefd aan den dienst des Spaanſchen Konings, was ongezind, hield de brieven terug, bedwong elke beweging, en wist zich meester te maken van Martini. Deze ſchrandere zendeling vond evenwel het middel, om, zelfs in zijne gevangenis, het welzijn des Vaderlands te bevorderen. Hij kocht een deel zijner bewakers door groote beloften om, zettede zich aan derzelver hoofd en nam op zijne beurt Billy gevangen. Nu ſteeg in Groningen de kreet der vrijheid luide van alle zijden op, en dit Gewest omhelsde de zaak des Vaderlands. Een bode, in allerijl afgezonden, bragt deze blijde tijding het eerst in Brusſel; Martini bevestigde dezelve op den 8 Dec. 1576 in perſoon. Terſtond werd het nieuwe Gewest uitgenoodigd tot afvaardiging van Gezanten ter Staats Vergadering. De Ommelanden gaven aan deze uitnoodiging gehoor, en zonden de perſonen, welke wij hier als onderteekenaren ontmoeten; maar de Stad, in altijddurende twist met het Landſchap, oordeelde het niet geraden eenigen af te zenden; ja, wat meer is, zij trad korten tijd daarna in bijzondere onderhandeling met Don Jan, en zocht op die wijze, ten nadeele van het algemeen welzijn, haar gezag boven dat van het Landſchap te handhaven. BOR, D. I, p. 911. En deze is de reden, waarom wij de Ommelanders alleen bij dit verdrag zien optreden, en wij verſtaan door het kennen van deze omſtandigheid de woorden, welke ik in de *Notulen der Algemeene Staten* van 9 Jan. 1577 lees, waarbij de Afge-

gevaardigden der Ommelanden *déclarent expressément, que les Deputez de Groningue ne se sont encoires comparuz mais bien desdictes Ommelanden.* Eerlang barstte de twist tusschen het Landschap en de Stad hevig uit, en de tweedragt verdeelde door kleingeestige jaloezij dat Gewest; eene tweedragt, welke niet eindigde, dan door de tusschenkomst der Algemeene Staten.

(198) CLAES VAN BOERMANY, Hoveling tho Grypskerck. Deze Edelman behoorde tot het oud en aanzienlijk geslacht der *Burmanias*, hetwelk zoo vele waardige Mannen opgeleverd heeft, en hetwelk het Vaderland in den bangen kampstrijd tegen Spanje zoo vele gewigtige diensten heeft bewezen. Naar Brussel gezonden van wege de Ommelanden, teekende hij eerst de Unie, en bleef daarna in die stad, om in de Vergadering der Algemeene Staten de belangen des Vaderlands te helpen bevorderen. Dit duurde echter niet lang; want wij vinden hem als een van de afgevaardigden der Ommelanden, die gedurende de hevige twisten, tusschen Groningen en het Landschap in het jaar 1577 ontstaan, door de stedelingen gevangen genomen werden, die onder strenge wacht bewaakt werden, en vele mishandelingen van hunne Landgenooten moesten ondergaan. Zie BOR, D. I, p. 911, bij wien men, in het elfde en twaalfde Boek, een belangrijk verhaal wegens die twisten aantreft.

(199) HERMANNUS ABT THOE FELWERT enz. Het klooster *Felwert* of *Feldwirth* was eene zeer oude Abdij, gelegen onder Fivelgo nabij Appingendam, toen den

Dam

Dam genoemd, hetgeen hierbij gevoegd is, ter onderscheiding van een ander klooster, elders gelegen, hetwelk, gelijk dit, den naam van *Olde Clooster* droeg. Deze laatste naam had de Abdij van Felwert eenen geruimen tijd na hare stichting, welke in het jaar 1183 geschied was, verkregen. De Geestelijken, welke deze Abdij bewoonden, waren van de orde van den Heiligen Benedictus. Zie *Oudheden en Gestichten van Groninghen*, p. 422. De toenmalige Abt van dit Klooster, treedt hier als een vertegenwoordiger van de hooge Geestelijkheid van Groningen op; naderhand is hij, gelijk Burmania, gemengd geweest in de Twisten van 1577 tusschen de Stad en het Landschap, en hij deelde in deszelfs lot, wordende gelijk die Edelman, door de Groningers in verzekerde bewaring genomen. Bor, l. l.

(200) Hieronymus verrutius, *Syndicus der Ommelanden*, was een der geleerdste en in Staatszaken meest ervaren Mannen van zijnen tijd. Tot oefening in de Letteren naar buiten 's Lands vertrokken, ontving hij grootendeels aldaar zijne opvoeding, en verwierf zich de achting van velen. Maar de liefde tot het Vaderland deed hem huiswaarts keeren. Weldra werd hij tot *Syndicus* der Ommelanden verheven, en hij bekleedde in dien post vele gewigtige bezendingen, onder welke die naar Brussel, niet een der minst belangrijke was. Kort daarna werd hij in de twisten van zijn Gewest gewikkeld en met de overige Afgevaardigden der Ommelanden gevangen genomen, bij welke gelegenheid hem door de Gronin-

gers,

gers, boven anderen, vele mishandelingen werden aangedaan. De vrijheid herkregen hebbende, was hij op nieuw werkzaam voor het Vaderland, en hij betoonde zich tot aan zijnen dood, welke in het jaar 1601 voorviel, een waardig Regent en een groot Geleerde. Zie zijne Levensſchets in SCHELTEMA *Staatk. Nederl.*, en vergelijk over zijne behandeling gedurende de Twisten in Groningen, BOR, XI Boek.

(201) LAMBART TYABRSA VAN STARKENBORCH. Ik vind niets opgeteekend omtrent den Groninger afgevaardigde, die hier geteekend heeft. De naam van zijn geſlacht, hetwelk zeer aanzienlijk was, is evenwel te dezen tijde bekend, daar *Johan van Starkenborch*, waarſchijnlijk een van deszelfs bloedverwanten, door BOR wordt opgenoemd onder de Ommelandſche Afgevaardigden, welke in 1577 door de Groningſche ſtedelingen gevangen genomen werden. Volgens berigten, is dat geſlacht nog in Groningen aanwezig.

(202) PETER SYCKYNGHE. Het geſlacht van *Syckynghe*, of *Sickinga*, gelijk BOR het noemt (bij SCHELTEMA heet het *Sickinge*), was te dezen tijde en reeds vroeger, in groot aanzien in Groningen. De vermelde ſchrijver geeft in zijn *Staatkundig Nederland* de levensſchets van *Peter van Sickinge*, als van een' Man, die gedurende vele jaren Burgemeester van Groningen geweest is, en die bij menigvuldige gelegenheden, ijver en bekwaamheid aan den dag heeft gelegd. Intusſchen durf ik niet verzekeren, dat de per-

persoon die bij SCHELTEMA voorkomt, dezelfde zij, welke hier het Verbond geteekend heeft, ten minste moet hij alsdan zeer hoog bejaard geweest zijn, daar hij reeds in het jaar 1524 als Staatsman voorkomt. Twee leden van dit geslacht worden geteld onder de Afgevaardigden der Ommelanden, welke in 1577 door de Groningers gevangen genomen werden.

(203) EISO JARGHES behoorde tot een oud en edel geslacht, hetwelk nog aanwezig is, en waarvan een der leden thans in de tweede kamer der Staten-Generaal zitting heeft. Reeds vroeg deed *Eiso* zich kennen als een ijverig voorstander van de vrijheid en van den Hervormden Godsdienst, en hij was, dien ten gevolge, in het begin der Spaansche troebelen, genoodzaakt het Vaderland voor eenigen tijd te verlaten. Teruggekeerd, werd hij, toen de Ommelanden zich aan het bewind van den Raad van State en der Algemeene Staten onderworpen hadden, naar Brussel afgevaardigd, en hij teekende, gelijk uit het oorspronkelijk stuk blijkt, de Unie. *Jarghes* had daarna een groot deel aan de twisten, welke in het jaar 1577, tusschen de stad Groningen en het Landschap ontstonden. Hij was niet onder de gevangenen, maar hielp krijgsvolk tegen de stad op de been brengen, en werkte zeer mede tot bijlegging der geschillen. Bij de sluiting van de Unie van Utrecht, was hij een dergenen, die zich voor deze vereeniging ten sterkste beijverden, en hij werd, van wege zijn Gewest, naar de vergadering der Bondgenooten gezonden, om dat

gewigtig Verbond te teekenen. Hij overleed in het jaar 1584. Zie BOR, D. I, p. 911—916, 960—965, en SCHELTEMA, *Staatk. Nederl.*

(204) WIJ GEDEPUTIERDEN DES LANDES UND STEDEN VAN OVERISSELL. Reeds op den eersten November 1576 noodigden de Algemeene Staten, te Brusfel vergaderd, Overijsfel uit, om zich met de overige Gewesten te vereenigen, en zij herhaalden andermaal deze uitnoodiging. Doch, hoe goedgezind velen in dat Gewest waren, kon hieraan niet voldaan worden *der oorsaken*, gelijk zekere afgevaardigden van Overijsfel zich in de vergadering der Staten van Gelderland uitdrukten, *dat de steden Deventer en Campen met overtollige knechten beset waren*, van wie zij vreesden, dat, indien zij zich voor de Algemeene Staten verklaarden, zij *oer overrompelen solden, wie men cortling van Antwerpen en Maestricht gesien had*. BONDAM, *Onuitgegeven Stukken*, D. I, p. 267. Zij verzochten derhalve, dat men hun dit niet ten kwade mogt duiden, *maar eene corte tijd met hun geduld hebben wolde, dewiel et niet aen oeren wil, dan der saken gelegentheit mangelde*. Zij zouden trachten zich met de inliggende krijgsknechten te verdragen, *vern hoopende hun eene silveren ofte gulden brug te maken*. BONDAM cit. Deze waren de redenen, welke Overijsfel eenen geruimen tijd beletteden, om zich met de overige Gewesten te vereenigen. Deszelfs Afgevaardigden waren dan ook niet tegenwoordig, toen de Unie van Brusfel op den negenden Januarij 1577 gesloten werd. Eerst in Februarij kon in onderhande-

deeling met de krijgsknechten getreden worden, en nog op den 14 April van dat zelfde jaar vind ik in de *Not. der Algemeene Staten* eene nadere uitnoodiging aan de Staten van Overijsfel, om eenigen uit hun midden naar Brusfel te zenden, en zich bij de Algemeene Staten te voegen. Eindelijk verfchenen die Afgevaardigden op den negen en twintigften van Bloeimaand, „ apportants, zoo als men leest in de *Onuit-* „ *gegeven Notulen der Algemeene Staten*," leur pro- „ cure pour besoingner avecq les aultres Deputez, — „ à condition expresse, que riens ne sera renoncé à „ l'endroit de la Religion Catholique Romaine nij à „ l'obeissance due à Sa Majesté, et que le tout se „ faict sans demunition de leurs privileges et anciens „ droictz et sans contribuer aultre chose qne selon „ leur ancienne manière de faire et sans leur prece- „ dent consentement"; woorden, die zeer opmerkelijk zijn, en de gezindheid en den toeftand van dat Gewest duidelijk leeren kennen. Vergelijk BONDAM, *Onuitgegeven Stukken*, D. II, p. 306. Het blijkt uit dit alles, dat de toetreding van Overijsfel eenige maanden later gefchied is, dan de fluiting van de Unie, en dat derhalve de onderteekening van derzelver vertegenwoordigers ook later plaats gevonden heeft, dan van de overige Gewesten. En hieruit kunnen wij verklaren, waarom de Afgevaardigden dezer Provincie in het oorfpronkelijke ftuk binnen eene zeer geringe ruimte, en als het ware tusfchen de Afgevaardigden der Ommelanden geteekend hebben. Te laat toegetreden, om vóór de Ommelanden, boven welke Overijsfel altijd den voorrang gehad heeft, te teeke-

nen, hebben dezelve liever in een eng bestek zich tusschen gevoegd, dan dien rang te verwaarloozen; een denkbeeld, hetwelk in den geest des tijds verschooning vindt, doch in ons oordeel niet van kleingeestigheid kan vrij gesproken worden.

(205) Eusebius bentynck, die hier als een der Afgevaardigden van Overijssel voorkomt, behoorde tot het aanzienlijk geslacht van *Bentijnck*, was *Drost van Tsselmuiden* en lid der Ridderschap van Overijssel. Zijn dienst werd in onderscheidene belangrijke aangelegenheden gebezigd. Eerst naar Brussel gezonden, teekende hij aldaar, gelijk uit het Verbond blijkt, de Unie, daarna werd hij nevens anderen afgevaardigd, om met de Bevelhebbers van het krijgsvolk, hetwelk Deventer nog bezet hield, in onderhandeling te treden. Zie bondam, *Onuitgegeven Stukken*, D. IV, p. 178, 186, D. V, p. 162.

(206) Johan ripperda, lid der Ridderschap van Overijssel, behoorde tot het in de Geschiedenis zeer bekende geslacht van dien naam. Hij werd met Bentijnck naar Brussel afgevaardigd ter teekening van het Verbond, en werd daarna nevens denzelven naar Deventer gezonden, om eene overeenkomst te sluiten met de Bevelhebbers van het krijgsvolk in die stad. Zie bondam l. l.

(207) Bernhardt van wynssem, *Licentiaat* in de Regten, was in het jaar 1572 *Schepen*, en in de jaren 1572, 1575 en 1576 *Raad* der stad *Deventer*.

Hij

Hij werd van wege die ſtad, naar Bruſſel afgevaardigd, om Overijsſel met de Algemeene Staten te vereenigen, en teekende aldaar de Unie. BONDAM l. l., D. III, p. 294, D. V, p. 72, en DUMBAR, *Kerkelijk en Wereldlijk Deventer.*

(208) COERNRAEDT VAN DER VECHT was *Burgemeester* der ſtad *Campen*, en een van de vertegenwoordigers der ſteden van Overijsſel, in de vergadering der Algemeene Staten, alwaar hij zich in October 1577 nog bevond. BONDAM l. l., D. III, p. 295.

(209) JAC. ELST. Ik heb, met de meeste vlijt, niets omtrent dezen Afgevaardigde, dien ik vermoede, dat een lid der regering van Zwolle was, kunnen opſporen.

(210) CORNELIUS WEELLEMANS was *Griffier* der Algemeene Staten, en ſchijnt hier zijne handteekening geplaatst te hebben, tot goedkeuring en bevestiging, in naam der Algemeene Staten, van de onderſchrijving der Unie door de Afgevaardigden der Provincien, welke later, dan de overige, tot dat Verbond toegetreden waren. In het jaar 1578 leide *Weellemans* dien zwaarwigtigen post, om zijne hooge jaren, neder; misſchien was zijne genegenheid tot den Spaanſchen Koning hiervan ook gedeeltelijk de beweegreden. Hij werd ten minſte hiervan verdacht, en in Augustus van hetzelfde jaar door de Bruſſelaren, uit dien hoofde, in verzekerde bewaring ge-

gesteld. Het was niet, dan op voorspraak der Algemeene Staten, dat hij zijne vrijheid herkreeg. *Not. der Algemeene Staten*, 1578.

(211) WTE NAEME — DE STEDEN VAN VRIESLANT. Gelijk het naburige Groningen, zuchtte ook Vriesland lang onder het Spaansch geweld. Want, hoezeer de Vriezen zich, bij den aanvang der Spaansche beroerten, ijverig voor de zaak des Vaderlands betoond hadden, moesten zij spoedig onderdoen voor de wapenen van den dapperen Billy. Eerst, nadat die Stadhouder door Martini Stella in Groningen was gevangen genomen, staken zij de banier der Vrijheid op nieuw omhoog. Deze, in zoo vele opzigten belangrijke Provincie, was, reeds vóór het sluiten van den Gendschen Vrede, door de Algemeene Staten te Brussel vergaderd, uitgenoodigd, om zich met de overige Gewesten te vereenigen, en zij hadden meermalen op de toezending van hare Afgevaardigden aangedrongen. De vermelde omstandigheden verhinderden zulks den Vriezen. Toen zij eindelijk verlost waren, was het eerste werk, twee Afgezanten uit hun midden te zenden, wien de last werd opgedragen, aan de Algemeene Staten te verklaren, dat zij nimmer tot hiertoe op eene wettige wijze van de gesloten verbonden berigt ontvangen hadden, omdat de tijding hiervan, door het terug houden der brieven door Billy, niet tot hen gekomen was, maar dat zij gezind waren, om deel te nemen aan de Gendsche bevrediging. *Not. der Algemeene Staten* en SCHWARTZENBERG, *Charterboek van Vriesl.*, D. III, p. 1078—1081. Doch, de volmagtde-

dezer Afgevaardigden werd onvolledig geacht, en het was uit dien hoofde, dat de Algemeene Staten op den 31 December 1576 verklaarden, dat zij de inwoners van Vriesland hielden „ pour diligents et qu'ils „ jouiront de la pacification et du fruyt, sy avant ou „ en dedans un mois, ils se joignent par effect avec „ les Estatz." *Not. cit.* De onzekere toeſtand van het Gewest, en de verſchillen tusſchen de Edelen, als Vertegenwoordigers van het platte Land, en de Steden hielden de voldoening aan dit verlangen der Algemeene Staten tegen. Het was eerst, nadat de rust eenigzins in die Provincie herſteld was, en nadat de verſchillen, door tusſchenkomst van den nieuw benoemden Stadhouder, *George de Lalaing*, Heer van *Ville*, *Rennenberg* daarna genaamd, beſlecht waren, dat beſloten werd, om op nieuw Afgevaardigden naar Brusſel te zenden. Dit geſchiedde in de maand Maart des jaars 1577, toen van wege de ſteden *Christoffel Aernsma*, van wege het platte Land *Marten van den Nytszem*, *Schelto van Tzaerda* en *Ffeyke Tatmas* derwaarts gezonden werden. De laatſte waren van eenen bepaalden last tot het aannemen van den Gendſchen Vrede en van de Unie voorzien, maar zij vonden, bij hunne komst te Brusſel, zoo vele zwarigheden hunnen Lande betrekkelijk, dat het hun goeddacht, *hun eyghen huys eerst en vooral te reynighen, eer zy na een ander omsaeghen.* De Steden zonden *Aernsma* in den beginne ſlechts met het bevel, om naar de omſtandigheden te handelen, en niet vóór den eerſten April magtigden zij hem, om van harentwege zich met den Gendſchen Vrede en met

 de

de Unie te vereenigen. Ten gevolge hiervan, en na het wegnemen der bezwaren, werden de Vriesche Gezanten tot de onderteekening der Unie toegelaten. Uit het beloop dezer omstandigheden is het te verklaren, waarom, zoo als het oorspronkelijk Verbond leert, de onderteekening van Vriesland eerst op den *twee en twintigsten April* des jaars 1577 heeft plaats gehad. — Maar het *Eeuwig Edict* was immers te dien tijde reeds door Don Jan verleend, waartoe kon de toetreding van Vriesland tot de Unie toen nog dienen? Deze is eene vraag, welke zich, naar mijn inzien, van zelve aanbiedt. Het is waar, dat een der groote bedoelingen, die, namelijk, om den Landvoogd tot de aanneming van den Gendschen Vrede aan te sporen, bereikt was; maar het bleef nog altijd van belang, de geslotene vereeniging in stand te houden, en, zoo veel mogelijk, te versterken, al ware het alleen met inzigt geweest, om het vertrek der vreemde krijgsknechten te bespoedigen. Hiertoe was de toetreding van een magtig en vermogend Gewest, zoo als Vriesland, zeer geschikt. En zal het ons dan verwonderen, dat de Algemeene Staten de onderteekening van deszelfs Vertegenwoordigers, hoe laat die ook plaats vond, nog als eene zaak van groot gewigt aanmerkten? De *Not. der Algemeene Staten* van de jaren 1576 en 1577 geven omtrent dit gebeurde veel licht, maar vooral de oorspronkelijke stukken, voorkomende in het *Charterboek van Vriesland*, uitgegeven door SCHWARTZENBERG, D. III, p. 1084, 1085—1087, 1114, 1115, 1119 en in SCHOTANUS, *Geschiedenis van Vriesland*, p. 810, alwaar de lastbrief voor de Afgevaar-

waardigden van het platte Land gevonden wordt. Vergelijk ook WINSEMIUS, *Historae*, p. 274.

(212) C. AERNSMA. Wie *Christoffel Aernsma*, die hier als vertegenwoordiger der Vriesche steden optreedt, geweest zij, blijkt uit den magtigingsbrief, waarbij hem de onderteekening der Unie bevolen werd. Aldaar wordt hij *Doctor en Advocaat voor den Majesteits Hof van Vriesland* genoemd. Ten tijde van het Stadhouderschap van Billy, was hij belast geweest met het ontvangen van de toegestane Propijnen. Hij was een man van groote ervarenheid.

(213) DIE GEDEPUTIERDEN — VAN WESTVRIESLANT. Na hetgeen in de vorige aanteekeningen gezegd is, wijst het zich van zelf aan, dat *Westvriesland* te dezer plaatse niet dat gedeelte van Noordholland beteekent, hetwelk wij gewoonlijk noemen *Westvriesland*, maar *Vriesland* alleen, de *Provincie Vriesland.* Dit moge thans vreemd klinken, in vroegere tijden, in de dagen van de sluiting der Unie, was die benaming zeer gemeen. EGGERIK BENINGA in zijne *Historie van Oostvrieslant*, te vinden in de *Analecta van* MATTHEUS, T. IV, spreekt vele malen van de *Westvriezen*, verstaande door dezelven de inwoners van de tegenwoordige Provincie Vriesland. Een duidelijk voorbeeld hiervan, vinden wij in zijn tweede Boek, hoofdstuk CXXIX, alwaar hij zegt: Anno MCCCCLXXVII „ hebben de Groningers mit de Umlanden mit den „ *Westfreezen, als de Sevenwolden, Ostergoe und*

 Wes-

„ *Westergoelande eene nye verbintnisse und frede* „ *gemaket*"; uit welke plaats duidelijk blijkt, dat hij met *Westvriezen* geene anderen, dan de inwoners van het tegenwoordige Vriesland bedoelt. Ook ten tijde dezer Unie, was de benaming van *Westvriesland* voor *Vriesland* zeer gewoon. De woorden der Afgevaardigden, die wij zeker weten, dat tot het eigenlijke Vriesland behoorden, toonen dit reeds; maar bovendien wijzen de oorspronkelijke gedenkstukken van dien tijd dit uit. In een voorstel, door den Graaf van Lalaing aan de Afgevaardigden van Vriesland op den 12 Jan. 1577 gedaan, noemt hij deze tweemalen, *Gedeputeerden van Westvrieslandt, te vergaderen tho Leeuwaarden.* In een vertoog van de bovenvermelde Afgevaardigden, noemen zij zich *Gedeputeerden* des lands van *Westvriesland*, verwisselende dien naam, eenige regelen verder, met dien van *Vriesland.* SCHWARTZENBERG cit., T. III, p. 1086 en 1117. Ik zou met meerdere voorbeelden dit kunnen ophelderen, doch het gezegde is voldoende, om te doen zien, dat door *Westvriesland* geen ander landschap dan het tegenwoordige *Vriesland*, de *Provincie Vriesland* moet verstaan worden. De namen van *Vriesland* en *Westvriesland* werden, ten tijde van de sluiting der Unie, met elkander verwisseld.

Wat, voor het overige, aangaat, de bijzondere teekening der Unie van de Steden en van het platte Land: dit schijnt te moeten toegeschreven worden aan de twisten, welke, naar ik gezegd heb, in dat Gewest te dezen tijde bestonden. De Afgevaardigde van de

de Steden had in last, bij zijn vertrek naar Brussel, om, ware het mogelijk, gemeenschappelijk met de vertegenwoordigers van het platte Land te werk te gaan; maar de kleine belangen verdeelden toen, gelijk zoo lang daarna, het groote, het algemeen belang, en elk, gelijk bij deze omstandigheid, ging tot nadeel van het Vaderland in het bijzonder te werk, even als of zijne landgenooten hem niet aangingen, als of er geene naauwe betrekkingen bestonden tusschen de bewoners van een en hetzelfde Gewest.

(214) MARTEN VAN DEN NYTZEM. De eerste der afgevaardigden van het platte Land, dat is van de Edelen en Eigengeërfden buiten de Steden, was *Jonker Marten van den Nytzem*, gelijk hij ter dezer plaatse zich teekent, of *van der Nytzem*, *van Nysten* en *Nisten*; want alzoo komt die naam elders voor. Hij was een man uit edelen huize, verwant aan de aanzienlijkste geslachten van zijn Gewest, en zoon van *Karel*, ook *Carle van den Nytzem*, die in het jaar 1539 onder de Raden van den Hove van Vriesland vermeld wordt, en ten jare 1569 de waardigheid van Voorzitter in dat Hof bekleedende, overleed. SCHWARTZENBERG, D. III, p. 693 et VIGLII *Epistt. ad Hopperum*, *epist* 69. Marten vertegenwoordigde bij deze Unie, zoo als bij andere gelegenheden, het landschap Westergo. Hij was een ervaren Staatsman, wiens dienst wegens zijne bekwaamheden, in vele aangelegenheden, ten nutte van het Vaderland gebezigd werd. In de moeijelijke omstandigheden, in welke Vriesland zich, gedurende de eerste jaren der Spaansche

ſche omwenteling bevond, betoonde hij zich een ijverig verdediger van de regten en vrijheden zijner Provincie. Hiervan gaf hij blijken in het jaar 1572, toen hij aan de onmatige geldsvorderingen van Billy eenen mannelijken tegenſtand hielp bieden. Doch, toen de oneenigheden, wel verre van af te nemen, in dat Gewest na dien tijd hooger en hooger klommen, en het misnoegen tegen den Stadhouder dagelijks toenam, beſloten de Vriezen, jaloersch op de handhaving hunner voorregten, in het jaar 1574 eenen afgezant naar Requeſens te zenden, om over de handelwijs van Billy te klagen. Deze gewigtige en tevens gevaarlijke last werd aan *Van Nytzem* opgedragen, in welks uitvoering hij met vele bezwaren te kampen had, doch van welken hij zich tot genoegen zijner landgenooten kweet. Een gedurig tegenſtander aan de gewelddadigheden van Billy geweest zijnde, werd *Van Nytzem*, bij de omwenteling van 1576 en 1577 het meest geſchikt geacht, om met de twee hier vermelde afgezanten naar Bruſſel te verreizen, en om Vriesland met de Algemeene Staten te vereenigen. Zie WINSEMIUS, *Histor.*, p, 192, 193, 203, 211, 212, 254, 274, SCHWARTZENBERG, *Charterboek*, p. 901, 965, 988, enz. Ook van dezen last kweet *Van Nytzem* zich uitmuntend, en hij verwierf zich de achting van de vergadering der Algemeene Staten. Ten blijke hiervan, ſtrekke, dat eene belangrijke bezending naar Maastricht van hunnent wege hem toevertrouwd werd, en hij gedroeg zich hierin, en in vele andere omſtandigheden, met zoo veel beleid, dat hij niet alleen de goedkeuring van zijne Zen-

ders

ders erlangde, maar zelfs met een geschenk van 4000 gulden door de Algemeene Staten beschonken werd. Ten laatste verlangde hij naar Vriesland terug te keeren, waartoe de oneenigheid der Bondgenooten, de teruggang van de goede zaak, en de steeds voortdurende onrust in zijn Gewest, waarschijnlijk hem zullen hebben aangespoord. Op zijn dringend verzoek, gaven de Algemeene Staten hem daartoe op den 18 Julij 1578 verlof, maar lieten hem niet vertrekken, zonder een vererend getuigschrift. Ik vind dit aldus in de *Notulen der Algemeene Staten* vermeld: „ Sur la proposition verbale du Sr. Martin de Nit„ zen desirant partir pour sa Province, est dict, „ d'accorder au dict de Nitzen lettres testimoniales „ de ses bons devoirs et offices, de sa prudhom„ mie et bonne versation, attendu qu'il s'est fort „ bien acquitté durant le tems de sa commission ot„ tenue des Estatz de Frise." Voor het overige, was het geslacht van *Van Nytsem* of *Nitsen* nog lang na dezen tijd bekend. In de jaren 1698 en 1724 komt *Bartholomeus van Nysten* als Grietman van *Rauwerderhem*, de elfde grietenij van Oostergo, voor, zijnde *Gedeputeerde* van de Staten van Vriesland. Zeer waarschijnlijk was deze Grietman een afstammeling van *Marten van Nytsem*.

(215) SCHELTO VAN TZAERDA. De naam van dit adelijk geslacht wordt op verschillende wijze gespeld, als *Tzaerda*, *Tyaerda*, *Tjarda*, *Tjaarda*, *Tjaerda*. Hetzelve was, ten tijde van de sluiting der Unie, in Vriesland zeer in aanzien, en is, zoo als de Heer

SCHEL-

SCHELTEMA meent, aan wien ik eenige bijzonderheden omtrent de Vriesche afgevaardigden verschuldigd ben, nog niet uitgestorven. *Schelto van Tzaerda*, die hier geteekend heeft, schijnt in het begin der Spaansche troebelen, zich voor de zaak der Vrijheid te hebben onderscheiden; ik lees ten minste zijnen naam onder de aanzienlijke personen, welke in 1568, om oproerigheid tegen den Koning, uit Vriesland verbannen werden. SCHWARTZENBERG, D. III, p. 737. Het leed echter niet lang, of hij keerde terug; want ten jare 1572 komt hij reeds onder de Volmagten van Westergo voor. Zijne zucht voor de vrijheden en voorregten van zijn Vaderland had hij bij zijne terugkomst niet afgelegd. Gelijk *Van Nytzem*, verzettede hij zich in 1574 tegen de onmatige eischen van Billy. Toen Vriesland eindelijk de zijde der Algemeene Staten in het jaar 1576 openlijk gekozen had, werd *Tzaerda* met *Van Nytzem* en *Tatmas* naar Brussel gezonden, en het was toen, dat hij de Unie teekende, volgens den last zijner Zenders.

(216) FF. TATMAS. *Ffeycke Tatmas*, *Tatmans* of *Tetmans*, want aldus vinde ik den naam van dezen Afgevaardigde gespeld, was uit het Kwartier van *Zevenwolden*, en behoorde ook onder diegenen, welke zich in het jaar 1574 tegen de gewelddadigheden van Billy verzet hadden. Zijne vrijheidsliefde deed hem bij de omwenteling des jaars 1576 verkiezen, om eerst met den nieuw benoemden Stadhouder in onderhandeling te treden, en daarna, met

Nyt-

Nytsem en *Tzaerda*, naar Brusfel te verreizen, alwaar hij nevens hen de volledige vereeniging van Vriesland met de Algemeene Staten hielp tot stand brengen, en de Brusfelfche Unie hielp teekenen. Hij stierf waarfchijnlijk in het jaar 1601. SCHWARTZENBERG cit., T. III, p. 993, 1106, 1115, 1121 en WINSEMIUS cit., p. 270 en 274. Zie ook SCHELTEMA, *Staatk. Nederland*.

(217) AYANT LES DEPUTEZ DES ESTATZ GENERAULX — REQUIS CEULX DU CONSEIL D'ESTAT etc. Zoodra Requefens overleden was, had de Raad van State, als het naast daartoe geregtigd, het bewind over de Zuidelijke gewesten, in naam des Konings van Spanje, op zich genomen. Naar de raadgevingen van Hopperus, keurde Filips deze daad goed, en hij bevestigde den Staatsraad in het tijdelijk bestuur, met bijvoeging van eenige nieuwe leden bij Aarfchot, Berlaymont en Viglius, waaruit dezelve ten dien tijde flechts bestond. Maar fpoedig rezen er vermoedens van de zijde der Nederlanders tegen fommige Raadsleden, welke zoodanig toenamen, dat Heze en Glimes zich verstoutten, in Herfstmaand des jaars 1576, gewapenderhand zich meester te maken van den geheelen Raad van State. De toedragt en gevolgen van deze gewigtige daad zullen hier onder ontwikkeld worden. Het leed evenwel niet lang, of Aarfchot en anderen werden vrijgelaten, en nu besloten de Algemeene Staten, het getal der leden van den Raad met eenige bekwame en aanzienlijke Mannen te vermeerderen. De *Hertog van Aarfchot* werd door hen, in naam des

des Konings, tot Hoofd van den Raad, en beleider van alle gewigtige aangelegenheden benoemd; *Lalaing* werd naast hem, als medehelper, geplaatst; *Havré*, *Willerval*, *Gognies*, *Swevegem*, *Mericourt* en eenige anderen, alle Edellieden, welke wij reeds als Mannen van groot gezag hebben leeren kennen, werden aan dezelve tot leden toegevoegd. Deze zijn het, die in hunne betrekking van Staatsraden, hier ter plaatse verklaren, op uitnoodiging der Algemeene Staten, de Brusselsche Unie goed te keuren. Het was met reden, dat de Algemeene Staten deze goedkeuring van groot belang rekenden. Want de Raad van State in deze oogenblikken de eenige erkende vertegenwoordiger van den Koning zijnde, bezat dezelve alleen de bevoegdheid om de Unie van 's Konings wege te bekrachtigen. En hieraan is het toe te schrijven, dat de Algemeene Staten bij denzelven op die bekrachtiging aandrongen. Zij meenden, door die bekrachtiging, zich te dekken tegen, en zich te bevrijden van de beschuldiging eener onwettige handelwijs in het sluiten van dit Verbond. — Uit naam van den Staatsraad, teekende J. BERTI. Deze was eerst als Geheimschrijver bij de Landvoogdesse Margaretha geweest, en was door haar in vele gewigtige zaken gebezigd; daarna tot *Secretaris* van den Raad van State aangesteld, deelde hij in het lot van dien Raad, en werd met denzelven gevangen genomen en ontslagen.

(218) ET MOY COMTE DE BERLAYMONT — BARON DE RASSENGHIEN — COMTE DE MANSFELTT. Er zijn twee zaken, welke voornamelijk onze opmerking verdie-

dienen bij het lezen van de onderteekening dezer drie Perfonen: 1°. Wie zij waren; 2°. Waarom zij onder de onderteekening, welke van wege den Raad van State gefchiedde, niet begrepen zijn, maar later en in het bijzonder geteekend hebben. Ik zal aan beide onderwerpen het noodige licht trachten bij te zetten.

1o. Wie waren *Berlaymont* en *Mansfeltt?*

De COMTE DE BERLAYMONT is de bekende *Graaf Karel van Berlaymont*, door wien de naam van *Geuzen* aan de Verbonden Edelen gegeven werd. Hij was de zoon van *Michiel*, *Baron vau Berlaymont*, Heer van *Floyon* en *Hautepenne*, en van *Maria van Berault*. Opvolger van zijnen vader in deszelfs bezittingen en waardigheden, waartoe die van Erffchenker van Henegouwen, verknocht aan het bezit van Berlaymont, behoorde, werd hij door gunst van Koning Filips tot *Graaf van Berlaymont* verheven, met de Ridderorde van het Gulden Vlies befchonken, tot Opperjagermeester van Braband, Vlaanderen en Namen benoemd, tot Raad van State, Voorzitter van den Raad der Geldmiddelen, en tot Stadhouder en Souverein-Baillju van het Graaffchap Namen aangefteld. Al deze gewigtige betrekkingen moesten *Berlaymont* noodzakelyk een belangrijk aandeel geven aan de groote gebeurtenisfen, welke in het Vaderland te zijnen tijde voorvielen. Hij verklaarde zich, van het begin der Spaanfche omwenteling af aan, openlijk voor de zijde des Konings, en bleef aan zijne keuze getrouw. Onze Gefchiedfchrijvers hebben hem niet met voldoende onzijdig-

 heid

heid beoordeeld, en in hem niets meer, dan een aanhanger der Dwingelandij gezien. Doch, indien bekwaamheden, dapperheid, opregtheid en vaste trouw in de moeijelijkste omstandigheden, aanspraak mogen maken op de goedkeuring van het Nageslacht: dan mag de Nakomelingschap die hoedanigheden en deugden in Berlaymont eerbiedigen, en hem onder de groote Mannen van het Vaderland rangschikken. Jammer slechts, dat zijne onderteekening der Brusselsche Unie zijne onafgebrokene gehechtheid aan den Koning bevlekte; dubbel jammer, dat zijn spoedige afval van dit zoo plegtig bezworen Verbond, zijn anders in vele opzigten achtingswaardig karakter bezoedeld heeft. Hij overleed, hoog bejaard zijnde, te Namen, in het jaar 1578, zeer betreurd van allen, die zijner partij waren toegedaan. „ Si quis in Belgio," zegt STRADA van hem, „ Religionis ac Regis partes „ domi aeque ac belli strenue constanterque defendit „ ipse, docuitque easdem artes liberos suos." Weinige woorden, doch welke Berlaymont naar waarheid doen kennen. Zelf aan zijnen Koning en zijnen Godsdienst getrouw, prentte hij diezelfde verkleefdheid zijnen kinderen in, en de namen van *Hierges*, *Meghem*, *Floyon* en *Hautepenne*, zonen, waardig zulk eenen Vader, verhoogen den roem van het Hoofd van een zoo voortreffelijk geslacht. Zie over hem *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. II, p. 16, onze Geschiedschrijvers, en vooral ook SCHILLER, *Abfall der Niederlanden*, th. I, b. 3, p. 178.

COM-

COMTE DE MANSFELTT. *Pieter Ernest Graaf van Mansfeltt*, uit een oud en zeer aanzienlijk Duitsch geslacht geboren, was in het jaar 1543 voor het eerst met Keizer Karel in de Nederlanden gekomen. Hij verbond zich, door zijn huwelijk met *Margaretha van Brederode*, zuster van den vermaarden Graaf Hendrik, nader aan deze Gewesten, en bleef aldaar tot aan zijnen dood in 1604. Beroemd door zijne dappere krijgsdaden, en in hoog aanzien door zijne waardigheid van Stadhouder over Luxemburg en van Stadsvoogd van Brussel, moest Mansfeltt noodzakelijk, bij het ontstaan der beroerten, in dezelve worden gewikkeld. Zijne keuze was voor de partij, voor welke hij zich verklaarde, belangrijk. Het scheen in den beginne, daar hij de strenge maatregelen, welke tegen de Hervormden genomen werden, veroordeelde, dat hij de zaak der Vrijheid, aan welke zijn zoon Karel zich had toegewijd, niet ongunstig was; maar weldra bepaalden eerzucht en de vrees, van de zekere gunst des Konings voor eene onzekere vrijheid te verliezen, zijne gevoelens. Van dien oogenblik af, was hij een der ijverigste voorstanders van den Spaanschen Monarch, en hij betoonde zich als dusdanig onder Margaretha en Alva. In het jaar 1576 werd hij, met de overige leden van den Raad van State, na den dood van Requesens, gevangen genomen, en hij teekende, na zijne loslating, de Brusselsche Unie; doch evenmin Berlaymont dit welmeenend gedaan had, trad Mansfeltt ook geenszins uit genegenheid tot dit Verbond toe. Want, nadat hij den last, om de vreemde krijgsknechten, volgens het Eeuwig Edict, buiten

's Lands te geleiden, volbragt had, koos hij openlijk de zijde van Don Jan, en hij was een der voornaamſte Veldheeren, die voor den Oostenrijker de zege bij Gemblours behaalden. In deze gevoelens bleef hij onder de volgende Landvoogden volharden. IJverig in de bevordering van 's Konings belangen, woonde hij de voornaamſte belegeringen en gevechten van die dagen bij, en onderſcheidde zich bij alle gelegenheden door dapperheid en beleid. Hierdoor verwierf hij zich de achting van Parma en de liefde des Konings, van wien hij menigvuldige blijken van dankbaarheid verkreeg. Tot op het laatst van zijn leven was Mansfeltt aldus werkzaam, ſtervende in den hoogen ouderdom van zeven en tachtig jaren. Van METEREN noemt hem, te regt, „ een zeer kloeck „ Heere, van goeden verſtande, een groot Hovelingh, „ van ſyn Princen seer bemint." Zie STRADA op verſchillende plaatſen, WAGENAAR, D. VI, p. 42, 112, D. VII, p. 114, D. IX, p. 169 en vooral VAN METEREN, p. 504, bij wien eene belangrijke levensſchets van Mansfeltt gevonden wordt.

20. *Waarom zijn Berlaymont en Mansfeltt niet begrepen onder de onderteekening, welke van wege den Raad van State geſchiedde? waarom teekenden zij later?* De beantwoording dezer tweede vraag valt, na het gezegde, niet moeijelijk. De reden, waarom zij niet onder de algemeene onderteekening van den Raad van State begrepen zijn, is deze, dat, terwijl de andere leden van dien Raad, na eene kortſtondige gevangenis, losgelaten werden, zij nog eenen geruimen tijd in verzekerde bewaring bleven.

Daar

Daar de gevangenneming van den Raad van State en de loslating van sommige leden van denzelven, in een zeer naauw verband staan met de voortdurende bewaking en eindelijke vrijstelling van Berlaymont en Mansfeltt: oordeel ik het der moeite waardig, de toedragt dezer gewigtige gebeurtenis, welke te dien tijde zoo veel opziens baarde, eenigzins nader te ontwikkelen, voornamelijk, omdat de onuitgegeven Notulen der Algemeene Staten hier over een nieuw licht verspreiden.

Het gewoon verhaal luidt, dat Glimes, op last van *Willem van Hoorn*, Heer van *Heze*, Kolonel en Stadsvoogd van Brussel, in het begin van Herfstmaand des jaars 1576, zich gewapenderhand van den Raad van State meester maakte, en deszelfs leden gevangen hield, daarna het meerendeel derzelve ontsloeg en ook ten laatste de twee hier vermelde Edelen in vrijheid stelde. Doch, zou een Kolonel op eigen gezag eene daad van zulk eenen gewigtigen aard, en verbonden met zoo vele gevaren, hebben durven bedrijven, zonder vertrouwen te stellen op ondersteuning en bescherming van anderen? Deze vraag, welke zich aan elken oplettenden beoefenaar der Geschiedenis terstond opdoet, zal het best beantwoord kunnen worden, wanneer wij eerst zullen gezien hebben, wat omtrent deze gevangenneming, en vooral wat omtrent de voortdurende gevangenhouding van *Berlaymont* en *Mansfeltt* in de Vergadering der Algemeene Staten is voorgevallen. Op den 21 October, eenige weken na het gevangen nemen van den

Raad van State, kwamen eenige Afgevaardigden van Luxemburg ter vergadering, en drongen sterk op de loslating van hunnen Landvoogd, den Graaf van Mansfeltt, aan, *pour les bons devoirs et services*, zoo als zij zich uitdrukten, *qu'il avoit faict l'espace de* xxxvi *ans*. Dit vertoog werd door de vertegenwoordigers van Namen insgelijks omtrent Berlaymont gedaan. De overige leden van den Staatsraad reeds ontslagen zijnde, bestond omtrent dezelve geene zwarigheid meer; de raadpleging der Algemeene Staten moest dus alleen Berlaymont en Mansfeltt betreffen. Zij verklaarden dan, na deze vertogen, dat de gevangenneming dezer beide Edellieden geschied was *sans leur sceu et charge*, doch dat zij hunne tusschenkomst voor hen zouden bezigen. Dien ten gevolge werd bepaald, eenigen uit de Algemeene Staten af te zenden naar Heze, *afin*, zoo als men in de Notulen leest, *qu'il les veuille relaxer ou traitter plus doucement en les faisant garder en leurs maisons*. Van de andere zijde, wendde zich de Graaf van Mansfeltt ook te dezen tijde tot de Algemeene Staten in geschrift, en drong sterk op zijne vrijstelling aan, maar het besluit was van dergelijken inhoud: *Que les Estatz icy assemblez ayans veu ceste requeste declarent l'emprisonnement du Sr. Comte remonstrant, avoir esté fait à leur desceu, ne sachant aussy par charge ou auctorité de quy Icelluy auroit esté faict, estans neantmoings de ce informez, ils s'employeront très voluntiers à l'effect de ce que le dict remonstrant requiert.* Intusschen versterkte dit verzoek des Graven de Algemeene Staten in hun gevoelen, en volgens de vorige be-

bepaling, werden eenige naar Heze afgevaardigd, om de bevrijding der beide gevangenen te verzoeken. Doch deze ontving hen koel; en antwoordde alleenlijk, dat hij reeds aan die van Luxemburg voldoend antwoord gegeven had, er bijvoegende, dat hij verzocht, dat de Afgevaardigden, *ne deportassent d'ulterieure intercession, aultrement qu'il envoyeroit lesdictz prisonniers à Vilvorden*. De pogingen der Algemeene Staten aldus mislukt zijnde, vond Mansfeltt, die in vorige jaren gewigtige diensten aan den Koning van Frankrijk bewezen had, een voorspraak in dien Monarch, schrijvende Hoogstdezelve aan de Algemeene Staten, met ernstig verzoek, om den Graaf uit zijne gevangenis te ontslaan. Elk was overtuigd van het belang, om in den gevaarlijken toestand, in welken het Vaderland zich bevond, dien Koning niet te te beleedigen, en er werd derhalve tot eene nieuwe poging besloten. Te dien einde werden de Gilden en Natiën van Brussel te zamen geroepen, en aan hen, in naam der Algemeene Staten, verklaard, *que les Estatz de Brabant et tous aultres cy assemblez ont expressement dict, que l'emprisonnement a esté faict sans leur sceu et charge et que partant ils le desavouent, et que la commune opinion est, que mesmes le peuple de ceste ville ne a donné charge, mais seulement quelques particuliers en petit nombre*, dat de Algemeene Staten derhalve, de Gilden en Natiën van Brussel afvragen, of de gevangenneming der twee Edelen op hunnen last geschied was, ten einde in dat geval, dezelve zoo spoedig mogelijk te ontslaan, en zich niet bloot te stellen *à l'indignation du Roy*

 très

très Chrestien et nous porter plusieurs ennemys tant en France que en Allemaigne; met bijvoeging, dat, indien de Gemeente van Brusfel ontkende, dat de gevangenneming op haar bevel gefchied was, de Staten-Generaal alsdan nogmaals bij Heze en Glimes, *qui auroient faict le faict*, zouden aandringen. Weinige dagen hierna, verfcheen de Penfionaris van Brusfel in de vergadering, en las aldaar eene verklaring der Gilden en Natiën voor, bij welke zij eenparig en uit éénen mond betuigden, *qu'ilz n'ont donné charge ausditz saisissement et qu'ilz avoient esté faictz sans leur sceu ou adveu.* De Algemeene Staten wendden zich nu andermaal tot Heze, en deze poging gelukte beter dan de vorige. Niet dat hij de gevangenen geheel ontfloeg, maar hij beloofde, dezelve *en contemplation des Estatz et pour les complaire*, uit de gevangenis te zullen ontflaan, naar hunne huizen te zullen doen overbrengen, en aldaar onder verzekerde bewaring te zullen houden. Berlaymont maakte gebruik van deze meerdere vrijheid, doch Mansfeltt wees dezelve fier van de hand. Het kostte, na dit gebeurde, nog veel moeite, om Heze te bewegen tot de geheele vrijftelling der gevangenen, en het was niet, dan op herhaalden aandrang van de Algemeene Staten en van den Afgezant des Konings van Frankrijk, dat eerst Berlaymont en daarna Mansfeltt volkomen ontflagen werden.

Het is uit deze omftandigheden te verklaren, waarom beide Edellieden niet te gelijk, maar later, dan de overige leden van den Raad van State, en afgezonderd de Unie geteekend hebben. Want Berlaymont, op den 19 Jan-

Januarij 1577 eerst in vrijheid gesteld zijnde, kon niet vroeger, en dus ook niet te gelijk met den Staatsraad, tot de Unie toetreden. Doch ontslagen zijnde, verklaarde hij daartoe gezind te zijn, gelijk ik lees in de *Notulen der Algemeene Staten* van dien dag, betuigende hij: „ *De remercier les Seigneurs Deputez des Pays-Bas du* „ *bon devoir et affection, qu'ilz ont montré vers luy* „ *pour le faire delivrer de sa sequestration, et en,* „ *signe de remerciement declare de son propre mouve-* „ *ment d'être contents de se joindre totalement avecq* „ *les dictz Seigneurs Deputez, et ainsy signer l'acte* „ *de l'Union.*" Wat Mansfeltt betreft, deze nog later dan Berlaymont zijne vrijheid herkregen hebbende, kon niet vóór den *achtsten Februarij* de Unie teekenen, doch ook toen zelfs genoot hij nog geene volkomene vrijheid, daar hij op dien oogenblik, naar de bevelen van Heze, Brussel niet mogt verlaten, en hij eerst later daartoe verlof ontving.

Wanneer wij het gezegde overwegen, zullen wij overtuigd zijn, dat noch de gewigtige, en te dien tijde zoo zeer geruchtmakende gevangenneming van den Raad van State, noch de voortdurende bewaking van Berlaymont en Mansfeltt aan de Algemeene Staten met grond kan toegeschreven worden. Met even weinig grond kan gezegd worden, dat, gelijk sommige schrijvers verhalen, deze daad, op bevel der Staten van Braband of van de stad Brussel geschied zij, daar wij, in de tot hiertoe onbekende Notulen der Algemeene Staten, de zekerste bewijzen voor het tegendeel vinden. De geest, welke in het op dit punt verhandelde ter vergadering van de Algemeene

Staten doorstraalt, stelt veeleer deze daad op rekening van *sommigen*, van welken Heze en Glimes wel de werktuigen genoemd worden, doch wier persoonlijk gezag schijnt te gering geweest te zijn, om Mannen van zoo groot een aanzien en vermogen, als Berlaymont en Mansfelt waren, gedurende eenige maanden, eigendunkelijk en met versmading van den aandrang en de herhaalde vertoogen der Algemeene Staten, gevangen te houden, indien er niet, gelijk ik gezegd heb, anderen waren, in welke zij kracht en bescherming meenden te zullen vinden. Of zou Heze, een jong Edelman die met geen' hoogen rang bekleed was, zoodanig op eigen gezag hebben durven spreken en handelen, gelijk wij hem hebben zien doen? Zou hij, gelijk ik in de *Not. der Algemeene Staten* van die zelfde dagen vind opgeteekend, op eigen gezag, zich eene magt, verre die van de aanzienlijkste Mannen van zijnen tijd overtreffende, hebben durven aanmatigen, zoo als hij dit, b. v., deed, door onderscheidene brieven aan de Algemeene Staten geschreven, te openen; door gehoorzaamheid te weigeren aan den Hertog van Aarschot, Opperbevelhebber der Legers; door de afgezondenen van dien Veldheer op te houden; door geen der Afgevaardigden van de Staten dan met zijnen vrijbrief in Brussel te doen binnenkomen, of uit de stad te doen vertrekken? Deze daden van gezag, wij mogen er niet aan twijfelen, zouden of niet geschied, of niet ongestraft gebleven zijn, indien Heze zich niet had gerugsteund gezien door eenige onbekende magt. De Spaansche schrijvers beschuldigen den Prins van Oranje, beschouwen hem als de oorzaak van het gevangennemen van den Raad van State, en

zeg-

zeggen uitdrukkelijk, dat Heze en Glimes deze gewigtige, maar tevens gevaarlijke onderneming gedaan hebben op aansporing van Willem den Eersten. In lateren tijd, en wel kort na den dood des Prinsen, in het jaar 1584, spraken op dergelijken toon de Afgevaardigden der stad Brussel, die, in den nood, in welken zij toen verkeerden, de Staten van Holland en Zeeland om hulp kwamen smeeken, en, onder anderen, als een der drijfveren tot het verleenen van die hulp, aanhalen den ijver, welken zij in vorige jaren voor het behoud en de bevordering der vrijheid betoond hadden, door gehoor te geven aan de Afgevaardigden der Provincien Holland en Zeeland, *die hen gezegd en geraden hadden met wijlen hoogloffelijker memorie zijne Excellentie, dat wij*, om hunne woorden te gebruiken, *souden doen vangen den Raad van State, als wesende het eenig middel, om daermede den Spangiaerden zijne vleugelen te korten: het is uwer Edelen niet onbekent, dattet zijn geweest die gedeputeerde van Holland en van Zeiland, wij weten als noch hare namen wel, en zij zijn noch voor het meestendeel onder uwer Edelen indachtig van de resolutie die als doen genomen worde.* BOR, D. II, p. 477. Dit zeggen de Afgevaardigden van Brussel aan de Staten van Holland en Zeeland zelve; en zouden wij aan deze woorden, zonder haat of nijd uitgesproken, en zoo zeer overeenkomende met de getuigenis der Spaansche schrijvers, hoewel dan ook door deze laatste in eenen anderen zin gezegd, geen geloof kunnen en moeten slaan? Onze Geschiedschrijvers hebben gemeend, ter eere van de nagedachtenis des Prinsen, te mo-

mogen in twijfel trekken, of die Vorst aan deze onderneming deel hebbe had: ik houde mij, om de getuigenis der Brusfelaren, en uit hoofde van het gedrag van Heze, en wegens het geheele beloop der omftandigheden, overtuigd, dat het gevangennemen van den Staatsraad, en de langdurige bewaking van Berlaymont en Mansfeltt voornamelijk het werk van Willem I geweest zijn, en dat zijn fchrandere geest zich van Heze, van Glimes en van eenige aan hem toegedane burgers van Brusfel bediend hebbe tot uitvoering van dat gewigtige maar hagchelijke werk.

Het Vaderland verkeerde, in de oogenblikken toen deze gevangenneming gefchiedde, in groot gevaar: Holland en Zeeland ftonden, door het beleg van Zierikzee, op het punt van elkander afgefcheiden te zullen worden; van alle zijden pakten zich zwarte wolken te zamen; het hollend krijgsvolk was meester, nergens was veiligheid, het uitzigt op behoud fcheen verloren. Eene groote daad, eene daad van gewigt, was noodzakelijk geworden, wilde het Vaderland behouden blijven. Nu rees het ftoute denkbeeld, een denkbeeld waardig den grootften Staatsman zijner eeuw, in de ziel van Oranje, om zich van den Staatsraad, en minfte van deszelfs gevaarlijkfte leden meester te maken. Hierdoor zou de fcheiding tusfchen Nederland en Spanje grooter worden, hierdoor de fchuld worden vergroot, maar ook de verzoening moeijelijker gemaakt worden. Spanje werd, op die wijze, van hare hechtfte fteunpilaren, van Berlaymont met twee zijner dappere zonen, van Mansfeltt en d'Asfonvil-

wille, alle Mannen in staatkunde, moed en krijgsbeleid uitmuntende, beroofd, en het Vaderland werd bevrijd van deszelfs gevaarlijkste vijanden, die door gezag en invloed, in deze oogenblikken, meerdere schade konden toebrengen, dan een leger van vreemde krijgsknechten. De middelen, tot bereiking van dit oogmerk, mogen door allen niet even zeer goedgekeurd worden: de drijfveren, welke den grooten Man daartoe bewogen, zullen hem verontschuldigen. De nood des Vaderlands, de liefde tot en de ijver voor het welzijn van zijne medeburgeren, waren de beweegredenen, welke dien doorzigtigen Staatsman aanspoorden, om, in buitengewone omstandigheden, buitengewone middelen aan te wenden. Wel, verre van hem te laken, vinden wij ook in deze daad nieuwe stof tot zijne verheffing. De Gendsche Bevrediging, die grondslag der Nederlandsche vrijheid, was de vrucht van deze stoute onderneming; want de grootste tegenstrevers der Vrijheid uit den weg geruimd zijnde, was de weg tot de Bevrediging gebaand, en Nederland, door dit Verbond vereenigd, was in staat gesteld om den gemeenen vijand wederstand te bieden. Het was dus noch Heze noch Glimes, die op eigen gezag handelden, maar zij waren de werktuigen, van welke de Prins zich op eene behendige wijs bediende, om zijn groot doel te bereiken; een doel, welks bereiking in Brussel te dier dagen minder moeijelijk viel, omdat Oranje door de burgers dier stad zeer bemind was, en hij, gelijk ik in de *Not. der Algemeene Staten* lees, door hen beschouwd werd, als de eenige hulp en redder des

Va-

Vaderlands. Hierdoor kon Heeze zulk eene daad van gewigt, zonder vrees van tegenstand, ondernemen; hierdoor vond hij, hoewel de Brusselsche Overheid daarin niet deelde, gereeden bijstand bij vele burgers van die stad; hierdoor, eindelijk, was hij vermogend genoeg, om de gevangen Edellieden, met minachting van het gezag der Algemeene Staten, in verzekerde bewaring te houden, zoolang Oranje zulks noodig oordeelde.

MAXIMILIAN VYLAIN, BARON DE RASSENGHIEN.

Er schiet nog over te onderzoeken, wie deze Edelman was, en welke de redenen waren, waarom ook hij afgezonderd deze Unie geteekend heeft. Hij stamde af van de Burggraven van Gend, en droeg eigenlijk den naam van *Maximilian de Gand, dict Villain of Vilain*. D'ESPINOY, *Nobl. de Flandre*, p. 159—161. Hij was een der rijkste en aanzienlijkste Edelen van Vlaanderen, zoon van *Adrien de Gand, dict Vilain*, Heer van Rassenghien, van St. Jan Steen, enz. Admiraal van Vlaanderen, en van *Margaretha van Stavelen*, Vrouw van Isenghien, Glayon, Chaumont enz. *Maximiliaan* erfde de meeste bezittingen van zijnen vader en van zijne Moeder, en hij werd door den Spaanschen Koning eerst tot *Baron van Rassenghien*, daarna tot *Graaf van Isenghien* verheven. cit. D'ESPINOY, p. 111, 117. Reeds vroeg geraakte hij in aanzien, maar werd ook ras in de twisten, welke het Vaderland verdeelden, ingewikkeld. Want, in het jaar 1567 tot Stadhouder van Fransch-Vlaanderen aangesteld, had hij aldaar veel te strijden met de voorstan-

standers van den Hervormden Godsdienst, tegen wien hij van tijd tot tijd met gelukkig gevolg het zwaard gebruikte.

Bij het ontstaan der troebelen, na den dood van Requesens, werd hij, wien men wist dat aan den Koning aangenaam was, naar Spanje gezonden, om, van wege de Algemeene Staten, verslag te doen wegens de muiterij van het krijgsvolk en wegens den noodlottigen toestand des Vaderlands. Teruggekeerd, bevond hij zich den meesten tijd bij Don Jan, en speelde eenigzins de rol van bemiddelaar tusschen dien Vorst en de Algemeene Staten. Hierdoor was hij, bij de sluiting der Brusselsche Unie niet tegenwoordig, en hij schijnt de onderteekening zoo lang mogelijk te hebben ontweken, om zich voor geene partij te moeten verklaren. Doch op den 16 Januarij 1577, zijnde twee dagen vóór zijne onderteekening, werd hij des nachts met den Abt van Nienhoven gevangen genomen door sommige burgers van Brussel, waarschijnlijk uit hoofde van zijn dubbelzinnig gedrag en van zijne Spaanschgezindheid. Deze onvoorziene omstandigheid noopte hem eindelijk, tot het Verbond toe te treden, en hij onderteekende hetzelve op den achttienden van Louwmaand, waarvan het gevolg was, dat hij eerlang wederom ontslagen werd. *Not. der Algemeene Staten.* Het was dus niet genegenheid voor de zaak der vrijheid, maar de drang der omstandigheden, welke hem met de tegenstrevers van Don Jan vereenigde. Dit duurde evenwel kort; eerlang onttrok hij zich aan de beleiding der openbare zaken, hij leide zijne waardigheid van lid van den Raad van Oorlog neder, en begaf zich naar

het

het Gewest, over hetwelk hij Stadhouder was. Aldaar hield hij zich onzijdig, tot dat de zaken voor Don Jan eenen meer gunstigen keer hadden genomen. Toen, als hoofd van zijne Provincie, was hij een der eersten, die zich met de Waalsche gewesten vereenigden, en die een verdrag van verzoening met Parma sloten. Deze handelwijs verwierf hem de gunst des Konings en des Landvoogds; het leed niet lang, of hij werd tot Lid van den Raad van State en tot Voorzitter van den Raad der Geldmiddelen benoemd, in welke betrekkingen hij ijverig zijnen pligt waarnam, tot aan zijnen dood, welke in het jaar 1583 voorviel. Zie *Nob. des Pay-Bas*, *Suppl.* II, p. 40, STRADA, D. I, p. 213, 260, 419, 427. Voorts BOR, VAN METEREN, WAGENAAR, op onderscheidene plaatsen. Voor het overige, vindt men eene belangrijke beschrijving van het geslacht en van het leven van dezen Edelman in een hier te lande zeldzaam boek, tot titel voerende: *Histoire Genealogique des Maisons de Guines, d'Ardres, de Gand etc.*, van hetwelk de schrijver is *André du Chesne Tourangeau*. In dit boek wordt het gedrag van *Rassenghien* gedurende de jaren 1576 en 1577 met stilzwijgen voorbijgegaan.

(219) SERVANT enz. Deze woorden zijn hier geplaatst, om aan te duiden, dat aan het oorspronkelijk Verbond, waarvan de ruimte niet voldoende was door de latere toetreding van onderscheidene personen, eene nieuwe rol van parkement gehecht was. Tot bekrachtiging hiervan zijn deze woorden, op de wijze van een *Chirographum* te dezer plaatse gesteld,

en

en door den Griffier der Algemeene Staten onderteekend.

(220) CHARLES VAN BRECHT, Ridder, Heer van *Diegem* of *Dieghem*, ook *Didegem* en *Idighem* geheeten, behoorde tot een aanzienlijk en edel geslacht, hetwelk uit eenen natuurlijken zoon van een' der Hertogen van Braband voortsproot, en van hetwelk twee leden geteld worden onder de Verbonden Edelen. *Jurispr. Heroica.*, T. II, p. 34, TE WATER cit., D. II, p. 279 en *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. II, p. 114. *Karel van Brecht* teekende deze Unie als Burgemeester van Brussel, met welke waardigheid, gelijk ook met die van *Schepen* en *Thesaurier*, hij reeds meermalen in die stad bekleed geweest was. BUTKENS, *Troph. de Brab.*, T. II, p. 433. Hij overleed in het jaar 1595 in hoogen ouderdom. Zijn grafschrift komt voor in *Le grand Theatre Sacr. de Brabant*, T. I, p. 384. Zie over dit geslacht, GRAMAYE *Antiq. Belg. Antverpia*, p. 46.

(221) J. ROELOFFS. *Jan Roeloffs* was in dit jaar, gelijk in onderscheidene vorige jaren, Burgemeester van *Leuven*, en vertegenwoordigde, in die hoedanigheid, zijne stad. BUTKENS, *Troph. de Brab.*, T. II, 413. Voor het overige was het geslacht van *Roeloffs* te dezen tijde zeer in aanzien. Een ander lid van dat geslacht, *Jasper Roeloffs* genaamd, was Rentmeester der Beden van Braband, in het Kwartier van Leuven. *Not. der Algemeene Staten* 1576.

(222) J. DE VOOCHT. Zoo als wij boven gezien hebben, was het geslacht van *De Voocht*, van hetwelk een gedeelte den naam van *Ryneveld* aangenomen had, uit Utrecht afkomstig, doch te dezen tijde ook elders verspreid. Die hier geteekend heeft, behoorde zeer waarschijnlijk tot hetzelve, en was in dit jaar 1577, zoo als in vele vorige jaren, *Schepen* van Antwerpen. BUTKENS, *Troph. de Brab.*, T. II, p. 111.

(223) PS. HERISSELLE, of *Herzelles*, behoorde tot een edel geslacht in Vlaanderen, van hetwelk een der leden in het jaar 1689 tot Marquis verheven werd. Indien degene, die hier geteekend heeft, *Philips van Herzelles* is, was hij Heer van *Monsbroeck* en *Boefelles*, overleden in hoogen ouderdom, in het jaar 1638. *Nob. des Pays-Bas*, T. II, p. 560.

(224) GEORGE DE BRACLE behoorde tot een aanzienlijk en oud geslacht van Vlaanderen, in welks bezit de Heerlijkheid *Bracle* was, niet verre van Aalst gelegen. Reeds in de elfde eeuw was een lid van dit geslacht, *Lietberd* geheeten, Bisschop van Kamerijk. Na dien tijd bleef hetzelve in Vlaanderen in aanzien. *Jan van Brakele* komt in het jaar 1337 voor met den titel van *Noble Escuyer*. *Gilles van Brakele* was in het jaar 1422 Schepen van Gend. *George van Bracle*, die hier geteekend heeft, was Heer van *Hauterive*, en gedurende de jaren 1576—1579 Burgemeester van *Brugge*. Door de burgerlijke oneenigheden, welke gedurende deze jaren in die stad plaats hadden, bevond hij zich in eenen moeijelijken toestand

ſtand, en de uitoefening van zijne waardigheid wikkelde hem in bezwaarlijke omſtandigheden. Zie VAN METEREN, fol. 153, L'ESPINOY, *Recherches des Antiquitez*, p. 622, MIRAEI, *Opp. Diplom.*, T. I, p. 155 en SANDERUS, *Fland. illustr.*, T. II, p. 32.

(225) FRANCHOIS DE ERPE. De naam van dezen Edelman was eigenlijk *Franchois de Schouteete*, *alias van Zuylen*, Heer van *Erpe*, van *Laerne* enz., Ridder. Hij ſtamde uit een oud en edel geſlacht af, door hetwelk de Heerlijkheid *Erpe* ſedert onheugelijke jaren bezeten was. Waarſchijnlijk teekende hij hier in naam der ſtad Yperen, in welke hij gedurende de jaren 1586 en 1587 met de Burgemeesterlijke waardigheid bekleed is geweest. Hij was een dergenen, die in het jaar 1576, bij het ontſtaan der volksbewegingen, den Prins van Oranje in naam van Vlaanderen om bijſtand verzochten. VAN METEREN, fol. 107. In het jaar 1577 werd hij door de Gendtenaren met den Hertog van Aarſchot gevangen genomen. Deze gebeurtenis en zijne gehechtheid aan den Roomſchen Godsdienst, verwijderden hem van de zaak der vrijheid; hij vereenigde zich met de misnoegde Edelen, en verzoende zich met den Koning. In het jaar 1579 ondernam hij Kortrijk voor Parma te winnen, doch de aanſlag mislukte. Hij was gehuwd met *Anna van Montmorency*, dochter van Boudewyn, Heer van Croiſelles. Zie GRAMAYE *Antiq. Brab. Teneremondae*, f. 94, vergeleken met p. 96, VAN METEREN, f. 163.

(226) DE GRUUTE. Onder de Verbonden Edelen komt een Man van denzelfden naam voor, doch

 wiens

wiens geslacht TE WATER getuigt, nergens te hebben gevonden. Ik moet hetzelfde erkennen, en vermoede met dien Hoogleeraar, dat door die naamteekening een der leden van het aanzienlijk Vlaamsche geslacht, *Gruutère* of *Gruutheere* aangeduid wordt. TE WATER l. l., D. II, p. 428, 429. Er worden, te dezen tijde onderscheidene Mannen van dat geslacht gevonden, zoo als *Antony*, *Adolf*, *Josse* en anderen. De naam van een' dezer lezen wij in de Unie, en waarschijnlijk is deze handteekening die van een der twee andere genoemde leden van dat geslacht. Misschien is dezelve van *Antony*, en hij kan zijn' naam zonder voorletters geteekend hebben, om aan te duiden, dat hij het hoofd, de oudste van zijn geslacht was; want dat hij *De Gruute* of *Gruuter* en niet *Gruutere* teekende, kan niet tot wederlegging van dit gevoelen in het midden gebragt worden, daar het bekend is, en wij er reeds meerdere voorbeelden in deze Unie van hebben aangetroffen, hoe onachtzaam te dien tijde in het schrijven van eigen namen, ook door de personen zelve, gehandeld werd. Ik vermoede dus, dat de persoon, die te dezer plaatse voorkomt, *Adolf de Gruutere* is, een man uit edel bloed gesproten, geboortig van, en wonende te Gend, alwaar hij in het jaar 1564 Ontvanger der openbare werken was, in 1566 Schatmeester, en gedurende onderscheidene jaren Schepen. Met het jaar 1579 werd hij door de Algemeene Staten tot Baillju over het land van Waes benoemd. L'ESPINOY cit., p. 208 en verder in de lijsten der Schepenen.

(227)

(227) CH. WTENDAELE of *Utendaele* behoorde tot een aanzienlijk geflacht der ftad Gend, zoo als blijkt uit SANDERUS, *Flandr. illustr.*, T. I, p. 166.

(228) NOEL DE CARON, Heer van *Schoonewal*, was een Vlaamsch Edelman, die zich door zijne ftaatkundige bekwaamheden en door zijnen ijver voor den Hervormden Godsdienst grooten roem verworven heeft. Vóór het jaar 1582, dat is, vóór de verzoening der Zuidelijke gewesten met den Koning, was *Caron* Schepen in het *Vrye* van Brugge. Aldaar beijverde hij zich te dien tijde zeer voor de vrijheid des Vaderlands, en was aan menig gevaar, door den haat der Roomschgezinden, blootgefteld. Na de verzoening van Brugge met den Koning, verliet hij zijne vaderftad, en begaf zich naar het Gemeenebest der Nederlanden, alwaar hij één der vertrouwelingen van dien grooten kenner van menfchen, van Willem I werd. Door dezen werd hij in onderfcheidene belangrijke zaken, voornamelijk in gezantfchappen naar de Hoven van Engeland en Frankrijk gebruikt. Sedert 1590 bleef hij te Londen, werd eerst Agent aan het Hof van Engeland, daarna Afgezant. Hij betoonde in deze gewigtige betrekking groote kunde, en bewees uitftekende dienften. Hiervan getuigt zijne handelwijs in het jaar 1616, toen hij de pogingen van Oldenbarneveld, tot losfing der verpande Steden, krachtig onderfteunde. Hij ftierf in het jaar 1624. Zie over hem VAN METEREN, f. 153, SCHELTEMA, *Staatk. Nederl.*, en de fchrijvers aldaar aangehaald.

(229) G. VAN DER HAGHE. *Geerlof van der Haghe*, uit een aanzienlijk geslacht van Vlaanderen gesproten, komt in de *Not. der Algemeene Staten* des jaars 1577 en 1578 voor als *Pensionaris van Gend.* In 1578 werd hij door de Algemeene Staten tot *Archivarius* van Vlaanderen aangesteld. *Not. cit.* 18 *Jan.* 1578.

(230) A. DE GRUTERE, Heer van *Exaerde*, *Oesselghen* enz., sproot uit het aanzienlijk Vlaamsch geslacht van *De Grutere* voort, en was de zoon van den Ridder *Karel de Grutere.* Sedert het jaar 1570 was *Antony* meermalen *Schepen* en *Tresorier* der stad Gend, en werd in het jaar 1576, van wege de Algemeene Staten, tot *Groot-Bailliu* over het Land van Waes benoemd, welke aanzienlijke waardigheid hij bekleedde tot in het jaar 1579. Hij overleed in het jaar 1581. *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. IV, p. 67 en L'ESPINOY cit., p. 208, SANDERUS, *Flandr. illustr.*, T. III, p. 205.

(231) FRANÇOIS HEMBYSE, Ridder, behoorde tot het edel geslacht van dien naam, van hetwelk een der leden te dezen tijde, zulk eene groote, doch niet eervolle rol in Gend speelde. *François Hembyze* was Schepen van Gend, en bekleedde dat ambt, in de jaren 1559, 1564, 1566, 1567, 1569. In 1581 was hij Hoofdschepen dier Gemeente. L'ESPINOY. cit.

(232) CHAERLES DE PROUYN behoorde tot het Vlaamsche geslacht, van hetwelk wij reeds hier boven een ander lid hebben ontmoet. Hij was inwoner der

der ſtad Brugge, en komt in de jaaren 1580 en 1592 als *Burgemeester* van het *Vrije* voor. SANDERUS, *Flandr. illustr.*, T. II, p. 187. Thans was hij misſchien Schepen.

(233) ANDRIES HAUDEIANS. Het geſlacht van *Haudeians* of *Audeians* was te dezer dagen in aanzien te Brugge. *Hubertus Andeiantius*, zoo noemt SANDERUS hem, T. II, p. 187, was in het jaar 1570 Burgemeester van het Vrye. Tot dat geſlacht behoorde de perſoon, welke hier geteekend heeft, en die waarſchijnlijk als *Schepen* van Brugge ter vergadering van de Algemeene Staten verſchenen was.

(234) TOBIAS DE CERF behoorde tot een aanzienlijk geſlacht uit Yperen afkomſtig, doch hetwelk ook in andere ſteden van Vlaanderen, met name in Brugge, thans verſpreid was. *Tobias* was in deze jaren *Schepen* der laatstgenoemde ſtad, en was een harer Afgevaardigden ter Staatsvergadering. Aldaar werd hij, volgens de *Not. der Algemeene Staten*, meermalen in belangrijke zaken gebruikt. Zeer waarſchijnlijk was *Philippe de Cerf*, Heer van Honſchote, Burgemeester van Furnes, die in het jaar 1634 gevonden wordt, van hetzelfde geſlacht. *Nob. des Pays-Bas*, p. 251. Zie ook over dit geſlacht SANDERUS, *Fland. illustr.*, D. III, p. 127.

(235) PHILIPPE DU BOSCH, Heer van *Maesdam* en *Overham*, ſproot uit een aanzienlijk Vlaamsch geſlacht voort. Zoo ik mij niet bedrieg, is hij dezelfde per-

ſoon, die onder den naam van *Philips van den Bosſche* meermalen door L'ESPINOY aangehaald wordt, als *Schepen* der ſtad Gend, eene waardigheid, welke in die dagen, door de aanzienlijkſte Mannen bekleed werd. Na de komst van den Aartshertog Aalbert, werd hij tot Edelman van het huis van dien Vorst en tot Ridder verheven. *Nob. des Pays-Bas*, Suppl. IV, p. 217. Het geſlacht van *Van den Bosſche* was reeds in de veertiende eeuw in Gend bekend; een lid van hetzelve, was de aanvoerder der Gendtenaren, gedurende de beroerten onder Lodewyk van Male.

(236). GILLE WYTS komt in de Notulen der Algemeene Staten van 21 Dec. 1577 voor als *Penſionaris* der ſtad Brugge, aan wien op dien dag de waardigheid van *Raadsheer* in den Hove van Vlaanderen werd opgedragen. Voor het overige, was het geſlacht van *Wyts*, te dezen tijde en vroeger, in aanzien; onderſcheidene leden van hetzelve komen onder de overheden van Brugge voor.

(237) P. DE BOODT. Het geſlacht van *De Boodt*, was te dezen tijde te Brugge in aanzien, en ik vinde onderſcheide Leden van hetzelve bij SANDERUS en in de *Notulen der Algemeene Staten* van de jaren 1576 en 1577 vermeld, als leden der Regering van die ſtad. *Petrus* was in de jaren 1549 en 1553 met de Burgemeesterlijke waardigheid aldaar bekleed.

(238) VAN DE KERCKHOVE. De bedoelde perſoon is zeer waarſchijnlijk *Willem van de Kerckhove*, Heer

van

van *Vaulx*, die in 1543 in huwelijk was getreden met *Isabelle de l'Espinoy*, en in 1571, 1575 en 1577 *Hoofdschepen* was der Vlaamsche stad Yperen. *Nob. des Pays-Bas*, *Suppl.* IV, p. 72 en SANDERUS, *Fland. illustr.*, T. II, p. 278.

(239) J. LANSAEM. Het geslacht van *Lansaem* was reeds in het midden der vijftiende Eeuw in de stad Yperen in aanzien. In 1466, 1495, 1498 en 1499, waren onderscheidene leden van hetzelve met de Burgemeesterlijke waardigheid aldaar bekleed. SANDERI, *Flandr. illustr.*, T. II, p. 276 en 277. Tot dat geslacht behoorde ook hij, die de Unie te dezer plaatse geteekend heeft. In 1532 vind ik *Jodocus Lansaem* als Burgemeester van Yperen.

(240) JACQUES DE LALAING, Heer van *Mouillerie*, Burggraaf van *Oudenaarden*, was de zoon van Philippe van Lalaing, Heer van *la Mouillerie* en van *Florentia de Rechem*, Burggravinne van Oudenaarden. Hij had in huwelijk *Maria van Enghien*, Vrouwe van *Sandtberghe*. Meermalen komt hij in de *Not. der Algemeene Staten* voor, als lid van derzelver Vergadering, en het blijkt tevens uit dezelve, dat hij zitting had in den Raad van Oorlog. Zie verder *Nob. des Pays-Bas*, p. 671.

(241) JACQUES DE DOSAVAL, ABBÉ DE S..... De naam der Abdij is zoo duister, dat ik niet durf beslissen, welke lezing de ware zij. Ik vermoede, dat er *S. Dizier* geschreven staat, doch behoorde die

Abdij, welke naderhand tot Champagne behoord heeft, te dezen tijde, tot Henegouwen of Artois?

(242) BALDUIN ABBÉ DE HENIN. De Abdij van *Hennin*, ook *Hennin-Lietard* genoemd, werd in het jaar 1040 gesticht, en was gelegen niet verre van Douay, bij een groot vlek of steedje, insgelijks *Hennin* geheeten, van hetwelk het edel geslacht van *Hennin* den naam ontleend heeft. MIRAEI, *Opp. Diplom.* T. I, p. 172, 179. De Abt teekende de Unie, als vertegenwoordiger der stad *Aire*. *Not. der Algemeene Staten.*

(243) LOYS DU MAISNIL. De naam van dit geslacht is mij meermalen voorgekomen in Atrecht of Fransch-Vlaanderen. Hetzelve was oud en edel. In 1201 komt *Petrus de Maisnil* reeds onder de Edelen van Fransch-Vlaanderen voor. MIRAEUS, *Opp. Dipl.*, T. III, p. 72. In 1355 wordt een lid van dat geslacht onder de Edellieden van Artois opgenoemd, in het zeldzame boek van *Fl. van der Haer*, *Thresorier et Chanoine de St. Pierre de Lille*, tot titel voerende: *Les Chastelains de Lille* etc. 4°. 1611, p. 143. Deze schrijver spreekt aldaar van *Jean de Mesnil*, zijnde hetzelfde als *du Maisnil*. LOYS, die hier geteekend heeft, komt in de *Not. der Algemeene Staten* 11 Nov. 1577, als één der vertegenwoordigers van de stad *Aire* voor.

(244) SIMON DE LA BARRE behoorde tot een aanzienlijk geslacht van Bergen in Henegouwen, hetwelk

nog

nog bestaat, en was Schepen in die stad, volgens de *Not. den Algemeene Staten* van 1576 en volgens de *Lijst der Schepenen* voorkomende in G. J. DE BOUSSU, *Hist. de la ville de Mons*. Naderhand werd aan dit geslacht de titel van *Baron* toegevoegd.

(245) J. MESUREUR heeft te dezer plaatse geteekend als *Schepen* van Bergen in Henegouwen, in welke stad hij die waardigheid bekleedde in de jaren 1566, 1568 en 1576. Zie G. J. DE BOUSSU, *Hist. de la ville de Mons*, in de lijst der Schepenen.

(246) N. CHAMART. Ook deze was Schepen van *Mons*, en wel in de jaren 1560, 1562, 1571, 1576 en 1577. Hij overleed nog in hetzelfde jaar, toen hij deze Unie onderteekend had. Zie DE BOUSSU. cit.

(247) J. DU BUISSON, Heer van *Oisy*, was meermalen Schepen der stad Mons, en te dezen tijde Raadpensionaris der Staten van Henegouwen. In volgende jaren, ten tijde van Aalbert en Izabella, bekleedde hij de waardigheid van Raad in het Hof te Mons. Hij was gehuwd met *Catherina de la Croix*, zuster van Jaques de la Croix, Heer van La Motte, van wien zie boven. *Nob. des Pays-Bas*, *Suppl.* II, p. 143 en DE BOUSSU cit.

(248) DAVID DE HAUCHIN, één der Afgevaardigden van Henegouwen, was te dezen tijde Pensionaris der stad Mons, en in het jaar 1578 Schepen aldaar.

daar. In het jaar 1579 teekende hij, in naam zijner ftad, het verdrag van Verzoening met Parma. Bor, D. II, p. 101. Hij was de zwager van Jan du Buisfon, Heer van Oisij, door zijn huwelijk met *Izabella de la Croix*, jonger zuster van de echtgenoote van Du Buisfon. *Nob. des Pays-Bas*, *Suppl.* II, p. 143. Voor het overige is het geflacht van *Hauchin* bekend. Te dezen tijde was *Jean Hauchin*, waarfchijnlijk een naauwe bloedverwant van David, Aartsbisfchop van Mechelen. Gramaye, *Antiqq. Brab. Brux*, de boussu cit.

(249) Jean d'Offegnies, Heer van *Marque* komt in de *Not. der Algemeene Staten* van deze dagen dikwerf voor. Hij was federt het jaar 1564 meermalen *Schepen*, en bekleedde thans de waardigheid van *Voorfchepen*, of, gelijk wij zouden zeggen, van Voorzitter in de Schepensbank der ftad Berggen in Henegouwen. Hij was een dergenen, die van wege die ftad en van wege dat landfchap, in het jaar 1579, het Verdrag van Verzoening met Parma teekenden. Bor, D. II, p. 101 en de boussu cit.

(250) J. de Gearey. Ik vind onder de *Schepenen* der ftad Mons in het jaar 1577 opgenoemd *Jenn de Givry*; kan ook aldaar, doch met eene verkeerde lezing, dezelfde perfoon bedoeld worden, welke hier onderteekend heeft?

(251) A. Collard. Noch omtrent dezen afgevaardigde der ftad Valenciennes, noch omtrent deszelfs geflacht, is mij iets voorgekomen.

(252)

(252) A. WION. Het geſlacht van *Wion* komt te Douay voor. GRAMAYE, in zijne *Antiqq. Flandr.* p. 210 haalt *Arnoldus Wion* aan, als een geleerde van die ſtad, welke eene beſchrijving van de *Orde der Benediktijnen*, tot welke hij behoorde, gegeven heeft. Of deze dezelfde perſoon zij, die hier geteekend heeft, blijkt niet duidelijk.

(253) JACQUES LE CLERCQ behoorde tot een aanzienlijk en uitgebreid geſlacht van Vlaanderen, van hetwelk verſcheidene leden in de *Not. der Algemeene Staten* van deze jaren voorkomen, en waarvan wij reeds boven één lid hebben ontmoet. *Jacques le Clercq* was te dezen tijde een der Raadslieden van Doornik en Afgevaardigde van die ſtad ter Vergadering van de Algemeene Staten. Wij mogen een gunſtig denkbeeld van zijne bekwaamheden voeden, daar hem in het begin des jaars 1578 eene plaats in den Raad van State werd opgedragen; doch het blijkt niet, wat hem bewogen hebbe, dezelve kort daarna neder te leggen. Waarſchijnlijk zullen ſtaatkundige gevoelens hem daartoe hebben overgehaald.

(254) H. FRAYERE. Het geſlacht van *Fraye* of *De Fraye* was in de Zuidelijke gewesten bekend; wij hebben een der leden van hetzelve reeds in deze Unie ontmoet; een ander komt voor bij BUTKENS, *Troph. de Brab.*, T. II, p. 472. Was dat van *Frayere* hetzelfde geſlacht? Er zijn mij omtrent den perſoon, die hier geteekend heeft, geene bijzonderheden voorgekomen; uit zijne handteekening blijkt, dat hij Afgevaardigde was van Doornik.

(255)

(255) M. DU SART was eerste Griffier der stad Doornik, zie *Nob. des Pays-Bas Suppl.* T. III, p. 173.

(256) JEHAN HOUFFLIN was te dezen tijde, *Raad* van het Tournesis, en Afgevaardigde ter Vergadering der Staten-Generaal. Om zijne bekwaamheden, werd hij, nevens Adolf Blyleven, op den 19 April des jaars 1578, nadat Weellemans zijnen post nedergelegd had, tot *Griffier* der Algemeene Staten benoemd. *Not. der Algemeene Staten.*

(257) F. OLIVIER, ABBÉ DE CHASTEAU. De Abdij van *Castellum-Dei*, gewoonlijk *Chateau l'Abbaie*, ook enkel, gelijk hier, *Chateau* genaamd, was zeer oud, als zijnde reeds in de negende Eeuw gesticht. In de twaalfde Eeuw kreeg zij nieuwen luister. Zij was niet verre van Doornik gelegen, en behoorde onder het regtsgebied van Atrecht. Zie MIRAEUS, *Opp. Diplom.*, T. I, p. 696.

NASCHRIFT.

Deze Unie was reeds afgedrukt, toen mij het pas uitgekomen *Armorial des Pays-Bas* in handen kwam. Uit dit belangrijk werk is mij gebleken, dat onderscheiden Belgische geslachten, welke in deze Unie voorkomen, nog bestaan. Dit was mij bekend van die *van Arenberg*, *van Croy*, *van de Meere*, *Lens*, *De Roysin* en andere zeer aanzienlijke, doch ik wist niet, dat die van *Alegambe*, *Posson* en eenige andere, nog aanwezig waren. Ik heb gemeend, dit ter dezer plaatse te moeten vermelden, opdat ik niet van onachtzaamheid beschuldigd zou worden. Het belang der uitgave van de Brusselsche Unie wint bij het bestaan van die Geslachten; want het kan niet dan gewigtig en aangenaam zijn voor de nazaten der onderteekenaren van dit Verbond, de namen hunner Voorvaderen onder hetzelve te lezen. Ik twijfel er niet aan, of, bij het vervolgen van dat *Armorial*, er nog meerdere geslachten zullen voorkomen, welke ik in de opheldering der Unie heb trachten te doen kennen.

LIJST

L IJ S T

DER VOORNAAMSTE PERSONEN EN ZAKEN, WELKE IN DIT WERK VERMELD ZIJN.

Ber-

Elst

La-

ctz dea

lobeissance
alaing (131)
baut

es 1577

116

